

Човек и здравље

КАТАЛОГ

Издавач
Музеј града Новог Сада,
Тврђава 4, Петроварадин
muzejgrada.ns@gmail.com

За издавача
MSc. Весна Јовичић, директор

Уредник
Др Мирко Пековић

Аутори изложбе
Гордана Буловић, кустос историчар
Радован Бунарџић, музејски саветник, археолог

Аутор каталога и индексова
Анџика, Средњи век, Апоџеке и Јуџенџи
Гордана Буловић

Аутор индекса
Праисторијски медицински инструменти и њихов у Србији
Драган Јацановић

Рецензент
Др мед. Слађана Глуховић,
специјалиста клиничке биохемије

Лектор
Мр Андија Мустеданагић

Фотографија
Феђа Киселички, Небојша Милијашевић

Техничка реализација
Драгана Стојановић, Анамарија Пфаф, Лаура Кљајић, Јелица Блечић,
Милан Сујић, Саво Гвозденовић, Ђорђе Лазић, Иштван Печкаи Ковач

Припрема и штампа
ЈП Службени гласник, Београд

Тираж
300

Захваљујемо свим колегама на указаној предиспозитивности и подрици, а нарочито из установа и музеја Србије чији су фондови помогли да се уједињени реализација ове изложбе.

Захваљујемо:

Српској православној епархији Милешево, Музеју града Београда, Народном музеју Београд, Народном музеју Краљево, Народном музеју Шабац, Завичајном музеју Прибој, Музеју Рас Нови Пазар, Народном музеју Пожаревац, Завичајном музеју Књажевац, Народном музеју Зајечар, Народном музеју Лесковац, Музеју науке и технике Београд, Историјском архиву Зрењанин, Градском музеју Суботица, Музејској збирци културног центра Врбаса, Републичком заводу за заштиту споменика културе Београд, Музеју Војводине, Музеју града Новог Сада.

Штампање каталога омогућила:
Управа за културу града Новог Сада

ISBN 978-86-7637-085-6

ГОРДАНА БУЛОВИЋ

Човек и здравље

КАТАЛОГ

Нови Сад 2014

„Невоља човека свачему научи. А болест је велика невоља.
Болештине су човека натерале да међу живљем и растињем
око себе тражи лека себи и својим ближњим...”

Јован Туцаков

Музеј града Новог Сада, је за Дан музеја 22. октобра 2013. године, приредио изложбу *Човек и здравље*, аутора Гордане Буловић и Радована Бунарџића, од прикупљених предмета, докумената и опреме сачуваних у Музејима Србије, као и из богатог фонда Музеја фармације, депанданса Музеја града Новог Сада, дајући преглед развоја човекових напора да очува своје здравље, од праисторије до данас.

Од најранијих времена, заправо од када је човек постао свесно и социјално биће и од када је осетио прве тегобе, покушао је и покушавао да у свом окружењу потражи помоћ или спас. Од тада, протекле су хиљаде година док у природи, међу биљкама и животињама, није уочио и осетио могућност да своје тегобе ублажи или их се у потпуности ослободи. И заправо, тада почиње историја лечења, медицине и фармације, уз препознавање лековитости.

Протекло је на стотине векова до великих цивилизација Кине, Блиског истока, Грчке и Рима, када људи почињу да бележе своја властита искуства или искуства других при лечењу. Тако медицина и фармакологија заузимају веома значајно место, претварајући их у основе цивилизације коју данас баштинимо. Свакако, на том путу било је успона и падова, великих и масовних помора људи. Без обзира на успехе научне медицине, човек и даље покушава да себи помогне на разне начине, бајањем, врачањем, молитвама, кроз религију.

Велики ратни сукоби који су обележили XX век свакако су значајно утицали и на медицину. Прилагођавања и импровизације како би се помогло рањенима или болеснима, су и на нашој изложби нашли своје место.

Изложбом је обухваћено и најновије време када у Србији нестају велики системи који су у здравству обележили епоху као што су Југодент из Новог Сада, Здравље из Лесковца итд.

ПРАИСТОРИЈСКИ МЕДИЦИНСКИ ИНСТРУМЕНТИ И ПРИБОР У СРБИЈИ

Тешки услови живота праисторијског човека, изложеност повређивању током рада, лова и ратних сукоба, као и одсуство правих мера заштите, условили су честе физичке повреде које је требало санирати. Проналазак антрополошких скелетних остатака са траговима повреда, рањавања и прелома које је човек преживео, као и трапанираних лобања у некрополи из раног бронзаног доба у Мокрину, где је констатовано да је пацијент преживео отварање лобање, даје нам за право да у обиљу праисторијског археолошког фондуса Србије покушамо да издвојимо предмете који су могли служити у медицинске сврхе.

Полазну основу за овај рад представљају медицински предмети и прибор у традиционалној култури Србије. Познато је да се приликом лакших повреда, као што је увод трна, користи обична шиваћа игла, код тежих рана за њихово чишћење од страних предмета користе поред игла, укоснице, бријачи, бритве, калемарски нож и други слични предмети. За припремање медикамената и мелема користе се адекватне по материјалу и величини, свакодневне посуде и прибор, уз напомену да се оне после медицинске употребе издвајају и користе само за то. То су најчешће мање и минијатурне посуде доброг квалитета, кашике и кашичице, мањи ножеви и слично.

Имајући напред наведено у виду и сагледавајући медицинске инструменте и прибор у антици, средњем веку и модерној медицини, покушаћемо дефинисати алатке и прибор који је могао служити у медицинске сврхе.

Кат. бр. 18 и 19

Кат. бр. 13 и 14

Кат. бр. 23 и 24

Кат. бр. 22

Култура Лепенског Вира представља најстарију праисторијску културу Европе која је поставила темеље модерној европској цивилизацији. Настала је и живела у Ђердапској клисури током седмог миленијума пре наше ере. Живот у суровим условима поред велике и брзе реке, на каменитој подлози, лов на јелена и дивљу свињу, који рањени постају веома опасни, и риболов на моруну и сома циновских величина сигурно су доводили до разних повреда које је праисторијски човек извесно покушавао да санира.

Предмети који су могли служити у те сврхе могу бити „шила“ прецизно израђена од дугих костију сисара која су мањих димензија. На то посебно указује податак да су такве „алатке“ гравирани и на тај начин издвојене од обичних употребних предмета.

Другу групу предмета представљају кремене алатке – сечива, израђене од врло квалитетних минерала и минијатурних димензија (микролити). Њихово лако одржавање и чишћење, специјализовани облици и веома мале димензије указују да нису служиле као обична сечива, већ пре као медицински скапели приликом обраде рана.

Трећа групу предмета који су могли служити у те сврхе су „алатке од зуба дивљег вепра“ које одликује веома квалитетан материјал сличан слоновачи. Ти предмети су имали специјализовану намену коју археолошка наука није прецизно дефинисала. Чињеница да такви предмети имају само један мањи оштар део, док су преостале ивице благо заобљене, наводи нас на претпоставку да те алатке представљају медицинске инструменте за санирање рана које карактерише лака дезинфекција, прилагодљивост људској шасти и могућност да се рана обрађује без повређивања околног ткива, јер су осим „радног дела“ све ивице заобљене.

Већ тада у освит цивилизације појављују се прве спатуле од животињске кости које су могле служити за припрему, дозирање и аплицирање медикамената.

Током неолита на тлу Србије егзистирају старчевачка и винчанска култура датоване у V–VI миленијум пре наше ере. До сада је истражено на стотине археолошких локалитета тог периода са веома богатом и разноврсном грађом. Поред наслеђених артефаката из културе Лепенског Вира као медицинске инструменте и прибор издвојили смо на првом месту коштане спатуле. Величина, прецизност израде и дефинисан облик

дају нам за право да их третирамо као медицинске спатуле за припрему, дозирање и аплицирање лека. Од каменог материјала издвојили бисмо сечива од опсидијана, посебне врсте вулканског стакла, чија се природна лежишта налазе ван матичног подручја винчанске културе, који је био један од првих предмета трговине. Опсидијан одликује велика тврдоћа, добра цепљивост која омогућава израду финих, оштрих, малих сечива и као такав сасвим сигурно није служио за израду обичних свакодневних алатки за резање дрвета, кости, коже, меса и слично. Такве операције су могле бити обављане уз помоћ алатки од обичног кремента какав се налази у непосредном окружењу винчанских насеља. Опсидијан као минерал има ту особину да због одређене и специфичне кристалографије омогућава одређен степен стерилности на сечиву, што је неопходно приликом обраде рана да не би дошло до инфекције.

Другу групу предмета чине тучкови од алабастера и мермера, камене палете и минијатурни жрвњеве који су на самој Винчи пронађени у значајном броју и за које је професор Милоје Васић претпоставио да су служили у козметичке сврхе. Сасвим је извесно, према аналогијама у антици, да су такви предмети служили и за припрему медикамената, за дробљење, мешање и слично.

Медицински карактер могу да имају бројне минијатурне посуде, веома квалитетно урађене. Оне су могле служити за чување медикамената. Иако већина њих „имитира“ велике утилитарне керамичке посуде, њихов облик је пре свега прилагођен за држање у прстима. Унутрашњост таквих посуда је брижљиво обрађена, често полирана и редовно имају са унутрашње стране калотасто дно. То омогућава потпуно пражњење садржаја посуде уз помоћ коштаног спатула полукружног завршетка који је потпуно аналоган профилацији минијатурних посуда. Било би веома корисно извршити хемијску и микроскопску анализу ових посуда са циљем да се пронађу трагови медикамената. Сасвим извесан медицински контекст имају керамичке шоље са сиском које су служиле или за храњење беба, или за запајање болесника лековитим напицима.

Током раног бронзаног доба број археолошких предмета који би могли имати медицински карактер је далеко мањи него у претходним периодима. То може бити узроковано мањим обимом истраживања поменог периода на првом месту, јер је систематски истраживана некропола Мокрин дала такве налазе у значајном броју. Ту на првом месту

Народни музеј Шабац,
Инв. бр. II 795

Народни музеј Шабац,
Инв. бр. II 10175 и II 2040

Народни музеј Шабац,
Инв. бр. II 848 и II 1300

Кат. бр. 9

мислимо на мале триангуларне бронзане „бодеже“, са сечивом дутим свега пар центиметара, где ни у ком случају не може бити говора о оружју, јер немогуће је са њим направити иоле озбиљнију рану. Такви објекти су могли бити коришћени у медицинске сврхе приликом обраде рана. Сличну функцију су могле имати бронзане игле и шила, поготову они примерци чији се крајеви завршавају унакрст постављеним малим сечивима, или примерци код којих је један крај у облику игле, а други у облику сечива дугог свега 3–5 mm. Посебно су занимљиве бронзане игле такозваног „кишарског типа“, које су лучног облика са једним зашиљеним крајем, док је други крај савијен у петљу, што је омогућавало лакше манипулисање руком. Поједине мање керамичке посуде су су због специфичности облика и величине служиле за припрему и чување, као и аплицирање течних медикамената. О сигурном постојању медицинских инструмената и прибора током мокринско-перјамошке културе, убедљиво сведочи налаз лобање из гроба 180 некрополе у Мокрину, која је припадала особи над којом је извршена трапанација и која је ту хируршку интервенцију преживела. То се лепо види на ивицама отвора где је дошло до формирања калуса. Једна таква хируршка операција отварања лобање није могла да се обави „голим рукама“, већ је подразумевала специфичне медицинске инструменте и други прибор који је морао створити стерилне услове за рад.

Позно бронзано доба Србије карактерише велики број металних налаза, од којих је знатан број пронађен у оставама. До сада у археолошкој литератури није ни покушано да се неким од њих да медицинска функција, већ су опредељивани као оружје, оруђе, накит, култни предмети и слично. Увидом у богату археолошку грађу издвојили смо неке предмете који су сигурно могли бити употребљавани као медицински инструменти.

То су на првом месту различите бронзане игле тачно дефинисаних облика, од којих су неке специфично и са одређеним циљем повијене, или имају само повијен врх, и као такве су веома сличне разним иглама првенствено у хирургији.

На другом месту смо издвојили такозване „двосекле бријаче“ из истог периода, где нам њихов сам облик не дозвољава ни да претпоставимо како се са тако специфичним сечивом човек праисторије уопште бријао. Далеко је вероватније да они представљају хируршке ножеве. У прилог томе говори сама величина, изузетан квалитет металуршке обраде,

лучно сечиво и веома мала дршка која дозвољава и омогућава прецизну манипулацију са само три прста на руци. Рез на кожи и мишићном ткиву оваквом алатком је веома прецизан и може се на истом месту понављати више пута. Бријање са лучним сечивом је апсолутно немогуће.

Трећу врсту евентуалних хируршких инструмената представљају мали бронзани једносекли ножеви, најчешће шпицастог врха, који су, као такви, могли служити за обраду рана, за сечење пупчане вршце и слично.

У фондусу праисторијских остава бронзаних предмета велики је број „тестерица“ у облику врбовог листа, на зубљених финим зупцима са обе стране. Тестерице су малих димензија, дужине до 15 cm, и без икаквих елемената за постојање било какве дршке за манипулацију. Овакве тестерице извесно нису служиле за стругање дрва. Пречник дрвета које би се оваквом алатком могло пререзати је максимално 3 cm, што постојање такве алатке доводи до апсурда. Чињеница да је средишњи део тестерице шири за 2–3 mm, од ширине резног дела који је око 1 mm, указује нам да оваквом алатком не може да се реже кроз материјал, већ може само да се прави рез мале дубине. То наводи на претпоставку да су овакве fine тестерице могле да служе за само за фину обраду дрвета и кости, али исто тако и као хируршка тестера у медицини. Непостојање дршки иде у прилог овој другој претпоставци.

Током старијег гвозденог доба ситуација је врло слична као у претходном периоду. Постојале су бројне „алатке“ од бронзе или квалитетног челика, малих димензија, квалитетног и специфичног радног дела, чија закривљеност омогућава да их посматрамо као веома прецизне медицинске инструменте. Несумњив медицински инструмент из овог периода представља бронзана пинцета са брижљиво обрађеном дршком са локалитета Винча. О медицинском аспекту треба размишљати и у случају бројних, такозваних „омега“ игала, које у суштини представљају двојне игле које су спојене троструком петљом у облику грчког слова омега. Овакве игле нису служиле за шивење, нити за прикопчавање одеће, а још мање као укоснице, јер немају никакав декоративни елемент, што ови предмети и нису. Игле спојене троструком петљом представљају пинцету за шиљатим врховима која је служила за фину обраду хируршке ране. Омега петља је омогућавала лаку покретљивост шпицева и брзо враћање у првобити положај, као и адекватно налагањена део шаке између палца и кажипрста, што је омогућавало веома прецизно руковање.

Кат. бр. 10

Кат. бр. 6

Крај праисторије у Србији представља млађе гвоздено доба које је време Келта. Међу металним налазима од бронзе и квалитетног челика лако се могу препознати медицински инструменти који као такви настаљају да живе током антике. Највећи број њих је пронађен на келтској некрополи Карабурма у Београду.

Драган Јацановић, Народни музеј Пожаревац

Изложба „Човек и здравље“

Каталог

1. Посуда

Хисар, археолошка ископавања 2005.

Земља, печење

Димензије: пречник отвора 3,9 cm, висина 4,1 cm, пречник дна 1,6 cm, тежина 74 gr

Датовање: XIV–XII век п. н. е.

Народни музеј Лесковац, Инв. бр. А–Х/52

2. Шоља

Хисар, археолошка ископавања 2006.

Земља, печење

Димензије: пречник дна 3,5 cm, висина 5,8 cm, тежина 116 gr

Датовање: XIV–XII век п. н. е.

Народни музеј Лесковац, Инв. бр. А–Х/109

3. Минијатурна посуда

Хисар, археолошка ископавања 2006./зима

Земља, печење

Димензије: пречник отвора 2,9 cm, пречник дна 2,9 cm, висина 4 cm, тежина 50 gr

Датовање: XIV–XII век п. н. е.

Народни музеј Лесковац, Инв. бр. А–Х/164

4. Минијатурна шоља

Хисар, археолошка ископавања 2006.

Земља, печење

Димензије: пречник отвора 4 cm, пречник дна 2 cm, висина 2,5 cm, тежина 28 gr

Датовање: XIV–XII век п. н. е.

Народни музеј Лесковац, Инв. бр. А–Х/108

5. Минијатурна посуда

Хисар, археолошка ископавања 2005.

Земља, печење

Димензије: пречник отвора 2,9 cm, пречник дна 2,9 cm, висина 2,3 cm, тежина 22 gr

Датовање: XIV–XII век п. н. е.

Народни музеј Лесковац, Инв. бр. А–Х/58

6. Игла

Хисар, археолошка ископавања 2005.

Бронза, ливење

Димензије: дужина 2,9 cm, ширина 0,6 cm, тежина 2,45 gr

Датовање: XII–XI век п. н. е.

Народни музеј Лесковац, Инв. бр. А–Х/75

7. Игла

Хисар, археолошка ископавања 2006./зима

Бронза, ливење

Димензије: дужина 16,3 cm, тежина 16 gr

Датовање: XII–XI век п. н. е.

Народни музеј Лесковац, Инв. бр. А–Х/166

8. Игла

Хисар, археолошка ископавања 2006.

Бронза, ливење

Димензије: дужина 13,9 cm, висина 0,5 cm, тежина 12 gr

Датовање: XIII–XI век п. н. е.

Народни музеј Лесковац, Инв. бр. А–Х/142

9. Игла

Хисар, археолошка ископавања 2006.

Бронза, ливење

Димензије: дужина 11,6 cm, тежина 5,75 gr

Датовање: XII–XI век п. н. е.

Народни музеј Лесковац, Инв. бр. А–Х/149

10. Бријач у виду лабриса

Хисар, археолошка ископавања 2006./зима

Бронза, ливење

Димензије: дужина 8,2 cm, ширина 5,5 cm, тежина 14 gr

Датовање: XII–XI век п. н. е.

Народни музеј Лесковац, Инв. бр. А–Х/165

11. Игла

Хисар, археолошка ископавања 2005.

Гвожђе, ковање

Димензије: дужина 10,5 cm, ширина 0,7 cm, тежина 8 gr

Датовање: X–IX век п. н. е.

Народни музеј Лесковац, Инв. бр. А–Х/74

12. Пинцета, VI–V век п. н. е.

Хисар, археолошка ископавања 2005.

Бронза, ливење

Димензије: дужина 5,9 cm, ширина 1,9 cm, тежина 5,20 gr

Датовање: VI–V век п. н. е.

Народни музеј Лесковац, Инв. бр. А–Х/72

13. Ножик

Кремен, окресивање, ретуширање

Димензије: дужина 4,8 cm, ширина 0,7 cm, тежина 1,60 gr

Народни музеј Лесковац, Инв. бр. А-ПЗ/114а

14. Ножик

Кремен, окресивање, ретуширање

Димензије: дужина 4,2 cm, ширина 1,3 cm, тежина 2,10 gr

Народни музеј Лесковац, Инв. бр. А-ПЗ/114б

15. Шило

Јела, Шабац, ископавање 1962.

Шупља кост неидентификоване животиње

Цепање, резање, глачање

Димензије: очувана дужина 8,2 cm, ширина 0,7 cm

Датовање: IV миленијум

Народни музеј Шабац, Инв. бр. П-309

16. Шило

Бенска бара, Шабац, ископавање 1970, L/8, 2. ОС

Ребро неидентификоване животиње

Цепање, сечење, глачање

Димензије: 10,6 x 2,1 x 0,3 cm

Датовање: IV миленијум

Народни музеј Шабац, Инв. бр. П-546

17. Шило-глачаница

Бенска бара, Шабац, ископавање 1970, J/6, 3. ОС

Пљосната кост неидентификоване животиње

Цепање, стругање, глачање

Димензије: 5,4 x 1 x 0,2 cm

Датовање: IV миленијум

Народни музеј Шабац, Инв. бр. П-642

18. Шило

Бенска бара, Шабац, ископавање 1970, J/18, 7. ОС

Ребро неидентификоване животиње

Цепање, резање, глачање

Димензије: 9,7 x 1,4 x 0,4 cm

Датовање: IV миленијум

Народни музеј Шабац, Инв. бр. II-1145

19. Шило

Јела, Шабац, ископавање 1962.

Пљосната кост неидентификоване животиње

Цепање, резање, глачање

Димензије: 6,6 x 0,9 x 0,2 cm

Датовање: IV миленијум

Народни музеј Шабац, Инв. бр. II-236

20. Игла

Бенска бара, Шабац, ископавање 1970, L/10, 9. ОС

Парожак рога јелена

Резање, глачање, бушење

Димензије: 9,1 x 1,6 cm,

Датовање: IV миленијум

Народни музеј Шабац, Инв. бр. II-701

21. Игла

Јела, Шабац, ископавање 1962.

Парожак рога јелена

Резање, глачање, бушење

Димензије: 10,3 x 1,6 cm, пречник перфорације 3,5 mm

Датовање: IV миленијум

Народни музеј Шабац, Инв. бр. II-759

22. Спатула-кашика

Јела, Шабац, ископавање 1962.

Пљосната кост (ребро) неидентификоване животиње

Цепање, сечење, стругање, глачање

Димензије: очувана дужина: 5,9 cm , ширина 2,6 cm

Датовање: IV миленијум

Народни музеј Шабац, Инв. бр. II-149

23. Спатула-кашика

Јела, Шабац, ископавање 1962.

Пљосната кост (ребро или лопатица) неидентификоване животиње

Цепање, сечење, глачање

Димензије: 6,2 x 3,4 x 0,2 cm

Датовање: IV миленијум

Народни музеј Шабац, Инв. бр. II-2426

24. Спатула-глачаница

Јела, Шабац, ископавање 1962.

Дуга кост неидентификоване животиње

Цепање, резање, глачање

Димензије: 13 x 2,7 cm

Датовање: IV миленијум

Народни музеј Шабац, Инв. бр. II-128

25. Зуб

Бенска бара, Шабац, ископавање 1970, НІ/6, јама I

Зуб неидентификоване животиње

Нема видљивих трагова обраде

Димензије: 6,3 x 0,5 cm

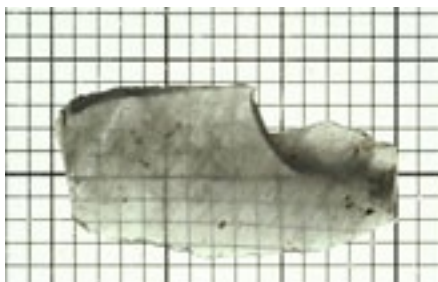
Датовање: IV миленијум

Народни музеј Шабац, Инв. бр. II-698

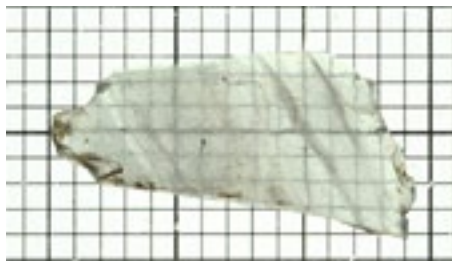
26. Опсидијан

Народни музеј Шабац, Инв. бр. II-754

27. Опсидијан

Народни музеј Шабац, Инв. бр. II-290

Праисторијско насеље

Народни музеј Шабац, Инв. бр. П-103

АНТИКА

У старој Грчкој вековима се лечило у Асклепијевим храмовима, а свештенике тих храмова пратио је глас највештијих лекара и исцелитеља. Знатно касније отварају се и прве школе, а магични елементи бајања и врачања узмичу пред стварним знањима о људском телу и лечењу. У овом периоду велики Хипократ, оснивач научне медицине, прикупио је по храмовима све оно што је било познато из области болести, лечења и лекова. Захваљујући њему, та знања сачувана су до данас. Његово дело *Corpus Hippocraticum* садржи списе који су у IV веку п. н. е. били обавезна приручна библиотека лекара, а дали су основу за научну медицинску терминологију која још и данас важи. Свим списима је заједничко то што су строго научни, што подржавају високу професионалну етику, што осуђују праксу свештеника који лече магијом, као и то што признају природу (*physis*) као лекареву најбољу помоћницу.

Продор медицинских новина из *Magne Græciæ* у Град, био је праћен великим негодовањем угледних Римљана. У почетку су први лекари *medici* били искључиво Грци без права грађанства, јер је за Римљане лекарство било срамно занимање. Патрицији су радије користили савете врачара и ласерпитиум као универзални лек против болести, ароматичне мелеме и масти, него мишљење грчког лекара. Право грађанства лекари-ма странцима дао је Цезар тек 46. године, што је донело значајне погодности за успон и узлет научне медицине.

Са безброј препрека и антиномија, а због појаве велике епидемије куге, тек почетком 291. године п. н. е. свечано је освећен Ескулапов храм на Тиберијском острву. Тако је, по први пут од свог постанка, Рим добио савремену болницу – *Insula Tiberina*, у којој је важило правило: лечи безбедно, брзо и пријатно.

Dioscorides, De Materia Medica

Временом, центар медицине постаје Рим, где се на Есквилину отвара прва позната *schola medicorum*. Појавом Галена, римског лекара и филозофа, дошло је, у области медико фармацеутског дуализма, до научног и свеобухватног односа према лечењу. Његова знања имала су велики утицај на западну медицину дуже од једног миленијума.

Развој медицине у Царству био је, у ствари, једна од манифестација римске практичности и најјасније се огледа у усавршавању војне медицине. У римским кохортама организована је здравствено-медицинска служба, почев још од пунских ратова, како на копну, тако и у морнарици. Велика пажња поклања на је успостављању и организацији војних болница.

За романизацију староседелачког становништва и преношење римске медицинске културе у наше крајеве, највише су допринели римски војници.

Тако још Август доноси закон да свака легија (војна јединица) мора да има пет лекара, а мање јединице – кохорте, само једног. Закон из времена владавине Антонија Пија дозвољавао је пет лекара у малим градовима, са титулом *archiari populares*, у средњим седам, а у великим, односно, главним градовима провинција десет. Лекаре са титулом *medicus castrensis* или *medicus castrorum* срећемо као војне лекаре уз посаде појединих војних утврђења. Ови лекари водили су бригу о рањеним и болесним у војним јединицама и као такви сматрани су војницима. У античком периоду није постојала разлика између војног и цивилног лекара.

Сведочанства о развијеној научној медицини на територији Балканског полуострва, а тиме и о нивоу фармације, као и здравственим приликама античког човека, стичемо на основу археолошких откривања оригиналних медицинских инструмената и лекова, који датирају још из доба римске доминације, док медицински инструменти, доспели до наших дана, припадају углавном инвентару хирурга. Код нас је најпознатији налаз инструментариј хирурга из Сремске Митровице – *Sirmiuma*, упакован у металну кутију. Не мање занимљиви су налази у гробовима неколико хирурга из главног града римске провинције Горње Мезије (*Moesia Superior*)

– *Viminacijuma*. У једном од тих гробова, међу инструментима хирурга (*medicus chirurgus VII Claudie*) пронађен је и сачувани римски трепан из I века.¹

Налази надгробника и посветних споменика са именима лекара специјалиста указује на веома развијену медицинско-здравствену службу. Тако поред лекара опште праксе срећемо специјалисте хирурге, очне, ушне, зубне, па и гинекологе. Нису ретки ни натписи који спомињу *medicus clinicus* (лекаре у болницама) што је погодно стварању и првих лекарских удружења или колегија. Прве болнице (*veletudinaria*) биле су у склопу *castruma*, а по узору на њих, појављују се и у већим градовима. Поред тога, у градовима су могле постојати и амбуланте (*tabernae medicae*) у којима су, а по прописаним дужностима царства, лекари указивали помоћ грађанима, као и сиромашнима без накнаде. Војна реформа која је спроведена за време владавине Августа, подразумевала је да сваки војни логор у коме се налазила легија мора обавезно имати своју болницу. Из доба цара Трајана сачуван је детаљан опис изгледа једне такве болнице. Простор за њу износио је 15 x 20 m, са унутрашњим двориштем око којег се налазио трем из ког се улазило у многобројне болесничке собе. О светлости и свежем ваздуху, као и о промаји, при подизању ових објеката, веома се водило рачуна. Постојале су сале за пријем болесника, за операције, тоалети, понекад купатила, а поједине просторије су се и загревале.

Овакав развој медицине погодовао је и развоју фармакологије, мада се сматра да су римски лекари били и први фармацеути и сами припремали медикаменте и мелеме. Из гроба лекара из Виминацијума (Г₁–1075, Више гробаља) сачувана је и камена плочица за размазивање масти, као и кутија за чување лекова са медикаментима.

Водећи бригу о здравствено-хигијенским приликама, Римљани су постигли завидан степен. Предуслов за здрав живот и одржавање личне хигијене подразумевали су одређене урбане услове. Тако, готово у свим римским градовима на територији Србије, налазе се остаци јавних купатила и чесми, са разним уређајима, чак

1 Крунић, С., *Римски медицински и фармацеутички инструменти из Синигунума и околине*, каталог изложбе, Музеј града Београда, Београд 1992, стр. 11.

Dioscorides, De Materia Medica

и за загревање vode. Потом, грађени су аквадукти за снабдевање пијаћом водом, водовод, изградњом канализације решавани су проблеми отпадних вода и фекалија, а у оквиру хигијене становања постојао је систем загревања стамбених просторија. У градовима су постојала и до два члана градске управе (*oedilis*), чија је дужност била да воде бригу о чистоћи града, исправности воде, да воде надзор над проституткама, сахрањивањем и другим.² Простор за гимнастичке вежбе, лековити извори и термалне воде, доприносили су одржавању хигијене тела. Прљавштина са тела скидала се, стругала, инструментом стригилис, пошто сапун није постојао, а дневна тоалета сваког грађанина који је бринуо о свом изгледу започињала је употребом мале спатуле. За чешљање косе, а код мушкараца и браде, коришћени су коштани чешљеви, а огледала, ручна, зидна, као и она која су били саставни део тоалетних кутија или сточића, масовно су се користила. Тоалетни комплети који су се сматрали личним прибором сваког појединца, били су нанизани на алку и ношени о појасу. Овај комплет чинили су: ушна кашичица и пинцета, а „могуће је да су њему припадали још чистач за нокте, турпија, чачкалица за зубе и мала стругалица.“³

Што даље у прошлост, веровало се да здравље није у власти човека. Односно, што је мање у његовој власти, утолико је драгоценије по његов живот. Због тога је исцељење поприimalo значај натприродног, уздизано ван делокруга човека, у метафизичке сфере богова. Пошто однос болести, лека и здравља никада није био егзактан, а даљи исход тог односа никада се не може апсолутно предвидети, на почасном месту небеске хијерархије налазили су се богови здравља и кроз све епохе задржали су своју моћ над човеком. Они су по правилу или сама врховна божанства (Еа – Енку, Месопотамија), или синови врхунских богова. Поред заштите здравља и исцелитељске вештине, у делокруг ових богова спадају и мудрост, научне вештине, као и уметност. Ови атрибути богова здравља предочавају колико је повраћај здравља сматран као милост натприродне моћи и плод највише мудрости.

У нашим крајевима који су били под управом Римског царства, у употреби су биле две врсте медицине – верска и световна. Ова прва је била веома раширена међу неповлашћеним слојевима становништва, а

² Катић, Р., *Српска медицина од IX до XIX века*, Београд 1967, стр. 13–14.

³ Крунић, С., *Римски медицински, фармацеутички и козметички инструменти на шеријорји Горње Мезије*, Филозофски факултет, Београд 2000, докторска теза, стр. 61.

везана је за култ бога здравља Асклепија.⁴ Њега увек налазимо са симболима сунцем, короном и петлом, као и штапом око којег је обавијена змија. Обично је приказан сам или са ћерком Хигијом, која је у грчкој митологији и религији персонификација духовног и телесног здравља и чији је култ током 6. в. п. н. е. уздиже на степен божанства. Асклепија понекад прати Телесфорос, геније оздрављења, а као лечитељно божанство, појављује се и Дионис, у својој исцелитељској функцији представљан са змијом, симболом обнављања и оздрављења, као и код Асклепија.⁵ И поред свог знања, лекари су свакако настојали да буду под заштитом богова. Очито да се из тог разлога, на надгробним споменицима које подижу, иза имена Асклепија и Хигије, крију римски лекари који их овим божанствима посвећују. Зато се ове вотивне плоче и скулптуре често налазе поред термалних и лековитих извора, као захвалност за излечење и спас.

Асклепије

Хигија

⁴ Cermanović, A., Sreјović, D., *Leksikon religija i mitova drevne Evrope*, Beograd 1996, стр. 56–57.

⁵ Јовановић, А., *Неки аспекти проблема скупног налаза скулптура са Медијане код Ниша*, Старијар, нова серија, књига XXIV–XXV/1973–1974, Београд 1975, стр. 61.

Dioscorides, *De Materia Medica*

Изложба „Човек и здравље“

Каталог

1. Скалпел

Ушће, непознато налазиште

Бронза, ливење, ковање, урезивање, сребро, инкрустација.

Скалпел има конвексно, двоструко сечиво, док је тело правоугаоног пресека.

Уобичајено троугаоно проширење које је излазило из дршке, недостаје. Дршка скалпела је на ширим странама украшена урезима, благо повијена границом у централном делу, а уз њу су представе цветића и листића. Око овог вегетабилног орнамента налази се низ ситних спирала које уоквирују поље.

Димензије: дужина 7,3 cm, дужина сечива 3 cm, ширина сечива 1 cm, дебљина сечива 0,2 cm

Датовање: почетак III века

МГБ, Инв. бр. АА/4270

2. Скалпел

Ушће, локалитет „Плантажа“

Бронза, ливење, ковање.

Конвексно сечиво, а тело правоугаоног пресека. Припада скалпелима са двоструким сечивом, недостаје му троугаоно проширење које је излазило из дршке.

Димензије: очувана дужина 6,1 cm, дужина сечива 2,4 cm, ширина сечива 1,4 cm, дебљина сечива 0,4 cm

Датовање: II–III век

МГБ, Инв. бр. АА/2056

3. Кашикаста сонда

Прогар, локалитет Прогарски виногради

Бронза, ливење, урезивање

Горњи крај је кашикаст – дутуластог облика и полукружног пресека. Други крај је инструмента се завршава пуним овалним задебљањем. Дршка је украшена.

Димензије: дужина 140 cm, дужина сонде 33 cm, ширина сонде 7 cm, дебелина дршке 2,5 cm

Датовање: III век

МГБ, Инв. бр. 4333

4. Листолика сонда

Ушће, без ближих података

Бронза, ливење

Реципијент у облику дугог, врбовог листа троугаоног пресека. Дршка кружног пресека украшена одмах испод реципијента једним ваљкастим задебљањем испод кога су два кружна прстена. Недостаје доњи, већи део дршке.

Димензије: очувана дужина 103 mm, дужина сонде 61 mm, ширина сонде 10 mm, дебелина дршке 2 mm

Датовање: од II до IV века

МГБ, Инв. бр. 2475

5. Сонда

Непознато налазиште

Бронза, ливење, урезивање

Мала, кружна, плочаста глава, тело кружног пресека, завршава шпицем.

На полеђини реципијента налази се урезан знак „X“, а одмах испод је украс од по три концентрична прстена између којих је ваљкасти део.

Димензије: дужина 11,5 cm, R главе. 0,5 cm, дебелина дршке 0,5 cm

Датовање: II–I век

МГБ, Инв. бр. 315

6. Сонда

Непознато налазиште

Бронза, ливење, ковање

Мала сонда чије је тело кружног пресека. Реципијент је овалан у облику плитке кашичице. Други крај инструмента завршава се иглом.

Димензије: дужина 8,7 cm, R главе 0,4 cm, дебелина дршке 0,2 cm

Датовање: II–IV века

МГБ, Инв. бр. AA/3337

7. Сонда

Војка, налазиште Брестове Међе

Бронза, искуцавање

Бронзана жица кружног пресека. Један крај се завршава кружном плочицом која је косо постављена у односу на држач. Други крај оштећен.

Димензије: очувана дужина 92 mm, ширина главе 5 mm, дужина дршке 1,5 mm

Датовање: прва половина III века

МГБ, Инв. бр. 3514

8. Сонда

Непознато налазиште

Бронза, ливење, ковање

Мали инструмент кружног пресека тела. Оштећен реципијент, елипсоидног је облика, а зашиљен врх на другом крају.

Димензије: дужина 7,3 cm, R главе 0,5cm, дебљина дршке 0,2 cm

Датовање: II–IV век

МГБ, Инв. бр. AA/3338

9. Сонда

Непознато налазиште

Бронза, ливење, ковање

Дршка кружног пресека. Глава кружног облика, са плитким улегнућем.

Други крај је туп, оштећен.

Димензије: очувана дужина 6,7 cm, R главе 0,5 cm, дебљина дршке 0,2 cm

Датовање: II–IV век

МГБ, Инв. бр. AA/3339

10. Сонда

Непознато налазиште

Бронза, ливење, ковање

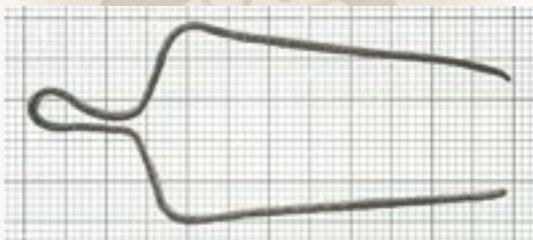
Глава полу-лоптастог облика, док је други крај оштећен. Тело кружног пресека.

Димензије: очувана дужина 7,1 cm, R главе 0,5 cm, дебљина дршке 0,2 cm

Датовање: II – IV век

МГБ, Инв. бр. AA/3340

11. Пинцета

Ушће, локалитет Плантажа

Бронза, искуцавање

Глава проширена, кружног облика и украшена са две урезане канелуре, а ивице су издубљене. Од главе се краци пинцете постепено сужавају, а крајеви недостају.

Димензије: очувана дужина 50 mm, ширина 4 mm, дебљина 2 mm

Датовање: II–III век

МГБ, Инв. бр. 2004

12. Пинцета

Ушће, локалитет Плантажа

Бакар

Пинцета је правоугаоног пресека, при дну су крајеви преломљени на спољну страну, а потом равни. Ширина је идентична целом дужином.

Димензије: дужина 55 mm, ширина 3,5 mm, дебљина 1 mm

Датовање: II–III век

МГБ, Инв. бр. 1996

13. Пинцета

Ушће, локалитет Плантажа

Бакар

Пинцета је правоугаоног пресека. Глава је била кружног облика при дну су крајеви преломљени на спољну страну, тако да чине рамена па се потом спуштају наниже. Од ширине главе и рамена, која је идентична, крајеви се сужавају према доњим завршецима.

Димензије: дужина 59 mm, ширина 3,5 mm, дебљина 1 mm

Датовање: II–III век

МГБ, Инв. бр. 1943

14. Пинцета

Ритопек (Castrum Tricornia), „Водице“

Бронзани лим, резање

Кружна глава, равни краци повијени на унутра.

Димензије: дужина 57 mm, ширина 0,5 mm, дебљина 0,1 mm

Датовање: III–IV век

МГБ, Инв. бр. АА/1294

15. Двојни инструмент

Ушће, локалитет Пантажа

Бронза, искуцавање

Предмет је плочасте главе чија је једна страна радног дала украшена урезаним линијама. Тело је, испод плочасте главе кружног пресека који при дну прелази у осмоугаони облик и завршава се украсом од четири концентрична прстена.

Димензије: очувана дужина 125,5 mm, ширина главе 10 mm, дебелина дршке 4 mm

Датовање: III век

МГБ, Инв. бр. 2057

16. Игла–кука

Непознато налазиште

Бронза, ливење

Инструмент чији се један крај завршава шпицом, квадратног пресека, а други крај је у облику мале куке, овалног пресека. Читавом дужином дршка је тордирана.

Димензије: дужина 11,4 cm

Датовање: III–IV век

МГБ, Инв. бр. AA/4335

17. Игла–кука

Војка, Брестове међе

Бронза

Већи део тела инструмента је тодиран. Један крај се завршава оштећеном кукицом, а други шпицом. Пресек дршке је у горњем делу квадратног, а при крају правоугаоног пресека.

Димензије: дужина 87 mm, дебелина жице 1 mm

Датовање: III–IV век

МГБ, Инв. бр. 3509

18. Игла–кука

Војка, локалитет Брестове међе

Бронза

Већи део тела инструмента је тодиран. Један крај се завршава оштећеном кукицом, а други шпицом. Пресек жице је правоугаон.

Димензије: дужина 86 mm, дебелина жице 1,5 mm

Датовање: III–IV век

МГБ, Инв. бр. 3513

19. Кука

Београд (Singidunum) непознат локалитет

Бронза, ливење, урезивање

Испод дугметасте главе је поље украшено косим линијама и ограничено са обе стране концентричним круговима. Доњи крај инструмента је повијен навише, а дршка је кружног пресека и завршава се шпицем.

Димензије: дужина 10,5 cm, дебелина дршке 0,4 cm

Датовање: II–IV век

МГБ, Инв. бр. АА/2500

20. Длето

Војка, локалитет Брестове међе

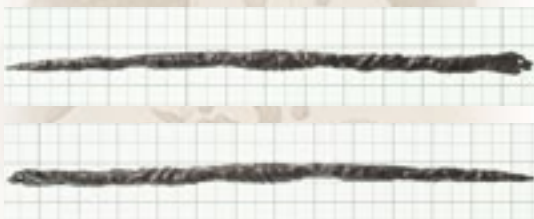
Гвожђе, ковање

Радни део инструмента тела инструмента је у облику трапеза, зашиљен на врху. Доњи део дршке је правоугаоног пресека, који постепено, при дну, прелази у кружни пресек.

Димензије: очувана дужина 130 mm, ширина горњег дела 9 mm, дебелина дршке на крају 2 mm

Датовање: крај III века

МГБ, Инв. бр. 3471

21. Длето

Прогар, локалитет Прогарски виногради

Гвожђе, ковање

Горњи део инструмента је плочаст, правоугаоног пресека, оштећен. Дршка је кружна и завршава се шпицем. Већи део тела има канелуре, које имитирају тордирање и то на једну, а потом и на другу страну.

Димензије: дужина 133 mm, ширина горњег дела 7 mm, дебелина дршке 5 mm

Датовање: прва половина IV века

МГБ, Инв. бр. 4332

22. Длето

Батајница, сектор радио станице „Капела“

Бронза, искуцавање

Длето које се на једном крају завршава плочастим проширењем, а на другом шпицем. Дршка инструмента је правоугаоног пресека који при крајевима прелази у кружни. Плочасто проширење је правоугаоног пресека са оштром ивицом.

Димензије: дужина 91 mm, дебелина дршке 3 mm

Датовање: III–IV век

МГБ, Инв. бр. 4341

23. Длето

Батајница, сектор радио станице „Капела“

Бронза, искуцавање

Длето које се на једном крају завршава плочастим проширењем, а на другом је зашиљена. Тело је у средини овалног пресека, а при дну кружног.

Димензије: дужина 88 mm, дебелина дршке 3,5 mm

Датовање: II–IV век

МГБ, Инв. бр. 4342

24. Игла (acus)

Ушће, локалитет Плантажа

Бронза

Игла које се на једном крају завршава малом купом, а на другом је зашиљена. Горњи део инструмента је овалног пресека, а при дну кружног.

Димензије: дужина 107 mm, дебелина главе 4 mm

Датовање: II–III век

МГБ, Инв. бр. 2096

25. Игла за шивење

Ушће, случајан налаз

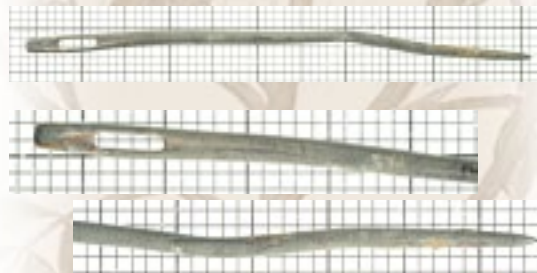
Бронза

Бронзана игла са кружним пресеком тела. Ушица је правоугаоног облика, а на том месту је и пресек игле правоугаон.

Димензије: дужина 57 mm, дебелина дршке 1,5 mm

Датовање: II–III век

МГБ, Инв. бр. 2432

26. Кашика–игла (cochleara)

Ушће, локалитет Плантажа

Бронза

Инструмент израђен са дужим, крушколиким реципијентом. Дршка је, одмах испод реципијента, коленасто преломљена и ту је задебљана. Дршка је кружног пресека и завршава се веома танким шпицем.

Димензије: дужина 144 mm, R реципијента 20 mm, дужина реципијента 3 mm, дебелина дршке 3,5 mm

Датовање: III век

МГБ, Инв. бр. 2067

27. Кашика–игла (cochleara)

Космај, непознат локалитет

Бронза

Инструмент израђен са јајоликим реципијентом. Дршка је богато орнаментисана и различитог је пресека. Први део, ближи реципијенту је правоугаоног пресека, украшен косим паралелним пртицама, а завршава се са пет правоугаоних, наглашених прстенова. Средишњи део је осмоугаоног пресека са шест украсних прстенова. Сам крај се завршава шпицом кружног пресека.

Димензије: дужина 155 mm, R реципијента 25 mm, дужина реципијента 4,5 mm, дебљина дршке 4 mm

Датовање: III век

МГБ, Инв. бр. 1663

28. Кашичица (spatula)

Ушће, локалитет Пољопривредно добро „Драган Марковић“

Бронза

Инструмент којем недостаје већи део дршке. Реципијент је кружан, плитко чанаст, а са унутрашње стране има мало профилисан раван руб. На очуваном делу дршке правоугаоног пресека, налази се украс од два уреза на слова „X“ који је између хоризонталних линија.

Димензије: очувана дужина 45 mm, R реципијента 27 mm, дужина реципијента 7 mm, дебљина дршке 3 mm

Датовање: II–IV век

МГБ, Инв. бр. 1817

29. Кашичица (spatula)

Ритопек, локалитет Водице

Бронза

Инструмент чији је реципијент кружан, а унутрашња ивица равно профилисана. Дршка је плочаста, правоугаоног пресека, на којем се налазе две хоризонталне, наглашене канелуре.

Димензије: очувана дужина 45 mm, R реципијента 17,5 mm, дужина реципијента 5 mm, ширина дршке 18 mm

Датовање: III–IV век

МГБ, Инв. бр. 845

30. Дршка

Нови Бановци, локалитет Пургер

Бронза, ливење

Инструмент коме недостаје реципијент. Дршка је кружног пресека и завршава се малом, пуном лоптицом испод које је дршка проширена у облику пласнатог делтоида.

Димензије: очувана дужина 94 mm, дебелина дршке 3 mm

Датовање: II–IV век

МГБ, Инв. бр. 3473

31. Кашика (ligula)

Ушће, случајан налаз

Бронза

Кашика са реципијентом елипсастог облика. Дршка је одмах испод реципијента коленасто преломљена, кружног пресека и завршава се елипсоидним проширењем на који је утиснута једна вертикална црта.

Димензије: дужина 146 mm, R реципијента 33 mm, дебелина дршке 4 mm

Датовање: III–IV век

МГБ, Инв. бр. 2571

32. Кашика (ligula)

Ушће, случајан налаз

Бронза

Поломљена кашика са делимично очуваном дршком. Реципијент је крушког облика са наглашеном унутрашњом ивицом, дуг и плитак. Очувани горњи део дршке је квадратног пресека и украшен на свим странама вертикалним, урезаним линијама.

Димензије: очувана дужина 104 mm, R реципијента 38 mm, дужина реципијента 7 mm, дужина дршке 4 mm

Датовање: II–IV век

МГБ, Инв. бр. 2514

33. Кашичица

Земун, локалитет Земун поље

Гвожђе, ковано, посребрено

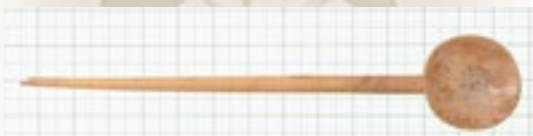
Кашика са дељим, кружним, полулоптастим реципијентом који има рупицу у средини. Дршка је масивна, краћа, већим делом овалног пресека, која прелази у правоугаони облик

Димензије: дужина 99 mm, R реципијента 11 mm, дебелина дршке 5 mm

Датовање: III–IV век

МГБ, Инв. бр. 4340

34. Кашичица (spatula)

Непознато налазиште

Кост

Кашика са кружним плитким реципијентом који је са унутрашње стране равно профилисан. Дршка је дуга, овалног пресека који се постепено смањује. Крај дршке недостаје.

Димензије: очувана дужина 141 mm, R реципијента 27 mm, дебелина дршке 5 mm

Датовање: II–IV век

МГБ, Инв. бр. 1333

35. Кашичица (spatula)

Непознато налазиште

Кост

Кашика са кружним реципијентом који је на врху општећен. Реципијент је плитак и на задњој страни има једну ширу канелуру. Дршка је правоугаоног пресека и са предње стране украшена са три паралелна, дубља уреза. Задња страна је такође украшена урезаним вертикалним и хоризонталним линијама. Дршка је општећена.

Димензије: очувана дужина 56 mm, R реципијента 27 mm, дужина реципијента 3 mm, дебелина дршке 7 mm

Датовање: II–IV век

МГБ, Инв. бр. 2582

36. Кашичица (spatula)

Непознато налазиште

Кост

Мања, коштана, добро очувана спатула. Реципијент овалног облика, нешто дељи. Унутрашња страна реципијента има наглашену, равну ивицу. Дршка је овалног пресека, ближе реципијенту, прелази у плочасту пресек са заобљеним крајевима.

Димензије: дужина 105 mm, R реципијента 21 mm, дужина реципијента 9 mm, дебелина дршке 7 mm

Датовање: II–III век

МГБ, Инв. бр. AA/1674

37. Кашичица (spatula)

Београд, улица Браће Југовић

Кост

Кашика са кружним плитким реципијентом који је са унутрашње стране равно профилисан. Дршка је дуга, овалног пресека који се постепено смањује. Крај дршке недостаје.

Димензије: очувана дужина 45 mm, R реципијента 27 mm, дужина реципијента 4 mm, дебелина дршке 4 mm

Датовање: II–IV век

МГБ, Инв. бр. 1081

38. Кашичица (spatula)

Непознато налазиште

Кост

Кашика са неправилним, готово троугаоним, плитким реципијентом кружног пресека, зашиљен на крају. Испод реципијента дршка има правоугаono проширењена коме с између две урезане линије, налазе две украшене косе линије у облику слова „X“. На том делу дршка је полукружног пресека.

Димензије: дужина 125 mm, R реципијента 26 mm, дужина реципијента 4 mm, дебелина дршке 6 mm

Датовање: II–III век

МГБ, Инв. бр. 2982

39. Кашика (spatula)

Непознато налазиште

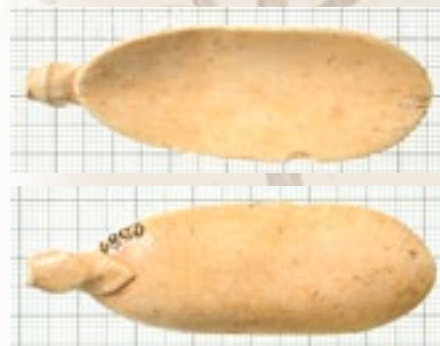
Кост

Кашика је дугуљасто, плитког реципијента, којој недостаје обрађена дршка. Унутрашња страна реципијента има наглашену ивицу. Дршка је неправилног кружног пресека и има очувана само два украса у облику изрезаних, плитких купа.

Димензије: очувана дужина 70 mm, ширина реципијента 23 mm, дужина реципијента 6 mm, дебелина дршке 8 mm

Датовање: II–III век

МГБ, Инв. бр. 2581

40. Кашика (ligula)

Непознато налазиште

Кост

Кашика је дугим, удубљеним елипсоидним реципијентом, који на унутрашњој страни има наглашену ивицу. Дршка је полукружног пресека и завршава се плоснатим проширењем у облику срца.

Димензије: дужина 150 mm, ширина реципијента 29 mm, дужина реципијента 10 mm, дебелина дршке 7 mm

Датовање: II–III век

МГБ, Инв. бр. 2404

41. Дршка ножа и тучак

Београд (Singidunum) непознат локалитет

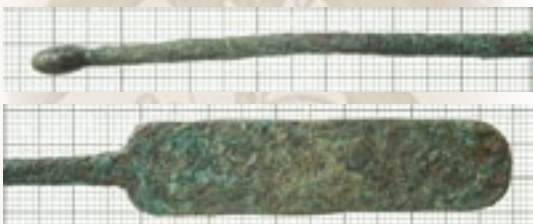
Бронза, ливење, урезивање

Средишњи део дршке, шестоугаоног пресека, одакле се један крај купасто проширује и завршава у облику квадрата. С друге стране је ваљкасти део тела, на чијем крају се налазе два раздвојена крака.

Димензије: дужина 6,3 cm, димензије главе 1,7 x 0,2 cm, дебелина дршке 0,8 cm

Датовање: III век

МГБ, Инв. бр. AA/2859

42. Шпахел – сонда

Београд (Singidunum) цивилно насеље

Бронза, ливење, ковање

Шпахтла правоугаоног облика и пресека. Дршка у горњем делу правоугаона, потом кружна, завршава се маслинастим задебљањем.

Димензије: дужина 15,8 cm, дужина шпахтле 5,7 cm, ширина шпахтле 1,3 cm

Датовање: II–IV век

МГБ, Инв. бр. AA/ 4649

43. Шпахел – сонда

Београд (Singidunum) цивилно насеље

Бронза, ливење, ковање

Мања шпахтла троугаоног облика са оштром горњом ивицом. Дршка овална, завршава се иглом.

Димензије: дужина 13,8 cm

Датовање: III век

МГБ, Инв. бр. АА/4629

44. Жртвеник

Стојник, имање С Николића

Камени ципус од сивог кречњака, којем недостају горњи и доњи десни угао. Очувана је лева акротерија и део кружног испупчења. Потом следи натпис у осам редова, чија висина слова је од 5 до 3,5 cm.

VALETU | DINARIUM | CON(ORTIS) II AUR(ELIAE) | NOV(AE)
(MILLIARIAE) EQUIT(ATAE) | C(IVIVM) R(OMANORUM) T. BEBE-
NI | US IUSTUS PRE(FACTUS) | IMP(ERATORE) C(OMMODO) | II
ET VERO II CO(N)S(ULIBUS).

У лигатури су у другом реду VM, у четвртом реду VIT, и у шестом реду AE.

Текст у преводу: „Жртвеник болници поставља Тит Бебениус командант коњичке јединице II Аурелиана новаче millariae за време када су по други пут били конзули Комод и Вер.“

Димензије: 80 x 35,5 x 18,5 cm

Датовање: 179. година наше ере

МГБ, Инв. бр. 4635

Медицински алат – комплет (остава)

45. Спекулум

Равна – Timasum Minus, утврђење, сектор III
Бронза, ливење
Димензије: дужина 26 cm
Датовање: III–IV век
Завичајни музеј Књажевац, Инв. бр. 84.

46. Спатула

Равна – Timasum Minus, утврђење
Бронза, ливење
Димензије: дужина 11 cm
Датовање: III–IV век
Завичајни музеј Књажевац, Инв. бр. 715.

47. Спатула

Равна – Timasum Minus, утврђење
Бронза, ливење
Димензије: дужина 13 cm
Датовање: III–IV век
Завичајни музеј Књажевац, Инв. бр. 12.

48. Скалпел

Равна – Timasum Minus, утврђење
Бронза, ливење (два фрагмента која се спајају)
Димензије: дужина 11,5 cm
Датовање: III–IV век
Завичајни музеј Књажевац, Инв. бр. 3.

49. Игла

Равна – Timasum Minus утврђење
Бронза, ливење
Димензије: дужина 8 cm
Датовање: III–IV век
Завичајни музеј Књажевац, Инв. бр. 318.

50. Игла

Равна – Timasum Minus, утврђење

Бронза, ливење

Димензије: дужина 11,5 cm

Датовање: III–IV век

Завичајни музеј Књажевац, Инв. бр. 93.

51. Игла

Равна – Timasum Minus, утврђење

Бронза, ливење

Димензије: дужина 13 cm

Датовање: III–IV век

Завичајни музеј Књажевац, Инв. бр. 843.

52. Шило

Равна – Timasum Minus, утврђење

Бронза, ливење

Димензије: дужина 11,5 cm

Датовање: III–IV век

Завичајни музеј Књажевац, Инв. бр. 453.

53. Тубус

Равна – Timasum Minus, утврђење

Бронза, ливење

Димензије: дужина 5 cm

Датовање: III–IV век

Завичајни музеј Књажевац, Инв. бр. 948.

54. Кашичица – цедиљка

Равна – Timasum Minus, утврђење

Бронза, ливење

Димензије: дужина 7,5 cm

Датовање: III–IV век

Завичајни музеј Књажевац, Инв. бр. 71.

Изложба „Човек и здравье“

55. Инструмент

Збирка Дуњић

Бронза, ливење, искуцавање, урезивање

Тело инструмента вретенастог облика, украшено увијеном жицом.

Димензије: дужина 7,2 cm

Датовање: II век

НМБ, Инв. бр. D 968

56. Спатула

Збирка Дуњић

Бронза, ливење, искуцавање

Тело кружног пресека са плочастим завршетком.

Димензије: дужина 17,2 cm

Датовање: II–III век

НМБ, Инв. бр. D 978

57. Сонда – *auriscalpium*

Збирка Дуњић

Бронза, ливење, искуцавање

Сонда тела кружног пресека са плочастом главом.

Димензије: дужина 11,0 cm

Датовање: II век

НМБ, Инв. бр. D 1004

58. Сонда – *auriscalpium*

Збирка Дуњић

Бронза, ливење, искуцавање

Сонда тела кружног пресека са плочастом, стањеном главом.

Димензије: дужина 14,5 cm

Датовање: II век

НМБ, Инв. бр. D 1005

59. Сонда – *auriscalpium*

Збирка Дуњић

Бронза, ливење, искуцавање, урезивање

Сонда тела кружног пресека са плочастом стањеном главом.

Димензије: дужина 10,0 cm

Датовање: II век

НМБ, Инв. бр. D 1006

60. Сонда – *auriscalpium*

Збирка Дуњић

Бронза, ливење, искуцавање

Сонда повијеног тела кружног пресека са плочастом стањеном главом.

Димензије: дужина 11,5 cm

Датовање: II век

НМБ, Инв. бр. D 1007

61. Сонда – *auriscalpium*

Збирка Дуњић

Бронза, ливење, искуцавање, урезивање

Сонда тела кружног пресека са плочастом стањеном главом.

Димензије: дужина 13,4 cm

Датовање: II век

НМБ, Инв. бр. D 1009

62. Сонда – *auriscalpium*,

Збирка Дуњић

Бронза, ливење, искуцавање

Тело кружног пресека са кружно обликованом плочастом главом.

Димензије: дужина 8,9 cm

Датовање: II–III век

НМБ, Инв. бр. D 1010

63. Сонда – *cyanthiscomela*

Збирка Дуњић

Бронза, ливење, искуцавање, урезивање

Сонда тордираног тела, овално профилисаног врха, доњег дела чунасто обликованог у виду реципијента.

Димензије: дужина 17,2 cm

Датовање: II век

НМБ, Инв. бр. D 1014

64. Сонда – *cyanthiscomela*

Збирка Дуњић

Бронза, ливење, искуцавање, урезивање

Сонда тањег тела кружног пресека, овално профилисаног врха, доњег дела чунасто обликованог у виду реципијента.

Димензије: дужина 16,8 cm

Датовање: II век

НМБ, Инв. бр. D 1015

65. Сонда– *cyanthiscomela*,

Збирка Дуњић

Бронза, ливење, искуцавање, урезивање

Сонда тањег тела кружног пресека, вретенасто профилисаног врха, доњег дела чунасто обликованог у виду реципијента.

Димензије: дужина 14,4 cm

Датовање: II век

НМБ, Инв. бр. D 1016

66. Сонда – *cyanthiscomela*

Збирка Дуњић

Бронза, ливење, искуцавање, урезивање

Сонда тањег тела кружног пресека, овално профилисаног врха, доњег дела чунасто обликованог у виду реципијента.

Димензије: дужина 19,7 cm

Датовање: II век

НМБ, Инв. бр. D 1018

67. Сонда – *cyanthiscomela*

Збирка Дуњић

Бронза, ливење, искуцавање, урезивање

Сонда са дршком вретасто профилисаном и плочастом радном површином у облику овалног листа, суженог при дну.

Димензије: дужина 19,7 cm

Датовање: II век

НМБ, Инв. бр. D 1020

68. Меркур боца

Збирка Дуњић

Стакло, калуп

Меркур боца квадратне форме, дужег цилиндричног врата хоризонтално разгнута, прстенасто профилисаног обода. Дно четвртасто. Рађена од прозирног стакла жућкастозеленкасте боје (у структури цртице и мехурићи).

Димензије: дужина 17,2 cm, R обода 2,7 cm, R дна 2,7 x 2,7 cm.

Датовање: II век

НМБ, Инв. бр. D 868

69. Меркур боца

Збирка Дуњић

Стакло, калуи

Меркур боца хексагоналне форме, дужег цилиндричног врата хоризонтално разгнута, прстенасто профилисаног обода. Дно шестоугаono, равно. На дну видљив печат *S(I)P A*. Рађена од прозирног стакла зеленкасте боје (у структури цртице и мехурићи).

Димензије: дужина 14,0 cm, R обода 2,4 cm, R дна 2,5 x 3,0 cm

Датовање: II–III век

НМБ, Инв. бр. D 869

70. Кутија типа *luculamentum*

Збирка Дуњић

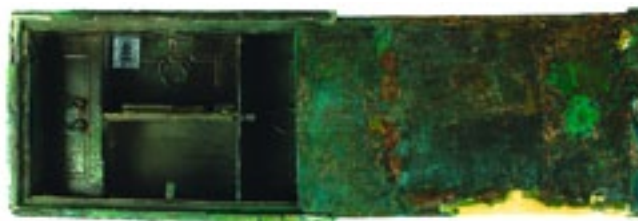
Бронза, ливење, искуцавање, лемљење, савијање, урезивање, глачање

Кутија у форми квадрa са покретним поклопцем који се увлачи у дужу страну. Унутрашњост кутије подељена на четири правоугаона одељка који имају своје поклопце са малом жичаном дршком. Један поклопац недостаје. На ужој страни кутије сачувана кружна нитна. Површина поклопаца украшена урезаним линијама које формирају правоугаонике.

Димензије: дужина 12,4 cm; ширина 7,3 cm; висина 3,2 cm

Датовање: II–III век

НМБ, Инв. бр. D 1220

71. Гутус (сисаљка)

Збирка Космај, некропола Губеревац – Гомилице,

гроб 162 (Мала Копашница – Сасе II)

Стакло, дување

Сисаљка (гутус) овалног реципијента косо постављеног цилиндричног врата, хоризонтално разгнута, прстенасто профилисаног обода. На средини реципијента налази се косо постављен сисак. Дно удубљено. Рађен од прозирног стакла зеленкасте боје (у структури видљиви мехурићи). Сисак делимично реконструисан.

Димензије: дужина 8,5 cm; ширина 6,0 cm; висина 6,8 cm; R 3,3 cm;

R дна 4,2 cm.

Датовање: прва половина II века

НМБ, Инв. бр. G 375

72. Боца

Збирка Космај, некропола Губеревац – Гомилице,
гроб 126 (Мала Копашница – Сасе II)

Стакло, дување

Боца полусферичног реципијента, дужег цилиндричног врата, хоризонтално разгнута, прстенасто профилисаног обода. Дно удубљено. Рађена од прозирног стакла, зеленкасте боје (у структури цртице). На дну натпис QOP/ AEF.

Димензије: дужина 15,0 cm; R обода 4,3 cm; R отвора 2,6 cm; R дна 9,1 cm

Датовање: друга половина I века

НМБ, Инв. бр. G 170

73. Боца

Збирка Космај, некропола Губеревац – Гомилице,
гроб 126 (Мала Копашница – Сасе II)

Стакло, дување

Боца високог цилиндричног реципијента кратког цилиндричног врата хоризонтално разгнута прстенасто профилисаног обода, благо удубљеног дна. Рађена од прозирног стакла зеленкасте боје.

Димензије: дужина 10,4 cm; R обода 3,6 cm; R отвора 1,5 cm; R дна 4,1 cm

Датовање: друга половина I века

НМБ, Инв. бр. G 161

74. Боца

Збирка Космај, некропола Губеревац – Гомилице,
гроб 126 (Мала Копашница – Сасе II)

Стакло, дување

Боца високог цилиндричног реципијента кратког цилиндричног врата (деформисан) хоризонтално разгнута прстенасто профилисаног обода, благо удубљеног дна. Рађена од прозирног стакла зеленкасте боје.

Димензије: дужина 10,9 cm; R обода 3,5 cm; R отвора 1,5 cm; R дна 4,3 cm

Датовање: друга половина I века

НМБ, Инв. бр. G 162

75. Боца

Збирка Космај, некропола Губеревац – Гомилице,
гроб 126 (Мала Копашница – Сасе II)

Стакло, дување

Боца високог цилиндричног реципијента кратког цилиндричног врата
хоризонтално разгнута прстенасто профилисаног обода, благо удубље-
ног дна. Рађена од прозирног стакла зеленкасте боје.

Димензије: дужина 10,4 cm; R обода 3,6 cm; R отвора 1,7 cm; R дна 3,9 cm

Датовање: друга половина I века

НМБ, Инв. бр. G 163

76. Боца

Збирка Космај, некропола Губеревац – Гомилице,
гроб 126 (Мала Копашница – Сасе II)

Стакло, дување

Боца високог цилиндричног реципијента кратког цилиндричног врата
хоризонтално разгнута прстенасто профилисаног обода, благо удубље-
ног дна. Рађена од прозирног стакла зеленкасте боје.

Димензија: дужина 10,7 cm; R обода 3,2 cm; R отвора 1,7 cm; R дна 4,3 cm

Датовање: друга половина I века

НМБ, Инв. бр. G 164

77. Боца

Збирка Космај, некропола Губеревац – Гомилице,
гроб 126 (Мала Копашница – Сасе II)

Стакло, дување

Боца високог цилиндричног реципијента кратког цилиндричног врата
хоризонтално разгнута прстенасто профилисаног обода, благо удубље-
ног дна. Рађена од прозирног стакла зеленкасте боје.

Димензије: дужина 10,7 cm; R обода 3,6 cm; R отвора 1,5 cm; R дна 3,9 cm

Датовање: друга половина I века

НМБ, Инв. бр. G 165

78. Кутија за лекове

Костолац (Viminacium)

Бронза, ливење, урезивање, пунктирање

Цилиндрична кутија украшена низом концентричних прстенова подељених у четири поља. Дно удубљено, у средини купасто испупчено, са тачком у средини.

Димензије: дужина 11,2 cm, R 1,2 cm

Датовање: II век

МНТ, Инв. бр. 66

79. Кутија за лекове

Костолац (Viminacium)

Бронза, ливење, урезивање

Цилиндрична кутија којој недостаје дно. Поклопац у горњем делу незнатно проширен и украшен концентричним прстеновима. Доњи део кутије има украсе при самом дну.

Димензије: дужина 11,3 cm, R 1,5 cm

Датовање: II век

МНТ, Инв. бр. 66

80. Кутија за лекове

Костолац (Viminacium)

Бронза, ливење, урезивање

Цилиндрична кутија којој недостају оба дна. Један део кутије се при дну конично проширује и на прелазу се налазе два концентрична прстена. У горњем делу су два поља од по три прстена, а на другом делу, можда поклопцу, су два концентрична прстена.

Димензије: дужина 11,1 cm, R у средини 1,4 cm, R доле 1,9 cm

Датовање: II век

МНТ, Инв. бр. 66

81. Инструмент стилус

Костолац (Viminacium)

Бронза, ливење, ковање, урезивање

Кружна дршка подељена на више сегмената. Украшена хоризонталним линијама, фацетирана сегментима и мрежастим орнаментом. Један крај трапезоидног облика са оштром ивицом, други у облику игле.

Димензије: дужина 11,6 cm

Датовање: крај I – прва половина II века

МНТ, Инв. бр. 66

82. Посудица

Костолац (Viminacium)

Бронза, ливење, урезивање, пунктирање

Лоптаст реципијент, наглашеног хоризонталног обода, на коме су два концентрична прстена. Испод обода налазе се три плитке канелуре. На прелазу ка дну су три концентрична прстена, а само дно је увучено и има два наглашена прстена са тачком у средини. Са унутрашње стране, на дну су концентрични кружићи око тачке.

Димензије: R 7,7 cm, висина 3,8 cm

Датовање: крај I – прва половина II века

МНТ, Инв. бр. 66

83. Сонда (spatulomela)

Костолац (Viminacium)

Бронза, ливење, ковање, урезивање

Дуга, листолика шпахтла, троугаоно пресека, са наглашеним бридом по средини једне стране. Дршка шестоугаона, у горњем делу профилисана, при крају кружног пресека, завршава овоидним задебљањем.

Димензије: дужина 18,9 cm, дужина шпахтле 6 cm,

ширина шпахтле 1,2 cm

Датовање: крај I – прва половина II века

МНТ, Инв. бр. 66

84. Сонда (auriscalpioum)

Костолац (Viminacium)

Сребро, ливење, ковање

Кружна, равна, глава постављена под правим углом на тело кружног пресека, које се завршава шпицем.

Димензије: дужина 8,5 cm, R главе 0,5 cm

Датовање: крај I – прва половина II века

МНТ, Инв. бр. 66

85. Сонда (cyathiscomela)

Костолац (Viminacium)

Бронза, ливење, урезивање

Дуг реципијент, полулоптастог пресека, фацетиране спољне стране. Горњи део дршке профилисан, квадратног пресека, завршава се са два прстена. Доњи део кружног пресека, а на крају овоидно задебљање.

Димензије: дужина 13,9 cm

Датовање: крај I – прва половина II века

МНТ, Инв. бр. 66

86. Сонда (cyathiscomela)

Костолац (Viminacium)

Бронза, ливење, урезивање

Дуг лист плитки реципијент, полулоптастог пресека, фацетиране спољне стране. При врху дршка правоугаоног пресека, а између концентричних прстенова налази се вретенаст део. Средишњи део дршке квадратног пресека, завршава се са два прстена, потом тело кружног пресека, а на крају овоидно задебљање.

Димензије: дужина 17,8 cm, дужина кашичице 4 cm, ширина кашичице 0,9 cm

Датовање: крај I – прва половина II века

МНТ, Инв. бр. 66

87. Пинцета

Костолац (Viminacium)

Бронза, ливење, ковање, урезивање, позлата

Изузетно украшена и моделована глава која полази из квадратне основе. Од ње се пружају два крака, са наглашеним раменима, чији су крајеви повијени ка унутра.

Димензије: дужина 14 cm

Датовање: крај I – прва половина II века

МНТ, Инв. бр. 21

88. Пинцета

Костолац (Viminacium)

Бронза, ливење, ковањ, урезивање

Композитна глава полази из квадратне основе, а завршава се малом ку-глицом. Краци правоугаоног облика и пресека, повијени су ка унутра.

Димензије: дужина 14,6 cm

Датовање: крај I – прва половина II века

МНТ, Инв. бр. 22

89. Тучак

Костолац (Viminacium)

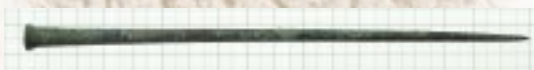
Бронза, ливење

Дуг тучак, пуно ливење, чији се један крај завршава шпицем, а други је трубасто проширен, кружан.

Димензије: дужина 17,5 cm, R главе 1 cm

Датовање: II–III век

МНТ, Инв. бр. 66

90. Тучак

Костолац (Viminacium)

Бронза, ливење

Класичан тучак чија су оба краја левкасто проширена, заобљена и кружна.

Димензије: дужина 25 cm, R горе 4,8 cm, R доле 2,8 cm, дебелина у центру 2 cm

Датовање: II–III век

МНТ, Инв. бр. 66

91. Стригил

Костолац (Viminacium)

Бронза, ливење, ковање, урезивање

Масивна правоугаона дршка завршава се пуно ливеном профилисаним коцком, на којој су хоризонталне линије. Отвор на бочној страни је правоугаоног облика. Горњи део дршке има наставак који је на спољашњој страни украшен низом фацета квадратног, правоугаоног и овалног облика. Завршава се испупчењем, језичком, овалне ивице. Стругач је залемљен за дршку и његова спољна страна је фацетирана на пет поља. Доњи део стругача има три пластична ребра, а горњи четири овална удубљења и линију која прати само овални завршетак.

Димензије: дужина 26,8 cm, дужина дршке 14,6 cm, ширина дршке 1 cm, ширина кашике 2,8 cm

Датовање: II век

МНТ, Инв. бр. 25

92. Стригил

Костолац (Viminacium)

Бронза, ливење, ковање, урезивање, пунктирање, сребрна интарзија

Инструмент израђен из једног комада. Дршка кружног пресека, купастог облика са елипсастим отвором на крају. Доњи део квадратног пресека, завршава се кружним задебљањем са трном у средини. Горњи део дршке, односно стругалице је правоугаон и украшен низом хоризонталних и косих црта. Дршка на свим странама украшена капљичастим орнаментом са цртом по средини. Горњи део стругача украшен вертикалом, од које се гранају спирале окренуте ка унутра. На лучном делу стругача интарзована сребрна линија. Недостаје горњи део стругача.

Димензије: очувана дужина 23,8 cm, дужина дршке 10,1 cm, R дршке од 0,5–1,2 cm, ширина кашике 1,3 cm

Датовање: II век

МНТ, Инв. бр. 24

93. Стригил

Костолац (Viminacium)

Бронза, ливење, ковање, урезивање, пунктирање

Правоугаона дршка има на бочној страни идентичан отвор, читавом че-оном дужином. Врх олучастог стругача недостаје. Горња страна стугача украшена пунктирањем читавом дужином. Смеђују се мотиви рибе, пал-мине гранчице, окренутог латиничног слова „С“, латиничног слова „В“ и спирале која се завршава листићем.

Димензије: дужина 13,7 cm, дужина дршке 6,5 cm, ширина дршке 1 cm, ширина кашике 2 cm

Датовање: крај II – почетак III века

МНТ, Инв. бр. 23

94. Двојни инструмент

Костолац (Viminacium)

Бронза, ливење, ковање

Дршка кружног пресека прелази на једном крају у трапезасто плочасто проширење које се завршава кукицом. Други крај недостаје.

Димензије: дужина 10,6 cm

Датовање: крај I – прва половина II века

МНТ, Инв. бр. 66

95. Сонда

Костолац (Viminacium)

Бронза, ливење, урезивање

Очуван доњи део дршке, сонде непознатог типа. Горњи део квадратног пресека, испод кога су два прстена, доњи кружни, завршава маслинастим задебљањем.

Димензије: очувана дужина 8 cm

Датовање: II век

МНТ, Инв. бр. 66

96. Сонда

Костолац (Viminacium)

Сребро, ливење, ковање, урезивање

Реципијент троугаоног пресека, недостаје му врх. У корену кашичице профилисан украс, дршка кружног пресека, завршава маслинастим задебљањем.

Димензије: очувана дужина 15,2 cm, очувана дужина кашичице 3,6 cm, ширина кашичице 1,2 cm

Датовање: II век

МНТ, Инв. бр. 66

97. Сонда

Костолац (Viminacium)

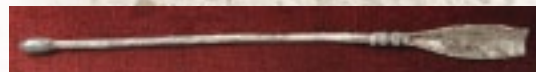
Бронза, ливење, ковање, урезивање

Косо постављена кружна, плочаста глава на дршку која је у горњем делу квадратног пресека, а на другом крају кружна и завршава малим задебљањем.

Димензије: дужина 15,2 cm, R главе 0,4 cm

Датовање: крај I – прва половина II века

МНТ, Инв. бр. 66

Изложба „Човек и здравље“

Гроб лекара, Г₁ – 1075, Више гробаља, Виминациум

98. Бронзана кутија

Костолац (Viminacium), „Више гробаља“

Бронзани лим, ковање, лемљење, урезивање

Кутија у облику квадрa са поклопцем који се увлачио у жљеб. Састоји се из три дела: унутрашњег са касетама, језгра и оплате. Поклопац је на једној страни профилисан, како би добио ојачање у вези механизма за затварање. Унутрашњост је подељена полукружно на три преграде, у којима су нађени медикаменти. На поклопцу су лежали инструменти, а на дну кутије палета.

Димензије: дужина 13,5 cm, ширина 7,5 cm, висина 1,2 cm дужина поклопца 13,4 cm, ширина поклопца 7,3 cm, дебљина поклопца 0,1 cm, а са профилисаним ојачањем 1,2 cm

Датовање: крај I – прве деценије II века

НМП, Инв. бр. Г1-1075, Ц-10271 (03/3960)

**99. Ц-10272 (03/3961) – 8 бронзаних инструмената:
4 скалпела, 3 сонде и 1 пинцета**

Скалпел

Костолац (Viminacium), „Више гробаља“

Бронза, ливење, ковање

Скалпел са двоструким сечивом, чија је дршка шестоугаоног пресека.

Прелаз из сечива у дршку кружног пресека. Очуван и део троугаоног проширења који припада дршци инструмента.

Датовање: крај I – прве деценије II века

НМП, Инв. бр. Г1-1075, Ц-10272

Скалпел

Костолац (Viminacium), „Више гробаља“

Бронза, ливење, ковање

Скалпел са двоструким сечивом, чија је дршка шестоугаоног пресека.

Очуван и део троугаоног проширења који припада дршци инструмента.

Датовање: крај I – прве деценије II века

НМП, Инв. бр. Г1-1075, Ц-10272

Скалпел

Костолац (Viminacium), „Више гробаља“

Бронза, ливење, ковање

Скалпел са двоструким листоликим сечивом, чија је дршка пуно ливена шестоугаоног пресека, фрагментирана.

Датовање: крај I – прве деценије II века

НМП, Инв. бр. Г1-1075, Ц-10272

Скалпел

Костолац (Viminacium), „Више гробаља“

Бронза, ливење, ковање

Скалпел са двоструким листоликим сечивом, чија је дршка пуно ливена шестоугаоног пресека, фрагментирана.

Датовање: крај I – прве деценије II века

НМП, Инв. бр. Г1-1075, Ц-10272

Сонда

Костолац (Viminacium), „Више гробаља“

Бронза, ливење, урезивање

Глава је вретенасто задебљана и сужава се ка профилисаном и фасетирано орнаментисаном телу. Врх игле раван и у пробојном дели оштар.

Димензије: дужина 8,5 cm

Датовање: крај I – прве деценије II века

НМП, Инв. бр. Г1–1075, Ц–10272

Сонда

Костолац (Viminacium), „Више гробаља“

Бронза, ливење, урезивање

Глава лоптаста, а тело биконичног облика и хексагоналног пресека. Испод главе је профилисана концентричним прстеновима. Завршава се куком.

Димензије: дужина 8,5 cm

Датовање: крај I – прве деценије II века

НМП, Инв. бр. Г1–1075, Ц–10272

Сонда

Костолац (Viminacium), „Више гробаља“

Бронза, ливење, урезивање

Глава лоптаста, а тело биконичног облика и хексагоналног пресека. Испод главе је профилисана концентричним прстеновима. Завршава се куком.

Димензије: дужина 9,2 cm

Датовање: крај I – прве деценије II века

НМП, Инв. бр. Г1–1075, Ц–10272

Пинцета

Костолац (Viminacium), „Пећине“

Бронза, ливење, ковање, урезивање

Глава конична и профилисана, краци равни и квадратног пресека. На крајевима су, са унутрашње стране, ојачани и назубљени.

Димензије: дужина 9 cm

Датовање: крај I – прве деценије II века

НМП, Инв. бр. Г1–1075, Ц–10272

100. Камена палета

Костолац (Viminacium), „Више гробаља“

Камен, резање, глачање

Палета, лекарска, нађена у комплету са кутијом и другим медицинским инструментима и медикаментима. На вентралној страни, која је лежала на земљи, налазе се два конкавна удубљења.

Димензије: дужина 11 cm, ширина 6 cm

Датовање: крај I – прве деценије II века

НМП, Инв. бр. Г1-1075, Ц-10274 (03/3963)

101. Гвоздени инструмент у форми чекића

Костолац (Viminacium), локалитет „Брест“

На дршци кружног пресека, навучена је секирица. Дршка се на другом крају завршава шпицем. Чекић има један крај стањен, док је други туп.

Димензије: дужина 13,7 cm

Датовање: I–II века

НМП, Инв. бр. Ц-691 (03/3940)

102. Бронзани стригил

Костолац (Viminacium), „Пећине“

Бронза, ливење, ковање

Дршка цилиндрична, са уским правоугаоним отвором за качење. Стругач олучаст са благо искривљеним врхом.

Димензије: дужина 26,6 cm, дужина дршке 10,2 cm

Датовање: II век

НМП, Инв. бр. Ц-1468

103. Специјални хируршки нож

Калиште „Градац“

Бронза, ливење, искуцавање

Дуга дршка, тордирана на средини и сечиво које има облик листа повијеног на једну страну. Сечиво је перфорирано са три кружне рупице на доњем, проширеном делу. На другом крају дршке је мала кружна спатула.

Димензије: дужина 17,6 cm

Датовање: I–II век

НМП Инв. бр. 354

Скраћенице:

МГБ	Музеј града Београда
НМБ	Народни музеј Београд
МНТ	Музеј науке и технике, Београд
НМП	Народни музеј Пожаревац

Изложба „Човек и здравље“

СРЕДЊИ ВЕК

Византија, као главни носилац традиције грчке медицине античких лекара Хипократа, Галена, Аристидија, и античке философије, уједно је имала и улогу чувара ових знања, као и велику заслугу за њихова преношења у западну Европу.

Прве болнице у Византији настају у манастирима и манастирским заједницама. У почетку оне имају улогу склоништа за сиромашне болеснике, немоћне и старе, да би већ у VI веку постале добро уређене установе под управом игумана – старешине манастира. Већ у XII веку ово су биле потпуно уређене медицинске установе – болнице. Највећа таква болница била је у Пантократоровом манастиру у Цариграду, коју је основао 1136. године византијски цар Јован II Комнен. По узору на ову болницу, српски краљ Милутин, основао је болницу и медицинску школу у манастиру Продромос. Научна медицина је у Византији систематизирана у време владавине Константина Порфирогенита, а Теофанос Нанос је саставио енциклопедију свеукупног медицинског знања. Овим су се служили тадашњи лекари и медицински писци, као и много касније наши састављачи медицинских рукописа и лекаруша.

Почетком XII века, када је српска средњовековна држава постала политички сигурна, чиме су били створени услови за њен даљи културни развој, налазимо и прве помене наше научне медицине.

Оснивањем првих српских болница као и постанак првих медицинских списа које се односе на њихово уређење, обележен је пут којим ће се кретати српска медицина средњег века. Те болнице биле су основане по угледу на болнице које су у то доба постојале у Византији, што се види из самих типика и повеља оснивача. Имале су улогу лечилишта манастирске браће, па „ако се оне посматрају као установе које су осно-

ване искључиво за лечење, онда би се могле уврстити у ред најстаријих болница у Европи“.¹

„Са пуним правом може се рећи да је оснивач наше научне медицине био Св. Сава“.²

Својим завештањем – типиком – Свети Сава је основао болницу у Хиландару 1199. године, као и при Студеници 1208. године. Хиландарским и Студеничким типиком прописао је начин живота и организацију манастирских заједница, док је одредбама у четрдесетој глави типика - *О болници и о радникајућих болен* - донео правила устројства њиховог рада. Она се подударају са одредбама тадашњих византијских манастира, само уместо лекара (као што је било у Византији) овде болеснике обилази игуман манастира.

Рекох горе нешто мало о болесној браћи нашој. Игумановој вољи, све што се тиче бриге о њима, наложено је. Јер треба и о њима више знати. Заповедамо, дакле, да се изабере болесника ћелија која је по изгледу добро успела болница; и постеље поставити болеснима за лежање и одмор, и работника им дати како би им помагао у свему. Ако ли мојим гресима многи у болест падну, да им се дају два работника, арула велика, то јест огњиште од метала сковано и преносиво. А на њему ће те болеснима укроп топити и друго што им је за утеху, по могућству, што је за јело и пиће и за остале потребе. Игуман свагда, не ретко, у болницу нека долази и свесрдно посећује братију и свакоме доноси потребно. А братија наша болесна, да се, удајући се у ово, не распусти тражећи сувишно нешто што никад нису ни чули, ни видели ни окусили, већ нека се уздрже и смерни буду, задовољни оним само чему је време и што је могуће манастиру донети, то да им се донесе. Ако ли им и служите, заповести ради коју заповедисмо, ипак не дозвољавамо да извољевају. Мислимо да живе смерно, као што приличи монасима, да и они за трпељење приме награду, а то је уздржавање од похота и од болова туга, заступник да им буде од Бога ради насладе. Нека вам буде ово!

1 Ćorović, V., *Les hopitaux en Serbie an Moyen –Age, Медицински њреїлед*, XIII, 1938, стр. 142.

2 Катић, Р., *Срїска медицина од IX до XIX века*, Београд 1967, стр. 101.

Стефан Урош III дао је да се сагради 1330. године недалеко од манастира Дечани, болница са специјалистичким одељењима за епилептичне, узете и лепрозне.³ Уређена је по узору на ону у Пантократоровом манастиру у Цариграду. Цар Душан је 1343. године, основао болницу у свом манастиру Светих Арханђела код Призрена. Та је болница имала 12 кревета, а према типичу није смела бити за немоћнике и старце или убожница, него искључиво за болеснике. Почетком XV века, Стефан Лазаревић је основао болницу у Београду, уз београдску катедралу и за потребе лечења довео је, преко Дубровачке републике, изученог лекара. Болница се у изворима спомиње као “странопријемница бољним”, а имала је и врт у коме се узгајало лековито биље, како је то онда био обичај у манастирима.

Наша средњовековна научна медицина XII–XV века имала је одлике западњачке медицине тог доба, нарочито из области клиничке медицине и фармакотерапије, док се у помоћним медицинским наукама (биологије и физиологије) већином осећао утицај византијске медицине. Такође, упознати су били са знањима арапске фармације, као и са вештином балсамовања лешева. У Србију стижу искуства у лечењу из Италије преко српских средњовековних приморских градова на Јадрану, пре свих Котора и Дубровника, која преносе школовани лекари и апотекари. Медицинска знања из Византије доносе махом калуђери по српским или византијским колонијама на Атосу, Синају и Јерусалиму.

Врло рано, већ 1263. године, почело је превођење *Шесћоднев Јована Еизарха*, спис из помоћних медицинских наука. Зборници различитих терапијских списа, као што су *Ходошки кодекс* (XIV–XV век), *Ијајософија о свакој вештини* (XV век), *Хиландарски медицински кодекс* №517, (середина XVI века) представљају најстарије терапијске кодексе писане народним језиком, не само код Срба, него код Словена уопште. Ови списи недвосмислено говоре о нивоу, успону и припадности наше средњовековне науке европској медицини тог доба.

Српска средњовековна научна медицина је у својој суштини представљала медицинска знања античких лекара, мада је често садржавала и магијско-верске елементе. Иако овај вид лечења у данашњем смислу не представља мецину, она је, ипак, најстарији начин тражења лека за болести које познаје људски род. Канонска и апокрифна верска медицина, као и веровање у излечиву моћ светитеља (Св. Кузма и Дамјан, Св. Пантелеј-

3 Карић, Р., На ком се месту налазила Дечанска болница, *Acta historica medicinae pharmaciae veterinae*, Београд 1961, стр. 182–184.

Holzschnitt auf Blatt recto von Brunswick, Straßburg, 1512.

1. Уметност дестилације; 2. Смрт и медицина; 3. Алхемија, хемичар код пећи; 4. Алхемија, реторте

мон), представљају утицај византијских списа богословско-филозофске књижевности. Иако се овакав вид лечења у средњем веку користио у целом хришћанском свету, у српској цркви се веровало да највећу моћ излечења имају светитељи нашег порекла (Св. Сава, Св. Симеон, Василије Острошки). Отуда и велики број цркава које су њима посвећене, у којима се слави чудесна моћ излечења оболелих од разних болести. Поред тог веровања у чудотворне моћи лечења појединих светаца, за лечење су се користиле и струготине са икона, које су се пиле помешане са вином. При томе се водило рачуна да се саструже боја са оног дела иконе који је одговарао оболелом делу тела или органа. Осим тога, веровало се да сваку болест изазива одређени демон, а епидемије и све велике несреће које су могле задесити човека изазивале су вештице. За излечење оваквих оболења коришћене су канонске молитве, које је признавала званична црква, и оне које нису биле признате – апокрифне молитве. У ове сврхе најчитанија је била *Молитва свейших врача*. Вера у моћ исцељења помоћу молитве била је веома раширена, као и читање псалми и разних поглавља из Јеванђеља.

Турским освајањима наших простора прекинут је развој медицине, као и целокупне српске културе. То је разлог што ће српска медицина, све до појаве првог лекара Србина Јована Апостоловића (1757) са докторском дипломом универзитета у Јени, остати на темељима знања средњевековне западноевропске медицинске школе, која је оставила великог трага у сачуваним писаним споменицима српске медицине.

Holzschnitt auf Blatt recto von Brunswick, Straßburg, 1512.

1. Уметност дестилације; 2. Дестилација, у знаку рака; 3. Преглед апотеке; 4. „Opera Medico – Chirurgica“; 5. Уметност дестилације; 6. Свети Кузма и Дамјан

Каталог

1. Инструмент за извлачење метака са сврдлом

Болница манастира Свети Георгије у Дабру

Гвожђе, раскивање

Игла је од пуног гвожђа. На рукохвату раскована, благо профилисана, с крајевима задебљаним и извученим у затупасте завршетке. Испод рукохвата је навој са сврдлом.

Димензије инструмента: дужина 307 mm, дужина цеви 206 mm, навој дебљине 6 mm, дужине 34 mm

Датовање: око 1520. године

Српска православна епархија Милешево

2. Хируршки шестар

Болница манастира Свети Георгије у Дабру

Гвожђе, ковање

Оба крака шестара су шпицаста благо повијена унутра, док су при врху истањена и спојена. Оба крака су украшена спиралним усецањима ивица са по две паралелне линије. Тело шестара је по средини квадратно 6,2 x 5 mm.

Димензије: дужина 74 mm, тело шестара 6,2 x 5 mm

Датовање: почетак XVI века

Српска православна епархија Милешево

3. Хируршки нож

Болница манастира Свети Георгије у Дабру

Гвожђе, ковање

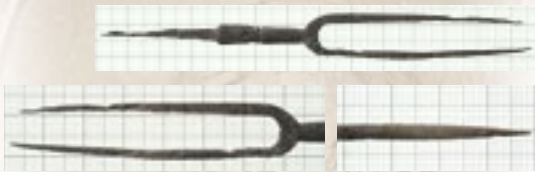
Нож је плочастог, широког тела, са лучним сечивом. Дршка је округла, с усадником четвртастог пресека. На ножу, при дршци је дубоко утиснут жиг.

Димензије: 166 x 70 mm

Датовање: XVI век

Српска православна епархија Милешево

4. Виљушка за ампутацију

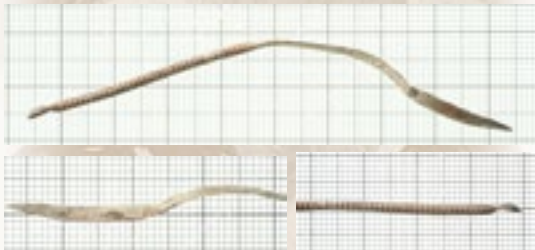
Болница манастира Свети Георгије у Дабру
Гвожђе, ковање

Инструмент је облика виљушке са два зуца шпицастих завршетака. Рукохват је окугао са жлебом по средини. Усадник је квадратног пресека, сужава се према крају.

Димензије: укупна дужина 135,8 mm, дужина зуца 70 mm, дужина усадника 36,8 mm, ширина рукохвата 4,4 mm, пречник отвора алке 14 mm

Датовање: XVII век

Српска православна епархија Милешево

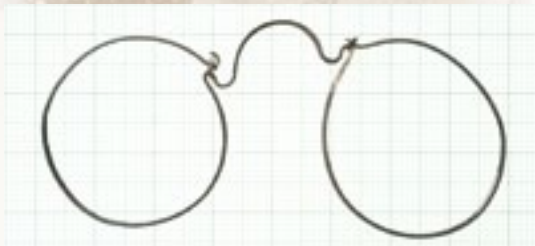
5. Двојни инструмент

Болница манастира Свети Георгије у Дабру
Сребро

На једном крају је рукохват инструмента је са навојем, док је на другом крају сферична кашичица. Двоструко сечиво, односно две радне површине, је листоликог облика, са шпицастим завршетком.

Димензије: очувана дужина 89 mm, дужина рукохвата 40 mm

Српска православна епархија Милешево

6. Наочаре, функционално помагало

Болница манастира Свети Георгије у Дабру
Профилисани бакарни лим

Профилисана бакарна опруга за ослонац на корен носа и два оквира. Оштри део иде на горе.

Димензије: пречник оквира 31 mm, дебљина оквира 1,6 mm

Датовање: XVI век

Српска православна епархија Милешево

7. Мермерни свећњак

Болница манастира Свети Георгије у Дабру
Српска православна епархија Милешево

8. Мермерни свећњак

Болница манастира Свети Георгије у Дабру
Српска православна епархија Милешево

Изложба „Човек и здравље“

9. Медицинска алатка, виљушка за ампутацију

Локалитет Рас, Нови Пазар

Датовање: XIII–XIV век

Музеј „Рас“, Нови Пазар, Инв. бр. 1086

10. Спатула и камена плочица за размазивање и мешање масти

Локалитет Рас, Нови Пазар

Датовање: XIII–XIV век

Музеј „Рас“, Нови Пазар, Инв. бр. 1389 и 1389/1

11. Лобања и доња вилица

Локалитет Бачка Топола, Кланица (Банкерт)

Аварски период

Налаз из гроба 64

Градски музеј Суботица

12. Лобања са импресионим фрактуром

Локалитет Капоња код Таванкута

Црква и гробље XI–XII век

Налаз из јаме 33

Градски музеј Суботица

13. Десни фемур са фрактуром средине дијафизе

Експонат без података о месту налаза

Градски музеј Суботица

14. Кости десне потколенице

Тибија – фрактура дисталне трећине дијафизе

Фибула – фрактура средине дијафизе

Локалитет: Капоња код Таванкута

Црква и гробље XI–XII век

Налаз из јаме 32

Градски музеј Суботица

15. Тас – теразија

Царичин Град, археолошка ископавања

Бронза, искуцавање

Димензије: пречник 4,8 cm, тежина 5,55 gr

Датовање: VI–VII век

Народни музеј Лесковац, Инв. бр. ЦГ/503

16. Тас теразија

Царичин Град, археолошка ископавања

Бронза, искуцавање

Димензије: пречник 3,1 cm, тежина 3,65 gr

Датовање: VI–VII век

Народни музеј Лесковац, Инв. бр. ЦГ/505

17. Тер

Царичин Град, археолошка ископавања

Бронза, ливење

Димензије: дужина 0,9 cm, ширина 0,9 cm, дебљина 0,2 cm, тежина 1,5 gr

Датовање: VI–VII век

Народни музеј Лесковац, Инв. бр. ЦГ/513

18. Тер

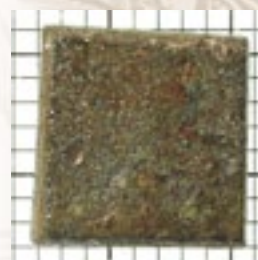
Царичин Град, археолошка ископавања

Бронза, ливење

Димензије: дужина 1,3 cm, ширина 1,3 cm, дебљина 0,2 cm, тежина 4,15 gr

Датовање: VI–VII век

Народни музеј Лесковац, Инв. бр. ЦГ/512

19. Стили

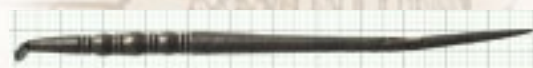
Царичин Град, археолошка ископавања

Бронза, ливење

Димензије: дужина 12 cm, тежина 13,15 gr

Датовање: VI–VII век

Народни музеј Лесковац, Инв. бр. ЦГ/960

20. Инструмент

Царичин Град, археолошка ископавања

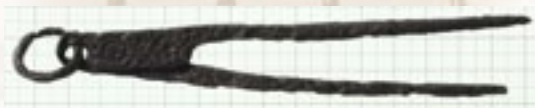
Бронза, ливење

Димензије: дужина 12,8 cm, тежина 14,90 gr

Датовање: VI–VII век

Народни музеј Лесковац, Инв. бр. ЦГ/1095

21. Компас

Царичин Град, археолошка ископавања

Гвожђе, ковање

Димензије: дужина 15,2 cm, тежина 40 gr

Датовање: VI–VII век

Народни музеј Лесковац, Инв. бр. ЦГ/588

22. Балсамариум

Царичин Град, археолошка ископавања

Стакло, слободно дубање

Димензије: дужина 12,3 cm, ширина 2,7 cm, тежина 13,20 gr

Датовање: VI–VII век

Народни музеј Лесковац, Инв. бр. ЦГ/321

23. Кашичица

Царичин Град, археолошка ископавања

Бронза, ковање

Димензије: дужина 18 cm, ширина 1,4 cm, тежина 13 gr

Датовање: VI–VII век

Народни музеј Лесковац, Инв. бр. ЦГ/963

24. Медицински инструмент?

Царичин Град, археолошка ископавања

Бронза, ливење

Димензије: дужина 7,6 cm, ширина 0,2–0,5 cm, тежина 2,75 gr

Датовање: VI–VII век

Народни музеј Лесковац, Инв. бр. ЦГ/1122

25. Клешта

Локалитет Бучице

Датовање: VI–VII век

Народни музеј Топлице, Прокупље, Инв. бр. 87

26. Маказе

Локалитет Бреговина

Датовање: VI–VII век

Народни музеј Топлице, Прокупље, Инв. бр. 321

27. Кука

Локалитет Бреговина

Датовање: VI–VII век

Народни музеј Топлице, Прокупље, Инв. бр. 326

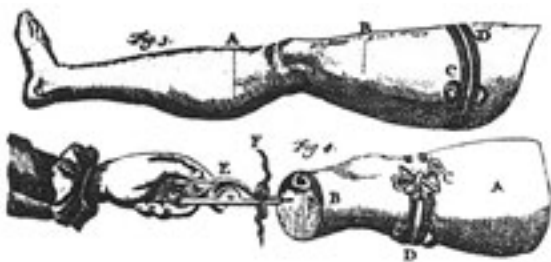
28. Стрелица

Датовање: VI–VII век

Народни музеј Топлице, Прокупље, Инв. бр. 374

Изложба „Човек и здравље“

Ампутација из 1750. Године, Хултон фототека

William Hogarth, Заслуга суровости 1750.

Хируршки захват у болници Св. Томе из око 1780. Краљевски колеџ хирурга, Енглеска

Операција при прелому лобање, Дрворез из Chirurgiae Andreae della Crocea, 1573.

АПОТЕКЕ

Условно речено, медицина и фармација на тлу Војводине од доласка Словена представљају мешавину старословенске народне медицине, знања и искустава Илира, Келта, Римљана, Византинаца и свих оних народа који су у својим миграцијама овуда пролазили. Код старих Словена, посредовање између људи и демона обављали су врачеве, чаробњаци, бајалице, жреци, вешци који обављају и све послове око лечења. Лик тог првог лечника исти је код свих старих словенских народа. Њега су називали именом Валви или Волхву. Из тих времена у нашем језику су остале речи боловати (од бајалица, бајати), отров (од трава, о-трава), врач (и данас назив за лекара у Русији). Исти називи за многе биљке, код Словена, говоре нам да су их они не само добро познавали, него су их и користили у лековите сврхе. Познато нам је да су од хмеља и јечма правили алкохолна пића, као и од меда (медовина).

По др Јовану Туцакову ранари и лекари римских легија на овим просторима повремено су у Бачкој и Банату сакупљају лековито биље, а понекад су и куповали дроге доношене са севера. Римски медицинари знали су да је Фрушка Гора тако богата лековитим биљем, препознавали су га и користили.

У средњовековној српској држави поред манастирских апотека још су једино поједине војне јединице имале своје приручне апотеке. Из Хиландарског медицинског кодекса бр. 517 видимо да су код нас, у средњем веку, неговане све гране научне фармације, како сама *material medica*, тако и токсикологија. Фармаколошки спис садржи 147 лекова, углавном биљног порекла.

Апотека, у данашњем смислу те речи, као самостална, законом призната, и стручно контролисана здравствена установа, настала је

Id. Abb. Abbis.

Teuffelsbiss / Apoffemen

почетком XIII века у Јужној Италији, односно у Сицилијанској држави. Доношењем Едикта Фридриха II из 1240. године, да би се законски регулисало лечење, први пут се ова два занимања, лекара и апотекарама, законом раздвајају.

По узору на овај закон, почињу се оснивати прве апотеке у Средњој и Северној Европи, првенствено у већим градовима, где су то омогућавале економске, политичке и културне прилике.

Продор Турске у Европу донекле је пореметио успон европске фармације, нарочито у крајевима које је освојила и дуго држала под својом влашћу. Научна фармација у крајевима наше земље који су били под турском влашћу скоро уопште није постојала. Лекове су продавали домаћи и страни путујући лекари и трговци.

На територији Војводине, развој апотекарства био је поспешен у XVIII и почетком XIX века успоставом стабилне државе, Аустријске царевине и доношењем нових здравствених закона који су важили и за ову територију. Тако је, удругој половини XVIII века, тачније 02.06.1770. године, царица Марија Терезија објавила, по савету Ван Свитена¹, „Normativum Sanitatis“², односно „Generalsanitätsnormativum“ који је важио на територији Војводине, са мањим допунама све до 1870. године. Овим законом посвећена је велика важност здравственој служби, уведен је и одржаван ред у подручју здравства. Уведена је, у мирнодопском стању, чак и смртна казна за оне који се не придржавају здравствених прописа. Нове законске мере предвиђале су поделу санитета на војни и грађански, јасно дефинисале послове лекара, апотекара, бербера и бабица, а за отварање апотека потребна је била концесија.

У раду апотека, строго се водило рачуна да се придржава важећих прописа о квалитету лекова, стручном и квалитетном раду, таксе (Taxa medicamentorum), стручних књига и свих обавеза по уредбама и законима. Њихов рад се одвијао под будним оком градских, жупанијских и државних власти. За њихово отварање морала се тражити дозвола од Градског представништва, а надзор о раду апотека био је обавезан и

1 Gerard van Swieten (1700. Леиден – 1777. Беч), холандски лекар, од 1745. године лични лекар царице Марије Терезије, увео нове законе у здравству, реформисао образовни систем на Медицинском факултету, оснивач Ботаничке баште, Хемијске лабораторије, подучавао о клиничким инструментима.

2 Милан Мићих, Прописи о апотекама у Аустријском „Normativum Sanitatis“ из 1770. године, Фармацеут, 1972, бр. 4.

веома строг. Магистрати градова у Војводини, код давања препоруке за отварање апотеке водили су рачуна о потреби отварања, о локацији и реону рада, као и о објективним економским могућностима да апотека од своје зараде се издржава.

Први апотекари у Војводини били су странци, који су се овде настањивали и који су кретали у пионирски посао побољшавања здравствене културе становништва. Тек од времена њиховог доласка, ми можемо говорити о фармацији, или у ужем смислу апотекарству. „Овде се многи болесници лече код жена врачара најчудноватијим лековима. То потиче од силног празноверја и незнања, нарочито код простијег света, премда признајем, у то сам се уверио и код најобразованијих.“³

Прва апотека отворена је у Новом Саду, тада Петроварадинском шанцу, 1740. године. Њен власник био је Тома Андрла.

Апотеке су морале бити смештене у зградама са прикладним просторијама, у којима су се могле прикупљати, чувати, справљати и продавати лековите материје, а осим тога морале су имати просторије за стан апотекара, за његову породицу и његовог помоћника.

„Апотека треба да има таван за сушење биља, комору за чување резервног материјала, подрум и лабораторију са потребном апаратуром за израду лекова; најзад, адекватан просто за апотеку у ужем смислу, официну са потребним намештајем за смештање посуда, за држање лекова и уређајем и прибором за израду лекова по рецепту. Сталне посуде за држање лекова морале су имати сталне натписе.“⁴

Рад апотека је био под будним оком градских, жупанијских и државних власти.

У погледу школовања у XVII и XVIII веку, апотекарство се сматрало вештином (*Ars pharmaceutica*). Међутим, врло брзо, установљено је да је фармација или апотекарска вештина, практична наука, која нас учи упознавању, скупљању, чувању и справљању лекова. Због тога је био неопходан предуслов изучавање ботанике, зоологије, минерологије, хемије и физике. Апотекарски студији на Универзитету трајао је две године, а такозване строге испите студенти су полагали на крају четвртог семестра. После успешно завршених студија стицало се звање магистра

3 Шамс, Франц, *Историја Срема и Петроварадина*, Нови Сад, 2013., стр. 201.

4 Мр Андрија Мирковић, *Фармација у Срему од 1750–1850. године*, Београд 1960, стр. 38.

Изложба „Човек и здравље“

Изложба „Човек и здравље“

фармације ARTIS PHARMACEUTICAE MAGISTRUM. Они магистри фармације који су претходно имали завршену матуру, могли су након још два семестра студија на Универзитету, полагати за доктора фармације. Након стицања Универзитетске дипломе и звања магистра фармације, кандидат је морао радити још две године као помоћник, а тек након тога могао је тражити право за отварање, односно самостално вођење апотеке. Наши апотекари су своја знања стицали на Универзитетима Европе, у Прагу, Бечу, Будимпешти, Грацу, Коложвару, а касније на Свеучилишту у Загребу, основаном 1882. године, а затим и у Београду, на Фармацеутском факултету, основаном 1939. године.

У погледу академског школовања, потребно је истаћи, да су Јевреји стекли могућност за студије фармације 1860. године, а то исти допуштено је женама 1900. године.

До краја Другог светског рата у Новом Саду радило је 10 цивилних апотека.

Архив града Новог Сада
План новосадских апотека из 1944.
Ф. 259, 43522

Списак новосадских апотека:

Прва новосадска апотека

ПРВА – КОД ЦРНОГ АРАПИНА, основана 1740.

1740. први власник и оснивач Тома Андрла

Од 1781. носи назив КОД СВ. ТРОЈСТВА

Од 1828. апотекарска породица Гросингер, води апотеку цуних 116 год.

ДРУГА – КОД СВ ДУХА, основана 1801.

ЈОЗЕФ ВИДЕМАН први власник

Од 1874. ГАВРА ПЛАВШИЋ

Змај Јовина

Друга новосадска апотека

ТРЕЋА – КОД СПАСИТЕЉА, оснивана 1868.

МЛАДЕН МАКСИМОВИЋ, први власник

Грчкошколска

Трећа новосадска апотека

**ЧЕТВРТА – КОД ЖЕНЕВСКОГ (ЗЛАТНОГ) КРСТА,
основана 1894.**

МИХЕЛС ЂУЛА, први власник
Футошка улица

ПЕТА – КОД ОРЛА 1895.

ХЕРЦОГ ИШТВАН, први власник
Темеринска 40, па Темеринска 2

ШЕСТА – КОД МАЂАРСКЕ КРУНЕ 1908.

КУХЛЕР БЕЛА, први власник
Трг младенаца

СЕДМА – КОД СВ ЂУРЂА 1923.

СВЕТОЗАР АЛАРГИЋ, први власник
Трифковићев трг

ОСМА – 1921.

ВЛАДО ЈУГОВИЋ, први власник
Јеврејска бр. 8–10

Седма новосадска апотека

Четврта новосадска апотека

Шеста новосадска апотека

Осма новосадска апотека

ДЕВЕТА – КОД СОКОЛА, основана 1932.

АНДРИЈА МИРКОВИЋ, први власник
Булевар Михајла Пупина

ДЕСЕТА – 1936.

СТЕВАН ПОПОВИЋ, први власник
Футошки пут

Изложба „Човек и здравље“

ПЕТРОВАРАДИН

Прва аптека у Петроварадину је основана 5. новембра 1764. године⁵ када је привилеговано трговачко друштво из Темишвара (Privilegierte Handlungs Compagnie) закупило право на држање војне апотека (Feldapoteke), Убрзо, 1793. године, ова војна аптека прелази у приватно власништво и од тада носи назив код „Златног орла“.

Како су и фармацеути пратили моду свога времена, тако су врло пажљиво приступали уређењу ентеријера и украшавању апотекарског посуђа. Стаклене стојнице за лекове које су се налазиле у овој апотеци, почетком XIX века, су четвороугластог облика, разних величина са сталним натписом на латинском језику. Декорација на њима, а сходно називу апотеке, представља орла раширених крила који у кљуну држи сигнатуру за лек.

Крајем 1802. године у Петроварадин долази апотекар Франц Шамс (Franz Schams)⁶. Он купује кућу и апотеку од свог претходника, апотекара Фрање Ј. Кригера, првог власника јавне грађанске апотеке у Петроварадину. Већ 1807. године, шири свој посао и отвара филијалну апотеку у Сремским Карловцима, а 1808. године отвара Другу апотеку у Земуну. У овим крајевима задржао се до краја 1817. године, када продаје апотеке и одлази у Пешту. За време боравка у Петроварадину, поред рада у апотеци, Шамс је време проводио у проучавању краја у којем је живео, његовој прошлости, економским и здравственим приликама, испитивању природног богатства. Као резултат тог истраживања, настала је његова прва књига, коју је насловио: *PeterwardeinundseineUmgebungen. TopographischeundhistorischeBeschreibungvon Franc Schams*, и штампао у Пешти 1820. године.

Почетком XX века, о апотеци „Код златног орла“ у Петроварадину покренуто је издавање недељника за Петроварадин и околину. У тој „књижничкој лекарни“ је тако 3. ожујка (марта) 1906. године освануо први број Фрушкогорца. У поднаслову је стајало да је то Лист за забаву, поуку и господарство. Издавач и одговорни уредник био је мр Александар

5 Mr Mirković, Andrija. Apoteke i apotekari u Petrovaradinu. *Arhiv za farmaciju*, br. 3 (1959), str. 129.

6 Франц Шамс (Franc Schams), (Лајтмериц (Leitmeritz), Чешка, 1779. – Беље, 1839), угледни апотекар, песник и историчар сртарог града Петроварадина. Био је прадеда Антона Густава Матоша.

Зграда апотека „Код златног орла“ у Петроварадину, око 1930. године

Зграда апотека „Код златног орла“ у Петроварадину, данас

Бродски, који је излажење овог листа помогао са 500 круна. Главни сарадник је био „наш одлични пријатељ“ Јован Храниловић. Лист је излазио сваке суботе, а убрзо се лист почео издржавати сам, пошто је стекао велики број претплатника и читатеља.

Последњи број Фрушкогорца изашао је 6. септембра (јула) 1907. године. Лист се угасио услед одласка његових оснивача из петроварадинске апотеке.

Апотека, од свог оснивања, непрекидно ради пуних 250 година.

Унутрашњост апотеке „Код златног орла“

Стаклене стојнице из апотеке „Код златног орла“ у Петроварадину
Фармацеутски факултет
Београд

Борислава Шумановић 1938, уље на платну

Борислава Шумановић 1936, уље на платну

Екслибриси

У стручној библиотеци Музеја фармације налази се један број екслибриса, као обележје личне библиотеке самог апотекара, стручне апотекарске библиотеке, као и библиотеке струковног удружења.

Екслибрис као чувар и украс књиге, као креативни израз уметника и израз индивидуалности власника књиге, је јединствени облик наглашавања власништва, односно својине над књигом, стављањем потпуног имена или само монограма. Уједно то је и начин уметничког украшавања и декорисања. Хералдички знаци који се налазе на екслибрису треба да нагласе занимање власника, његов хоби, социјални статус, некада имају биографски карактер, а понекад су на њима записане изреке, углавном на латинском језику.

Фармацеутски екслибрис најочитије указује на ову научну дисциплину уобичајеним симболима. Особени знаци, попут лековитог биља, апотекарских посуда, мртвачке главе⁷, змије⁸, ескулаповог штапа⁹, указују на високе уметничке идеале саме струке изражене пажљиво бираним симболима.

Екслибриси на којима су прикази апотекарских ствари и предмета (стајаћа посуда-стојница, шоља, авана, вага) појединачно или групно, делова апотеке, или коришћење имена апотеке, стављају у први план професионалну орјентацију, односно само занимање власника.

Понекад су у средишту приказивања мртва природа, као и хемијски и лабораторијски прибор, поглед на лабораторију, а често су у употреби и алхемијски знаци.

-
- 7 Мртвачка глава – Често се приказује између две укрштене бутне кости у облику слова Х, обликујући тако крст св Андрије, симбол раздвајања природе на четири дела, па према томе симбол је бесмртности и духовног савршенства.
- 8 Змија – слика посебне исконске снаге, симболизује велику психичку енергију, вечно кретања и реновирање универзума. Отелотворује мудрост, знање, и симбол је женске лепоте. То је повезано и са чињеницом да змија сваке године пресвлачи кожу, што се схвата као подмлађивање, мењање, кретање.
- 9 Ескулапов штап – старогрчки бог вештине лечења Аскленије (латин. Aesculapius) и његов штап обавијен змијом још и данас су симбол фармацеутског позива. На горњем крају штапа налази се посуда из које се змија напаја. Змије су сматране, у античком лечилишту, светим животињама.

Такође, текст изреке на екслибрису може бити израз фармацеуто-вог веома пажљивог тумачења мисериозног, или промишљања на тему о смрти и борби против болести.

Не постоји јасна граница у коришћењу ових знакова и симбола. Они се могу заједно употребити, водећи рачуна о сликовној естетици. Зато је фармацеутски књижни листић, као место бесконачне могућности спајања различитих форми, понекад пред великим изазовом.

Кат. бр. 26

„ЈУГОДЕНТ“ (1944–2013)

JUGODENT

„Југодент“ је био најстарији произвођач медицинске опреме и једини произвођач стоматолошке опреме у Југославији. Настао је од фирме „Драграф“ (1942–1944), чији је оснивач био др Адам Граф, зубни лекар из Новог Сада. У прво време, у фирми Драграф радило је 10–15 радника. Мала радионица за израду зубарске опреме, на самом почетку, производила је свега десетак производа потребних и кориштених за дентално лечење: зубарске столице, ситније зубарске инструменте и прибор, те апарате за тачкасто варење. Седиште Драграфа било је у Pesti utca 13–15, данас Фрушкогорска улица.

Током бомбардовања 1944. године зграда у којој је била смештена радионица Драграфа је бомбардована и том приликом је њен највећи део уништен, а машине оштећене. У касно лето 1944. године власник Драграфа напустио је Нови Сад и са породицом отишао у Немачку. Након ослобођења, изванредан број радника Драграфа преузео је управу предузећа и адаптирао зграду, поправио машински парк и уз помоћ Народних власти обновио производњу.

Основан 23. октобра 1944. године, на дан ослобођења Новог Сада, „Југодент“ је ступио у рад са намером да производи медицинске, стоматолошке уређаје, опрему и прибор за потребу здравствених установа и здравствене службе цивила и војске. Производни асортиман чинили су производи: кљешта за намештање сломљених костију, решеткасти подупирачи. Његова производња била је базирана како на домаћем здравственом тржишту величине двадесет милиона становника, тако и на источном тржишту.

Први југодентови апарати, изложба „Човек и здравље“

Први
југодентови
апарати,
изложба „Човек
и здравље“

У новембру 1946. године Југодент је регистрован као фабрика за израду зуботехничких уређаја и инструмената чији капацитети нису могли покрити потребе тржишта, па се већ 1947. године креће у проширење постојећих капацитета. Током 50-их година XX века, на локацији Фрушкогорске улице, подигнути су нови производни објекти, магацини и амбуланта предузећа. Међутим, због велике тражње за производима ЈУГОДЕНТА, набавке нових производних машина и ширења делатности производње, ове старе и скучене просторије које су се дограђивале, проширивале, и прекрајале, све мање су одговарале потребама.

Тако, крајем 1959. године, почиње изградња новог фабричког објекта на Футошком путу бр. 22, који се завршава 1960. године, а производња у новим просторијама почиње већ у августу исте године. Поред нове управне зграде и магацинског простора, у новој хали биле су смештене радионице: ливница, ковачница, варионица, монтажа сајли, машинска обрада сајли, преса и трпезарија. Тада колектив Југодента има око 500 запослених.

Овај период развоја Југодента донео је проширење асортимана производње у оквиру зубарства, као и на производњу делова за моторна возила, у сарадњи са „Томос“ – ом из Копра и ТМЗ из Загребa, као и Завода

Први југодентови апарати, изложба „Човек и здравље“

Црвена застава из Крагујевца. Започета је производња монофазних електромотора за домаћинство: мотора за фрижидере, за усисиваче за прашину, машине за прање рубља, као и плафонских и стоних вентилатора.

У овом периоду покренуто је издавање фабричког листа „Билтен“ који је „обавештавао чланове колектива о свим важнијим догађајима унутар предузећа, о одлукама управних органа, о пословању појединих сектора, о активностима друштвених организација, о активностима радника и службеника.“¹⁰ Тако су, уместо на огласној табли, од 1. маја 1961. године када је изашао први број, све важне вести о раду Југодента штампане у фабричким „Билтен“-у. Ово гласило, 1972. године, мења назив у „ЈУГОДЕНТ“ – информативни лист радног колектива Југодента. Са мањим прекидима излазило је до пред крај 90-их година XX века.

10 Југодент 1944–1994, Нови Сад, 1994., стр 26.

Први југодентови апарати, изложба
„Човек и здравље“

Брз развој „Југодента“ довео је до чврсте сарадње са Саветом за узајамну економску помоћ источне Европе (СЕВ) 1963. године, као и до пословно-техничке и комерцијалне сарадње са „Сименсом“ 1968. године, која је трајала пуних двадесет пет година. Овом сарадњом, са водећим европским произвођачем опреме за зубарство, Југодент је продају својих производа проширио и на инострано тржиште. За потребе савладавања нових технолошких знања, тих година је више од 200 радника било на усавршавању у СИМЕНС-овим фабрикама у Немачкој. Уводећи тако нове стандарде „Југодент“ проширује програм производње денталне опреме и на денталне апарате, рефлекторе и столице, столице за асистенте и лекаре, као и на разне делове подскопова и склопова опреме за зубарство.

Након овако убрзаног развоја, долази до експанзије извоза „Југодентових“ производа на светско тржиште током 70-их година XX века. Југодент је био оспособљен за опремање најмодернијих клиничких центара у земљи и свету. Тако су опремљене клинике у Илиноису – САД, неколико клиника у СР Немачкој, клинике у Загребу, Љубљани, Осијеку. Повећан је извоз у земаље источног блока, нарочито за потребе армије СССР, и Пољске, као и на тржиште Бугарске, Источне Немачке, Мађарске и Пољске.

Током „златних“ осамдесетих година порасла је производња Југодентових производа, а почела је извозна експанзија. Тих година, име „Југодент“ било је познато и широм света. Тако су се његови производи, поред Европе, могли наћи и на Куби, у Аргентини, Венецуели, Египту, Алжиру, Анголи, Ирану, Гази.

Током деведесетих година, због ратова и санкција, производња у Југоденту сведена је на минимум, а сарадња са Симонсом је скроз престала.

Од јула 2009. године, када је проглашен стечај, а недуго затим и банкрот, марта 2013. године „Југодент“ је престао да постоји. „Објекти „Југодента“, некада једне од перјаница новосадске привреде, најзад су добили новог власника. Реч је о предузећу „Орнамент“ из Ветерника које их је, на лицитацији у Агенцији за приватизацију (АПР), купило за 150 милиона динара. Оно ће их користити за делатност која са производњом стоматолошке и медицинске опреме нема никакве везе.“¹¹

11 Две деценије ајоније Јујодентија, Вечерње новости, 03. 04. 2013.

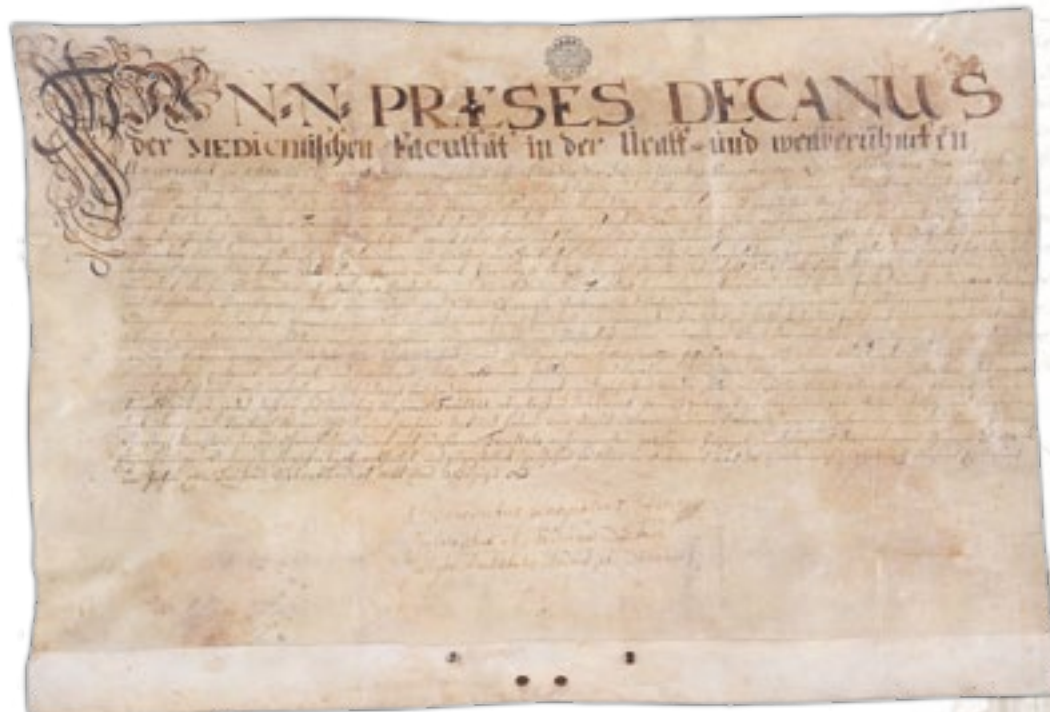
Каталог

1. **ДИПЛОМА**, о положеном звању доктора хирургије Јохана Христофа Штрасера, издао Медицински факултет у Грацу, Аустријски универзитет, 1788. године.

Пергамент, црно мастило, рукопис

Димензије: 39,4 x 57,7 cm

МГНС, Инв. бр. МФ-1

Изложба „Човек и здравље“

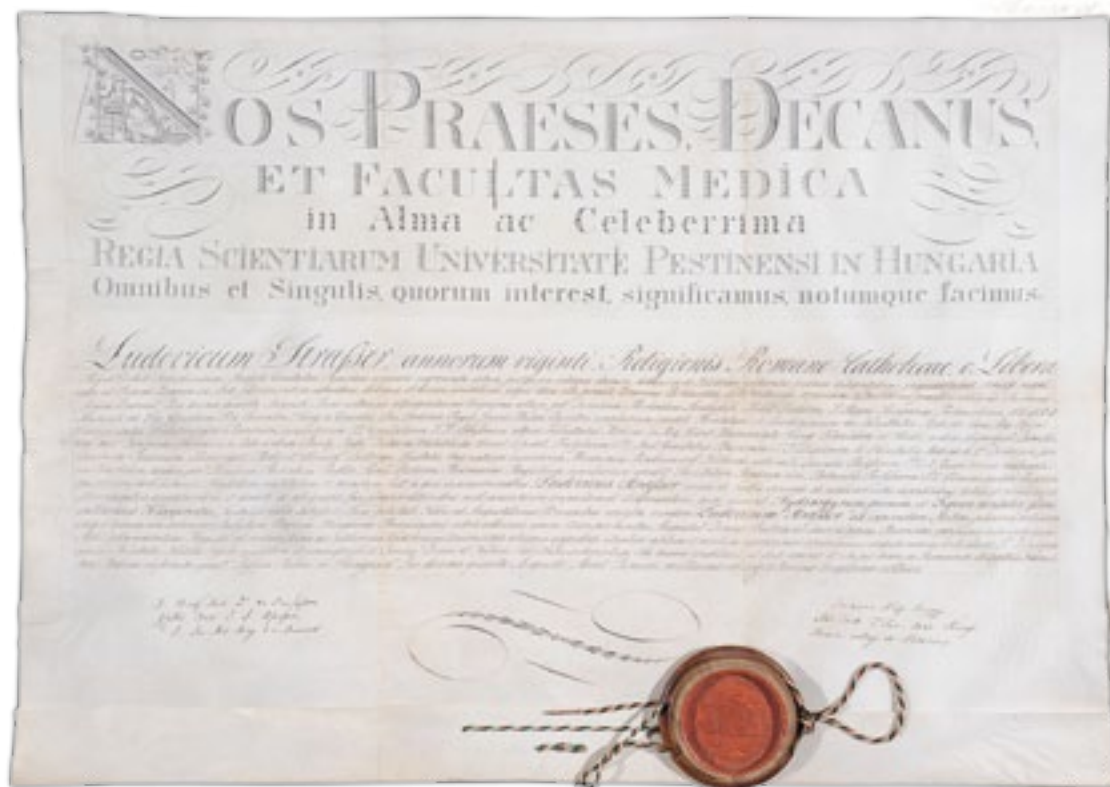
2. **ДИПЛОМА**, о положеном звању маистра фармације Антона Вајскофа, издао Медицински факултет Универзитета у Пешти, 1820. године.
Пергамент, мастило, рукопис, дрво, печатни восак, свилени јемственик
Димензије: 40,7 x 58 cm; печат: пречник 9 cm, дебелина 4 cm
МГНА, Инв. бр. МФ–3
3. **ДИПЛОМА**, о положеном звању маистра фармације Лудвига (Људевита) Штрасера, издао Медицински факултет Универзитета у Пешти, 24. 08. 1838. године.
Пергамент, мастило, рукопис, дрво, печатни восак, свилени јемственик
Димензије: 45,5 x 64 cm; печат: пречник 8,5 cm, дебелина 2,5 cm
МГНС, Инв. бр. МФ–4
4. **ДИПЛОМА**, о положеном звању доктора опште праксе медицине Валентина Шада из Гајдобре, издао Медицински факултет у Будимпешти, 15. 09. 1897. године.
Пергамент, штампа, рукопис мастилом, дрво, печатни восак
Димензије: 50,5 x 69,5 cm; печат: пречник 8,5 cm, дебелина 2,6 cm
МГНС, Инв. бр. МФ–14
5. **ДИПЛОМА**, о положеном звању маистра фармације Јозефа Шада, апотекара из Малог Иђоша, издао Медицински факултет Мађарског универзитета Франца Јозефа у Сегедину, 19. 03. 1929. године.
Хартија, платно, штампа, рукопис мастилом, дрво, печатни восак
Димензије: 50 x 72 cm; печат: пречник 9 cm, дебелина 1,5 cm
МГНС, Инв. бр. МФ–15
6. **ДИПЛОМА**, о положеном звању маистра фармације Јована (Ивана) Модрчина, рођеног у Краљевици, издао Универзитет Фрање Јожефа, Фармацеутског факултета у Загребу, 31. 07. 1911. године.
Хартија, штампа, рукопис мастилом, дрво, печатни восак
Димензије: 50 x 66 cm; печат: пречник 6,5 cm, дебелина 2,7 cm
МГНС, Инв. бр. МФ–20
7. **ДИПЛОМА**, о положеном испиту за стицање звања маистра фармације Емилија Јозефа Козјака из Шида, издао Медицински факултет у Бечу, 11. 05. 1888. године.
Пергамент, вишебојно мастило, рукопис, дрво, печатни восак, свилени јемственик
Димензије: 58,5 x 45,5 cm; печат: пречник 6 cm, дебелина 1,8 cm
МГНС, Инв. бр. МФ–235

Кар. 6р. 2

Кар. 6р. 3

Кар. 6р. 4

Изложба „Човек и здравље“

8. **ДИПЛОМА**, о положеном испиту за стицање звања маистра фармације Мартина Штадлера из Мађарске, издао Медицински факултет у Грацу, 30. 10. 1879. године. Пергамент, штампа, мастило, рукопис, дрво, печатни восак, свилени јемственик
Димензије: 36,5 x 51,5 cm; печат: пречник 7 cm, дебелина 3 cm
МГНС, Инв. бр. МФ–1586
9. **ДИПЛОМА**, о положеном испиту за стицање звања маистра фармације Озрена Стојановића из Варјаша, Краљевина СХС, издата на Медицинском факултету у Прагу, 04. 04. 1924. године.
Хартија, штампа, мастило, рукопис
Димензије: 52 x 72 cm; футрола: пречник 5,5 cm, висина 56 cm
МГНС, Инв. бр. МФ–1591
10. **ДИПЛОМА**, о положеном испиту за стицање звања маистра фармације Бориславе Шумановић из Шида, стечена на Фармацеутском факултету у Загребу, 28. 02. 1930. године.
Хартија, штампа, мастило, рукопис, дрво, печатни восак, свилени јемственик
Димензије: 50 x 66 cm
МГНС, Инв. бр. МФ–1598

11. ГАРНИТУРА МЕДИЦИНСКИХ ИНСТРУМЕНАТА

Састоји се из 4 дела: кутија споља са доње и горње стране обложена црном кожом, а бочне стране платном; изнутра је дно тапацирано тамно црвеним сомотом, са удубљеним лежиштима за неке инструменте. Унутрашња страна поклопца постављена је црвеном сатен свилом на којој је златотиксом исписан произвођач. Други део стетоскоп на расклапање са доњим ширим и горњим ужим делом. Трећи део, медицински чекић са дршком од ебеновине. Четврти део је плесиметар од слоноваче и метала.

Аутор: Evans Pistor, Cassel, Paris, London.

Кожа, метал, слоновача, ебеновина

Димензије кутије: 19,5 x 8,8 cm

Датовање: друга половина XIX век.

МГНС, Инв. бр. ЗМ-386

Јован Јовановић Змај

12. МЕДИЦИНСКА КЛЕШТА

Универзална клешта за вађење зуба. Дршке рељефно украшене, хватаљке искривљене. Аутор: Evgas, Pistor.

Метал

Димензије: дужина 19 cm

Датовање: друга половина XIX века

Аутор: Evgas, Pistor

МГНС, Инв. бр. ЗМ-387

13. МЕДИЦИНСКИ ИНСТРУМЕНТ ПЕАН

Пеан-медицински инструмент који служи за прихватања туфера, газе и другог. Горњи гео је мало повијен, а хватаљке су са унутрашње стране рецкаве. Аутор: Garay. S.

Метал

Димензије: дужина 16,3 cm

Датовање: друга половина XIX века

МГНС, Инв. бр. ЗМ–388/1

14. МЕДИЦИНСКИ ИНСТРУМЕНТ ТРОАКАР

Инструмент који служи за пункцирање течност из трбушне дупље. Бакелитна дршка која се лоптасто завршава, док на другом крају има мањи лоптасти део са славином, на који се наставља метални зашиљени део.

Аутор: Leiter in Wien.

Бакелит и метал

Димензије: дужина 17 cm и 19 cm

Датовање: друга половина XIX века

МГНС, Инв. бр. ЗМ–389/1 и Инв. бр. ЗМ–389/2

15. МЕДИЦИНСКА КЛЕШТА

„Kugelzange“ – медицинска клешта за вађење пушчаних зрна из тела.

Врхови су проширени и заобљени.

Метал

Димензије: дужина: 12,7 cm

Датовање: друга половина XIX века

МГНС, Инв. бр. ЗМ–390

16. МЕДИЦИНСКИ ИНСТРУМЕНТ

Врста кашике за преглед грла, савијена под углом од 90 степени, са проширеним делом за притискање језика.

Бакелит

Димензије: дужина: 9 cm

Датовање: друга половина XIX века

МГНС, Инв. бр. ЗМ–395

17. МЕДИЦИНСКИ ИНСТРУМЕНТ – ШПАТУЛА

Метална пљосната шпатула са заобљеним крајевима од којих је један просечен. Аутор: Leiter in Wien.

Метал

Димензије: дужина 16 cm

Датовање: друга половина XIX века

МГНС, Инв. бр. ЗМ-95

18. ХИРУРШКИ НОЖ – СКАЛПЕЛ

Хируршки нож, скалпел, црна бакелитна дршка и челично повијено сечиво, дужине 20 cm. Други нож дужине 16 cm. Аутор: Leiter in Wien.

Метал и бакелит

Датовање: друга половина XIX века

МГНС, Инв. бр. ЗМ-398/1 и Инв. бр. ЗМ-398/6

19. МЕДИЦИНСКИ ИНСТРУМЕНТ – ДИЛАТАТОР

Дилататори за отварање материце. На једном крају благо повијен, а на другом плочаст са натписом фирме и величином 25. Други дилататор је величине 30. Аутор: Leiter in Wien.

Метал

Димензије: дужина: 32 cm

Датовање: друга половина XIX века

МГНС, Инв. бр. ЗМ-403/3 и Инв. бр. ЗМ-403/4

20. МЕДИЦИНСКИ ИНСТРУМЕНТ – УРОЛОШКИ ШПРИЦ

Шприц са канилом, запремине 10 кубика. Метални шприц са средишњим делом од стакла, са наставком за канилу која је при завршетку повијена. Аутор: Leiter in Wien.

Метал, бакелит, стакло

Димензије: шприц дужине 10 cm, канила дужине 16 cm

Датовање: друга половина XIX века

МГНС, Инв. бр. ЗМ-404 и Инв. бр. ЗМ-404/1

21. МЕДИЦИНСКИ ИНСТРУМЕНТ

– ХИРУРШКА КУКИЦА

Црна бакелитна дршка, метални део са две кукице повијене. На металу утиснуто „Врож“.

Бакелит и метал

Димензије: дужина 18 cm

Датовање: друга половина XIX века

МГНС, Инв. бр. ЗМ–407

22. КОМПЛЕТ ХИРУРШКИХ ИГАЛА

Пет хируршких игала различитих дужина и облика. Све су повијене при врху или целом дужином.

Метал

Димензије: дужина 5,2–3,6 cm

Датовање: друга половина XIX века

МГНС, Инв. бр. ЗМ–107

23. МЕДИЦИНСКА РУЧНА ВАГА

Медицинска вага са два полулоптаста таса, која су са три канапа везана за месингану полуку. Недостаје игла за мерење тежине. Вага може мерити до 300 g.

Каучук, месинг, канап

Димензије: тасови: г–9,5 cm; полука: висина 15 cm, ширина 25 cm

Датовање: друга половина XIX века

МГНС, Инв. бр. ЗМ–411

24. МЕДИЦИНСКИ ШПРИЦ

Метални шприц запремине 10 кубика, са стакленим средишњим делом, на врху шири отвор, за специјалну намену.

Метал и стакло

Димензије: дужина 7 cm

Датовање: друга половина XIX века

МГНС, Инв. бр. ЗМ–413

25. **Johann Popp**, De Pestilente: Das ist, Von dem Ursprung der Pestilentz und derselben eygentlichen Cur ... einem jeden zu nutz in Truck gegeben durch Ioannem Poppium [Popp], Franckfurt a.M.: Aubrius & Schleich 1625.
МГНС, МФ Б, Инв. бр.-914

26. **INDEX PRAECIPVORUM CAPITUM HVIVS LIBRI**,
коју је саставио Henricus Rantzovius (Henrich von Rantzau)
војвода од Холштајна
Историјски архив Зрењанин, Инв. бр. 1

27. Kommentar zum Deutschen Arzneibuch , Berlin 1928.

МГНС, ИНВ. 6р. МФ Б-1176

28. Revue des deux mondes, Paris 1933.

МГНС, ИНВ. 6р. МФ Б-8

29. „Atlas der Alpenflora“, Wien 1882.

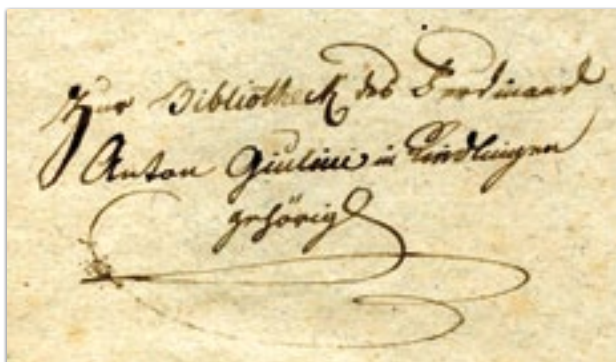
МГНС, ИНВ. 6р. МФ Б-1261

30. „Namen Verzeichnis zu Andrees Handatlas“, Leipzig, 1921.

МГНС, ИНВ. 6р. МФ Б-899

31. E. F. Gellerts, „Moralische Vorlesungen“, Wien, 1776.

МГНС, ИНВ. 6р. МФ Б-920

32. „Zeitschrift des Allgemeinen Österreichischen Apotheker-Vereines“, Wien, 1893.

МГНС, Инв. бр. МФ Б–1260

33. Joannis Bapt. Horváth, „Summarium Elementorum Physicae“, Budaë, 1798.

МГНС, Инв. бр. МФ Б–917

34. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Бојено дрво

Стојница за прашкове ваљкастог облика и браон боје, са поклопцем у облику калоте са лоптицом на врху. Картуша је вертикални сликани рам овалног облика, декоративна, с машиницом на врху, основа – драп боја, текст црн, а почетна слова црвена: „**AMYGD.DULC.**“ Затечена у апотеци „Код златног орла“ у Петроварадину.

Датирање: прва половина XIX века, Средња Европа

Димензије: пречник 10 cm, висина 22 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–754

35. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Бојено дрво

Стојница за прашкове ваљкастог облика и браон боје, са поклопцем у облику калоте са лоптицом на врху. Картуша је вертикални сликани рам овалног облика, декоративна, с машиницом на врху, основа – драп боја, текст црн, а почетна слова црвена: „**RESIN LACCAE**“. Затечена у апотеци „Код златног орла“ у Петроварадину.

Датирање: прва половина XIX века, Средња Европа

Димензије: пречник 10 cm, висина 22 cm

МГНС, Инв. бр. МФ-757

36. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Бојено дрво

Стојница за прашкове ваљкастог облика и браон боје, са поклопцем у облику калоте са лоптицом на врху. Картуша је вертикални сликани рам овалног облика, декоративна, с машиницом на врху, основа – драп боја, текст црн, а почетна слова црвена: „**PUH. ANANIS. DEM.**“. Затечена у апотеци „Код златног орла“ у Петроварадину.

Датирање: прва половина XIX века, Средња Европа

Димензије: пречник 10 cm, висина 22 cm

МГНС, Инв. бр. МФ-758

37. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Бојено дрво

Стојница за прашкове ваљкастог облика и браон боје, са проширеном базом и ширим заклопцем. Картуша је вертикални сликани овал, белом масном бојом, оивичен црвеном бојом, текст црн: „**LIGNI SANTAL**“ Припадала старој апотеци у Оџацима.

Датирање: половина XIX века, Средња Европа

Димензије: пречник 9–10 cm, висина 20,5 cm

МГНС, Инв. бр. МФ-1198

38. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Бојено дрво, боја

Стојница за прашкове, ваљкастог је облика и браон боје, са поклошцем у облику полукалате са лоптицом на врху. Картуша је вертикални сликани рам овалног облика, декоративна, с машиницом на врху, драперијом доле и флоралним и лиснатим мотивима. Основа – драп боја, текст црн, а почетна слова црвена: „PUL:AGAR:AT.“ Затечена у апотеци „Код златног орла“ у Петроварадину.

Датирање: прва половина XIX века, Средња Европа

Димензије: пречник 8,3–8,5 cm, висина 16,5 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1267

39. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Светлозелено дувано и вруће обликовано стакло, руком сликано, боја

Стојница за прашкове у облику пехара са стопом. Картуша је руком осликани вертикални овал, декоративан, са машиницом на врху, а око лаворово лишће тамнозелене боје. Основа је драп боја, текст црн, а почетна слова црвена: „LAP:CARD:B.“ Припадала апотеци мр. ф. Фердинанда Жиге у Земуну.

Датирање: прва половина XIX века, Средња Европа

Димензије: пречник 5,5–6,1 cm, висина 10 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1280

40. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Бојено и сликано дрво

Стојница за прашкове ваљкастог облика и маслинасте боје, са поклошцем у облику полукалате. Картуша је руком сликана, вертикални правоугаоник тамно маслинасте боје, са проширењима на угловима, а на врху две укрштене палмине гранчице. Основа – драп боја, текст црн, а почетна слова црвена: „PULV:SERPENAR R.“ Припадала апотеци мр. ф. Фердинанда Жиге у Земуну.

Датирање: прва половина XIX века, Средња Европа

Димензије: пречник 6,7 cm, висина 14 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1468

41. ПОРЦЕЛАНСКИ ПИСТИЛ

Порцелан

Пистил са две главе, двостран, по средини извучен прстен. Припадао старој апотеци, па Народном музеју у Панчеву.

Датирање: крај XIX века, Средња Европа

Димензије: пречник 3–5,3 cm, дужина 19,8 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1232

42. ПОРЦЕЛАНСКИ АВАН

Порцелан, боја

Аван са широким ободом. На предњој страни авана, црном бојом године: „1914–1916“. На дну утиснуто: К. Клестерле, Чешка, 1916. год. Припадао Болничкој апотеци Медицинског центра у Врбасу.

Датирање: 1916. година, Клестерле, Чешка

Димензије: пречник 9,3–15 cm ; висина 12,5 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1233

43. БРОНЗАНИ АВАН

Ливена бронза

Велики аван за туцање дрога у облику обрнутог звона са две бочне кугласте дршке усађене на уздигнуто постоље. Око ручки са обе стране, као декорација, утиснут ромб. Око тела авана четири декоративна испупчења и седам линија. Припадао Војној апотеци у Петроварадину.

Датирање: половина XIX века, Средња Европа

Димензије: пречник 15,8–22 cm, висина 24 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1505

44. АПОТЕКАРСКИ ТЕРМОМЕТАР

Дрво, стакло, месинг, гвожђе

На дрвеној-храстовој изрезбареној основи причвршћен је термометар, при врху је мало огледало. Поред стакленог живиног стуба, целом висином причвршћен је месингани баждарени део. На полеђини је црвени воштани печат, са текстом на мађарском: UJVIDEK, остало нечитко. Припадао апотеци „Гросингер“, па апотеци „Трг слободе“ у Новом Саду.

Димензије: висина 120 cm, ширина 24,5 cm, стакло: висина 85 cm, месинг: висина 83 cm, ширина 2 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1869

45. ЛАБОРАТОРИЈСКА ПРЕСА

Ливено гвожђе, лим

Ливени део пресе је стандардни. На четири ножице које се могу причврстити за подлогу налазе се десно и лево држачи за пресу са ручком за увртање. Сито и левак пресе за тинктуру су од ливеног гвожђа са дршком. Припадала Народној апотеци у Новом Милошеву.

Димензије: висина 45 cm, ширина 32 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1870

46. МЕСИНГАНИ АВАН

Месинг

Велики аван за мрвљење дрога у облику обрнутог звона са две бочне дршке правоугаоног облика. Као декорација, на доњем делу авана су две прстенасте шаре. Исте шаре су и на спољној страни дна, где је и утиснут број 12. Припадао апотеци „Сајмиште“ у Новом Саду.

Датирање: половина XIX века, Средња Европа

Димензије: пречник 13,4–21,8 cm, висина 21,5 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1883

47. АПОТЕКАРСКА ВАГА

Дрво, порцулан, мермер, боксит, месинг, никл

Тара вага за официну, са поипрсјем богиње Дијане на врху, дрвене основе са четири ножице и две фијоке са порцуланским ручкама, и мермерним постољем. Припадала апотеци „Светозар Марковић“ у Новом Саду.

Датирање: почетак XX века у Средњој Европи

Димензије: 53 x 22 x 62 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1553

48. АПОТЕКАРСКА ВАГА

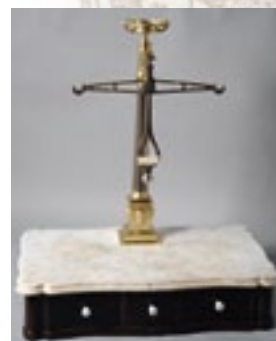
Дрво, мермер, месинг

Тара вага за официну, са пехаром на врху, дрвене основе са три фијоке са порцуланским ручкама, и мермерним постољем. На средини са горње стране је месингани, делом и хромиран стуб на правоугаоној основи, са четири главе. На врху је фиксиран држач теразија, на коме је мерна игла са мерном скалом од белог боксита. Припадала Народној апотеци у Бечеју.

Датирање: почетак XX века, Средња Европа

Димензије: дужина 66 cm, ширина 58 cm, висина 35,5 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1884

49. АПОТЕКАРСКА ВАГА

Дрво, месинг, каучук

Милиграмска вага за апотеку, са аретирањем помоћу узице, дрвене основе са једном фијоком са дрвеном ручком. На средини постоља са горње стране је месингани ваљкасти стуб, а доле ваљак за аретирање. На врху стуба са једне стране је место за узицу, а са предње стране је фиксирано место за држач терезија, на коме висе две посуде од каучука, од којих је једна оштећена. Припадала Народној апотеци у Шиду.

Датирање: почетак XX века, Средња Европа

Димензије: дужина 29 cm, ширина 19 cm, висина 10,5 cm

МГНС, Инв. бр. МФ-1885

50. АПОТЕКАРСКА ВАГА

Дрво, стакло, месинг

Прецизна вага носивости 50 г, у стакленом ормарићу са дрвеним рамом, смешеним на четири месингане ножице. Унутар ормарића, којем се може подићи предња страна помоћу дугмета горе десно, налази се на средини месингани стуб са тасовима. Поред њега су вијци за навијање и мерна скала од белог боксита. На врху стуба је причвршћена мерна игла. Припадала Народној апотеци у Новом Кнежевцу.

Датирање: почетак XX века, Средња Европа

Димензије: дужина 36,2 cm, ширина 38 cm, висина 19,3 cm

МГНС, Инв. бр. МФ-1886

51. АПОТЕКАРСКА ВАГА

Месинг

Стана децимална вага са гвозденом плочом на врху. Испод плоче налази се полуга са помичном куглицом – утегом. На предњој страни је округли тас. Комплетна конструкција ваге је направљена од ливеног гвожђа. Припадала Народној апотеци у Србобрану.

Датирање: почетак XX века, Средња Европа

Димензије: дужина 23,5 cm, ширина 25,8 cm

МГНС, Инв. бр. МФ-1888

52. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Светлозелено дувано, калуширано и брушено стакло, печена емајл боја
Стојница за прашкове, са вертикалном правоугаоном картушом беле
боје, оивиченом са три црне линије и црн текст: „MAGN.CITRIC.“ На
грићу споља црвеном бојом број 5. Припадала Народној апотеци у
Белој Цркви.

Датирање: почетак XX века, Средња Европа

Димензије: 7,5 x 5,7 cm, висина 16,5 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–566

53. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Светлозелено дувано, калуширано и брушено стакло, печена емајл боја
Стојница за прашкове, са вертикалном правоугаоном картушом беле
боје, оивиченом са три црне линије и црн текст: „RAD.SALEP.“ На
грићу споља црном бојом број 6. Пуна је лека. Припадала Народној
апотеци у Белој Цркви.

Датирање: почетак XX века, Средња Европа

Димензије: 7,5 x 5,7 cm, висина 16,5 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–567

54. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Светлозелено дувано, калуширано и брушено стакло, печена емајл боја
Стојница за прашкове, са вертикалном правоугаоном картушом беле
боје, оивиченом са три црне линије и црн текст: „ANISI STELL.“ На
грићу споља црвеном бојом број 23. Припадала Народној апотеци у
Белој Цркви.

Датирање: почетак XX века, Средња Европа

Димензије: 7,5 x 5,7 cm, висина 16,5 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–568

55. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Светлозелено дувано, калуширано и брушено стакло, печена емајл боја
Стојница за течности, са осмоугаоном хоризонталном картушом беле
боје, оивиченом са дебелом плавом линијом и црн текст:

„VIN.CHINAE“ Народна апотека у Падеју.

Датирање: почетак XX века, Чешка

Димензије: 7 x 6 cm, висина 16,2 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–919

56. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Светлозелено дувано, калуширано и брушено стакло, печена емајл боја
Стојница за течности, са осмоугаоном хоризонталном картушом беле боје, оивиченом са дебелим плавом линијом и црн текст: „TINCT.CHINAE CPS“ Народна аптека у Падеју.

Датирање: почетак XX века, Чешка
Димензије: 7 x 6 cm, висина 16,2 cm
МГНС, Инв. бр. МФ–920

57. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Светлоплаво дувано, калуширано и брушено стакло, печена емајл боја, позлата
Стојница за течности, са картушом беле боје у облику седмоугаоног штитног поља, оивиченом танком плавом и дебелим позлаћеном линијом и црн текст: „Aq. Calcis“. Припадала апотеци „Код златног орла“ мр. ф. Продановића у Србобрану.

Датирање: почетак XX века, Чешка
Димензије: 9,3 x 7,8 cm, висина 21,1 cm
МГНС, Инв. бр. МФ–1349

58. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Плаво дувано, калуширано и брушено стакло, печена емајл боја
Стојница за течности, са картушом беле боје у облику осмоугаоног, на угловима сасеченог правоугаоника, оивичен дебелим плавом и танком златном линијом и црн текст: „SPIR.CAMPHOR.“ Припадала старој апотеци у Ердевику.

Датирање: почетак XX века, Чешка
Димензије: 9,5 x 7,7 cm, висина 21,5 cm
МГНС, Инв. бр. МФ–1433

59. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Порцелан, позлата
Стојница за масти у облику пехара са стопом. Картуша је облика хоризонталног овала од позлате, текст црн: „Syr.Citri“. На дну утиснуто 1719 1½. Стара аптека у Србобрану.

Датирање: почетак XX века, Чешка, Елбоген
Димензије: пречник 7,5–8,5 cm, висина 14,5 cm
МГНС, Инв. бр. МФ–953

60. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Порцелан, позлата

Стојница за масти у облику пехара са стопом. Картуша је облика хоризонталног овала од позлате, текст црн: „Sem.sabadillae“. На дну утиснуто 1719 1½. Стара апотека у Србобрану.

Датирање: почетак XX века, Чешка, Елбоген

Димензије: пречник 7,5–8,5 cm, висина 14,5 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–954

61. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Порцелан, позлата

Стојница за масти у облику пехара са стопом. Картуша је облика хоризонталног овала од позлате, текст црн: „Lycopod“. На дну утиснуто 1719 1½. На дну заклопца црном бојом кратко упутство за употребу. Припадала старој апотеци у Србобрану.

Датирање: почетак XX века, Чешка, Елбоген

Димензије: пречник 7,5–8,5 cm, висина 14,5 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–955

62. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Порцелан, позлата

Стојница за масти у облику пехара са стопом. Картуша је облика хоризонталног овала од позлате, текст црн: „Alumenust.“. На дну утиснуто 1719 0. Стара апотека у Србобрану.

Датирање: почетак XX века, Чешка, Елбоген

Димензије: пречник 6–7 cm, висина 11 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–956

63. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Порцелан, позлата

Стојница за масти у облику пехара са стопом. Картуша је облика хоризонталног овала од позлате, текст црн: „Extr.Jugland“. На дну утиснуто 1719 0. Стара апотека у Србобрану.

Датирање: почетак XX века, Чешка, Елбоген

Димензије: пречник 6–7 cm, висина 11 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–958

64. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Порцелан, емајл боја, позлата

Стојница за масти ваљкастог облика са равним заклопцем. Картуша је облика хоризонталног овала од позлате, текст црн: „Pulp.Prunor.“ На ободу црном бојом број 27, на дну утиснуто 121 и 553 I. Припадала старој апотеци у Белој Цркви.

Датирање: крај XIX века, Чешка, Елбоген

Димензије: пречник 7,2 cm, висина 10,5 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–560

65. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Порцелан, емајл боја, позлата

Стојница за масти ваљкастог облика са равним заклопцем. Картуша је облика хоризонталног овала од позлате, текст црн: „Extr.Sabin.“

На ободу црном бојом број 23, на дну утиснуто 55370. Припадала старој апотеци у Белој Цркви.

Датирање: крај XIX века, Чешка, Елбоген

Димензије: пречник 7,2 cm, висина 10,5 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–561

66. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Порцелан, емајл боја, позлата

Стојница за масти ваљкастог облика са равним заклопцем. Картуша је облика хоризонталног овала од позлате, текст црн: „Extr.Digital.“ На ободу црном бојом број 8, на дну утиснуто I 18 = 553 =. Припадала старој апотеци у Белој Цркви.

Датирање: крај XIX века, Чешка, Елбоген

Димензије: пречник 7,2 cm, висина 10,5 cm

Мгнс, Инв бр. МФ–562

67. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Порцелан, емајл боја, позлата

Стојница за масти ваљкастог облика са равним заклопцем. Картуша је облика разуђеног грбног поља на чијем врху је пехар, који на крајевима чаше има по једну змијску главу које се гледају. Све урађено позлатом.

Споља и унутар поља по четири зелена грма са по једним плавим цветом. Црн текст: „Oxymel simplex“. На дну заклопца црном бојом број 2.

Припадала апотеци „29. новембар“ у Старој Пазови.

Датирање: крај XIX века, Чешка

Димензије: пречник 9,5–10 cm, висина 16,5 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–998

68. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Порцелан, емајл боја, позлата

Стојница за масти ваљкастог облика са равним заклопцем. Картуша је облика разуђеног грбног поља на чијем врху је пехар, који на крајевима чаше има по једну змијску главу које се гледају. Све урађено позлатом. Споља и унутар поља по четири зелена грма са по једним плавим цветом. Црн текст: „Roob Juniperi“. На дну заклопца црном бојом број 37.

Припадала апотеци „29. новембар“ у Старој Пазови.

Датирање: крај XIX века, Чешка

Димензије: пречник 9,5–10 cm, висина 16,5 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–999

69. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Порцелан, емајл боја, позлата

Стојница за масти ваљкастог облика са равним заклопцем. Картуша је облика разуђеног грбног поља на чијем врху је пехар, који на крајевима чаше има по једну змијску главу које се гледају. Све урађено позлатом. Споља и унутар поља по четири зелена грма са по једним плавим цветом. Црн текст: „Ungu. simplex“. На ободу црном бојом број 10. На дну утиснуто 750, 18. Припадала апотеци „29. новембар“ у Старој Пазови.

Датирање: крај XIX века, Чешка

Димензије: пречник 9,5 cm, висина 16,5 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1000

70. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Порцелан, емајл боја, позлата

Стојница за масти ваљкастог облика са равним заклопцем. Картуша је облика разуђеног грбног поља на чијем врху је пехар, који на крајевима чаше има по једну змијску главу које се гледају. Све урађено позлатом. Споља и унутар поља по четири зелена грма са по једним плавим цветом. Црн текст: „Roob Sambuc“. Припадала апотеци „29. новембар“ у Старој Пазови.

Датирање: крај XIX века, Чешка

Димензије: пречник 9,5 cm, висина 16,5 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1001

71. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Порцелан, емајл боја, позлата

Стојница за масти ваљкастог облика са равним заклопцем. Картуша је облика разуђеног грбног поља на чијем врху је пехар, који на крајевима чаше има по једну змијску главу које се гледају. Све урађено позлатом. Споља и унутар поља по четири зелена грма са по једним плавим цветом. Црн текст: „Elect. lenitiv.“ На ободу црном бојом број 9. На дну утиснуто 200, 17. Припадала апотеци „29. новембар“ у Старој Пазови.

Датирање: крај XIX века, Чешка

Димензије: пречник 9,5 cm, висина 16,5 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1002

72. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Порцелан, емајл боја, позлата

Стојница за масти ваљкастог облика са равним заклопцем. Картуша је облика разуђеног грбног поља на чијем врху је пехар, који на крајевима чаше има по једну змијску главу које се гледају. Све урађено позлатом. Споља и унутар поља по четири зелена грма са по једним плавим цветом. Црн текст: „Mel crudum“. Припадала апотеци „29. новембар“ у Старој Пазови.

Датирање: крај XIX века, Чешка

Димензије: пречник 9,5 cm, висина 16,5 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1003

73. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Порцелан, емајл боја, позлата

Стојница за масти ваљкастог облика са равним заклопцем. Картуша је облика разуђеног грбног поља на чијем врху је пехар, који на крајевима чаше има по једну змијску главу које се гледају. Све урађено позлатом. Споља и унутар поља по четири зелена грма са по једним плавим цветом. Црн текст: „Ung. rosatum“. Припадала апотеци „29. новембар“ у Старој Пазови.

Заклопац није оригинал.

Датирање: крај XIX века, Чешка

Димензије: пречник 9,5 cm, висина 16,5 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1004

74. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Порцелан, емајл боја, позлата

Стојница за масти ваљкастог облика са базом као антички стуб и заклопцем у виду полукалоте са позлаћеном куглицом на врху и два реда позлате. На бази, дну и врху ваљка по једна позлаћена линија. Картуша је вертикални позлаћени овал, црн текст: „EXT:DULCA=MER:“ На дну утиснуто 853 XIX Припадала старој апотеци у Оџацима.

Датирање: крај XIX века, Чешка, Ајхвалд

Димензије: пречник 6,5 cm, висина 13 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1200

75. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

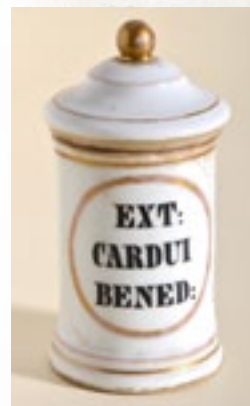
Порцелан, емајл боја, позлата

Стојница за масти ваљкастог облика са базом као антички стуб и заклопцем у виду полукалоте са позлаћеном куглицом на врху и два реда позлате. На бази, дну и врху ваљка по једна позлаћена линија. Картуша је вертикални позлаћени овал, црн текст: „EXT:CARDUI BENED:“ На дну утиснуто 852 27. Припадала старој апотеци у Оџацима.

Датирање: крај XIX века, Чешка, Ајхвалд

Димензије: пречник 6,5 cm, висина 13 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1201

76. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Порцелан, емајл боја, позлата

Стојница за масти ваљкастог облика са базом као антички стуб и заклопцем у виду полукалоте са позлаћеном куглицом на врху и два реда позлате. На бази, дну и врху ваљка по једна позлаћена линија. Картуша је вертикални позлаћени овал, црн текст: „EXT:CASCA=RILL:“ На дну утиснуто 853 23. Припадала старој апотеци у Оџацима.

Датирање: крај XIX века, Чешка, Ајхвалд

Димензије: пречник 6,5 cm, висина 13 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1202

77. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Порцелан, емајл боја, позлата

Стојница за масти ваљкастог облика са базом као антички стуб и заклопцем у виду полукалоте са позлаћеном куглицом на врху и два реда позлате. На бази, дну и врху ваљка по једна позлаћена линија. Картуша је вертикални позлаћени овал, црн текст: „EXT:LACTUC VIR:“ На дну утиснуто 852 5. Припадала старој апотеци у Оџацима.

Датирање: крај XIX века, Чешка, Ајхвалд

Димензије: пречник 6,5 cm, висина 13 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1203

78. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Порцелан, емајл боја, позлата

Стојница за масти ваљкастог облика са базом као антички стуб и заклопцем у виду полукалоте са позлаћеном куглицом на врху и два реда позлате. На бази, дну и врху ваљка по једна позлаћена линија. Картуша је вертикални позлаћени овал, црн текст: „EXT:QUAS=SIAE“ На дну утиснуто 859 2. Припадала старој апотеци у Оџацима.

Датирање: крај XIX века, Чешка, Ајхвалд

Димензије: пречник 6,5 cm, висина 13 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1204

79. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Порцелан, емајл боја, позлата

Стојница за масти ваљкастог облика са базом као антички стуб и заклопцем у виду полукалоте са позлаћеном куглицом на врху и два реда позлате. На бази, дну и врху ваљка по једна позлаћена линија. Картуша је вертикални позлаћени овал, црн текст: „EXT:ACONI=TI“ На дну утиснуто 852 6. Припадала старој апотеци у Оџацима.

Датирање: крај XIX века, Чешка, Ајхвалд

Димензије: пречник 6,5 cm, висина 13 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1205

80. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Порцелан, емајл боја, позлата

Стојница за масти ваљкастог облика са базом као антички стуб и заклопцем у виду полукалоте са позлаћеном куглицом на врху и два реда позлате. На бази, дну и врху ваљка по једна позлаћена линија. Картуша је

вертикални позлаћени овал, црн текст: „EXT:GENTIA=NAE“
На дну утиснуто 859 2. Припадала старој апотеци у Оџацима.
Датирање: крај XIX века, Чешка, Ајхвалд
Димензије: пречник 6,5 cm, висина 13 cm
МГНС, Инв. бр. МФ–1206

81. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Порцелан, емајл боја, позлата
Стојница за масти ваљкастог облика са базом као антички стуб и
заклопцем у виду полукалоте са позлаћеном куглицом на врху и два реда
позлате. На бази, дну и врху ваљка по једна позлаћена линија. Картуша
је вертикални позлаћени овал, црн текст: „EXT:CHELI=DON“ На дну
утиснуто 852 2. Припадала старој апотеци у Оџацима.
Датирање: крај XIX века, Чешка, Ајхвалд
Димензије: пречник 6,5 cm, висина 13 cm
МГНС, Инв. бр. МФ–1207

82. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Порцелан, емајл боја, позлата
Стојница за масти ваљкастог облика са базом као антички стуб и заклоп-
цем у виду полукалоте са позлаћеном куглицом на врху и два реда позлате.
На бази, дну и врху ваљка по једна позлаћена линија. Картуша је вертикал-
ни позлаћени овал, црн текст: „EXT:AMAR:COMP:“ На дну утиснуто 849
II. Припадала апотеци мр. ф. Кањо старији у Бачком Петровцу.
Датирање: крај XIX века, Чешка, Ајхвалд
Димензије: пречник 6,5 cm, висина 12,5 cm
МГНС, Инв. бр. МФ–1208

83. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Порцелан, емајл боја, позлата
Стојница за масти ваљкастог облика са базом као антички стуб и за-
клопцем у виду полукалоте са позлаћеном куглицом на врху и два реда
позлате. На бази, дну и врху ваљка по једна позлаћена линија. Картуша је
вертикални позлаћени овал, црн текст: „EXT:CICHOR:HB:“ На дну ути-
снуто 847 15 5 и жутом бојом број 10. Припадала апотеци мр. ф. Кањо
старији у Бачком Петровцу.
Датирање: крај XIX века, Чешка, Ајхвалд
Димензије: пречник 6,5 cm, висина 12,5 cm
МГНС, Инв. бр. МФ–1209

84. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Порцелан, емајл боја, позлата

Стојница за масти ваљкастог облика са базом као антички стуб и заклопцем у виду полукалоте са позлаћеном кутлицом на врху и два реда позлате. На бази, дну и врху ваљка по једна позлаћена линија. Картуша је вертикални позлаћени овал, црн текст: „EXT:COLOMB:—:—“ На дну утиснуто 851 6.6. Припадала апотеци мр. ф. Кањо старији у Бачком Петровцу.

Датирање: крај XIX века, Чешка, Ајхвалд

Димензије: пречник 6,5 cm, висина 12,5 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1210

85. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Порцелан, емајл боја, позлата

Стојница за масти ваљкастог облика са базом као антички стуб и заклопцем у виду полукалоте са позлаћеном кутлицом на врху и два реда позлате. На бази, дну и врху ваљка по једна позлаћена линија. Картуша је вертикални позлаћени овал, црн текст: „EXT:ANGELIC:RAD:“ На дну утиснуто 849 II. Припадала апотеци мр. ф. Кањо старији у Бачком Петровцу.

Датирање: крај XIX века, Чешка, Ајхвалд

Димензије: пречник 6,5 cm, висина 12,5 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1211

86. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Порцелан, емајл боја, позлата

Стојница за масти ваљкастог облика са базом као антички стуб и заклопцем у виду полукалоте са позлаћеном кутлицом на врху и два реда позлате. На бази, дну и врху ваљка по једна позлаћена линија. Картуша је вертикални позлаћени овал, црн текст: „EXT:CHELI=DON:“ На дну утиснуто 849 II. Припадала апотеци мр. ф. Кањо старији у Бачком Петровцу.

Датирање: крај XIX века, Чешка, Ајхвалд

Димензије: пречник 6,5 cm, висина 12,5 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1212

87. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Инв. бр. МФ–1213

Порцелан, емајл боја, позлата

Стојница за масти ваљкастог облика са базом као антички стуб и заклопцем у виду полукалоте са позлаћеном куглицом на врху и два реда позлате. На бази, дну и врху ваљка по једна позлаћена линија. Картуша је вертикални позлаћени овал, црн текст: „EXT: CUBEB: —▶—“ На дну утиснут број 6. Припадала апотеци мр. ф. Кањо старији у Бачком Петровцу.

Датирање: крај XIX века, Чешка, Ајхвалд

Димензије: пречник 6,5 cm, висина 12,5 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1213

88. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Порцелан, позлата

Стојница за масти у облику пехара са стопом, поклопац са благим испупчењем. На рубу поклопаца и ободу стојнице и стопе дебела позлата. Картуша је беле боје у облику осмоугаоног штитног поља, оивиченом танком црном и дебелом позлаћеном линијом и црн текст: „UNG. SULFURAT. NIGR.“ Припадала старој апотеци у Петроварадину.

Датирање: крај XIX века, Чешка

Димензије: пречник 10–10,7 cm, висина 17,5 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–738

89. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Порцелан, позлата

Стојница за масти у облику пехара са стопом, поклопац са благим испупчењем. На рубу поклопаца и ободу стојнице и стопе дебела позлата. Картуша је беле боје у облику осмоугаоног штитног поља, оивиченом танком црном и дебелом позлаћеном линијом и црн текст: „UNG. HYDRARG. RUBR.“ Припадала старој апотеци у Петроварадину.

Датирање: крај XIX века, Чешка

Димензије: пречник 10–10,7 cm, висина 17,5 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–739

90. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Порцелан

Стојница за масти у облику пехара са стопом, са таласастим поклопцем. Картуша је десетоугаоно штитно поље, оивичена дебелом плавом линијом и црн текст: „VASOGEN.“ Припадала старој апотеци у Петроварадину.

Датирање: почетак XX века, Чешка, Елбоген

Димензије: пречник 8,7–10 cm, висина 17 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–741

91. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Порцелан

Стојница за масти у облику пехара са стопом, са таласастим поклопцем. Картуша је десетоугаоно штитно поље, оивичена дебелом плавом линијом и црн текст: „UNG.SABADILL.“ Припадала старој апотеци у Петроварадину.

Датирање: почетак XX века, Чешка, Елбоген

Димензије: пречник 8,7–10 cm, висина 17 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–742

92. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Порцелан

Стојница за масти у облику пехара са стопом, са таласастим поклопцем. Картуша је десетоугаоно штитно поље, оивичена дебелом плавом линијом и црн текст: „UNG.BASILIC.“ На дну утиснуто 38 170. Припадала старој апотеци у Петроварадину.

Датирање: почетак XX века, Чешка, Елбоген

Димензије: пречник 8,7–10 cm, висина 17 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–743

93. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Порцелан

Стојница за масти у облику пехара са стопом, са таласастим поклопцем. Картуша је десетоугаоно штитно поље, оивичена дебелом плавом линијом и црн текст: „UNG.CITRIN.“ На дну утиснуто 38 170. Припадала старој апотеци у Петроварадину.

Датирање: почетак XX века, Чешка, Елбоген

Димензије: пречник 8,7–10 cm, висина 17 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–744

94. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Порцелан, емајл боја

Стојница за масти у облику пехара са стопом, са таласастим поклопцем.

Картуша је сиво-бела, веома декоративна, рељефна драперија и црн текст: „GLOB.CAMPHOR.“ На дну утиснут број 170. Припадала апотеци Пачу у Апатину.

Датирање: око 1900. године, Чешка, Елбоген

Димензије: пречник 8,7–9,7 cm, висина 17 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1055

95. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Кобалтплаво ливено, калуширано и брушено стакло, позлата

Стојница за прашкове, са овалном позлаћеном картушом и позлаћеним словима: „CUPR:SULFUR.“ Припадала старој апотеци у Земуну.

Датирање: 1870–1900. године, Чешка

Димензије: пречник: 5,2 x 4 cm, висина 10,5 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–247

96. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Кобалтплаво дувано, калуширано и брушено стакло,

печена емајл боја, позлата

Стојница за течности, са картушом беле боје у облику шестоугаоног

штитног поља, оивиченом дебелим позлаћеном линијом и црн текст:

„ACID:ACETIC:BISDIL.“ На дну утребан број 5. Припадала старој апотеци у Сонти.

Датирање: почетак XX века, Средња Европа

Димензије: 10,5 x 8,2 cm, висина 22,5 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–389

97. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Кобалтплаво дувано, калуширано и брушено стакло,

печена емајл боја, позлата

Стојница за течности, са картушом беле боје у облику шестоугаоног

штитног поља, оивиченом дебелим позлаћеном линијом и црн текст:

„OL:SESAMI.“ На дну утребан број 11. Припадала старој апотеци у Сонти.

Датирање: почетак XX века, Средња Европа

Димензије: 10,5 x 8,2 cm, висина 22,5 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–390

98. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Кобалтилаво дувано, калуширано и брушено стакло, печена емајл боја

Стојница за течности, са картушом беле боје у облику шестоугаоног штитног поља, оивиченом дебелом позлаћеном линијом и црн текст: „SPIR: VINI GALL.“ На дну утребан број 12. Припадала старој апотеци у Сонти.

Датирање: почетак XX века, Средња Европа

Димензије: 10,5 x 8,2 cm, висина 22,5 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–391

99. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Кобалтилаво дувано, калуширано и брушено стакло, печена емајл боја

Стојница за течности, са исликаном веома декоративном цветном картушом и текстом од беле печене емајл боје. Текст: „SPIR: MENTH: CRISP:“ На полеђини грлића бојом број 40. Припадала старој апотеци у Врбасу.

Датирање: крај XIX века, Средња Европа

Димензије: 10,5 x 8,5 cm, висина 24 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–451

100. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Кобалтилаво дувано, калуширано и брушено стакло, печена емајл боја

Стојница за течности, са исликаном веома декоративном цветном картушом и текстом од беле печене емајл боје. Текст: „SPIR: CARVI“ На полеђини грлића бојом број 28. Припадала старој апотеци у Врбасу.

Датирање: крај XIX века, Средња Европа

Димензије: 10,5 x 8,5 cm, висина 24 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–452

101. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Кобалтилаво дувано, калуширано и брушено стакло, печена емајл боја, позлата

Стојница за течности, са картушом беле боје у облику осмоугаоног штитног поља, оивиченом танком плавом и дебелом позлаћеном линијом и црн текст: „TINCT: ARNICAЕ“. На грлићу споља жутом бојом број 15. Припадала старој апотеци у Бачком Градишту.

Датирање: крај XIX века, Средња Европа

Димензије: 9,5 x 8 cm, висина 22,5 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–513

102. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Кобалтилаво дувано, калуширано и брушено стакло,
печена емајл боја, позлата

Стојница за течности, са картушом беле боје у облику осмоугаоног штитног поља, оивиченом танком плавом и дебелом позлаћеном линијом и црн текст: „AQUA CARBOLATA 2%“. На грилићу споља жутом бојом број 5. Припадала старој апотеци у Бачком Градишту.

Датирање: крај XIX века, Средња Европа

Димензије: 9,5 x 8 cm, висина 22,5 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–514

103. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Кобалтилаво дувано, калуширано и брушено стакло,
печена емајл боја, позлата

Стојница за прашкове, са картушом беле боје у облику осмоугаоног штитног поља, оивиченом танком плавом и дебелом позлаћеном линијом и црн текст: „RESIN: JALAPAE“. На грилићу споља жутом бојом број 88. Припадала старој апотеци у Бачком Градишту.

Датирање: крај XIX века, Средња Европа

Димензије: 5,7 x 5,4 cm, висина 12,5 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–517

104. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Црно непрозирно дувано и брушено стакло, позлата

Стојница за прашкове, са овалном позлаћеном картушом и позлаћеним словима: „Filicin.“ Припадала старој апотеци у Белој Цркви.

Датирање: крај XIX века, Средња Европа

Димензије: пречник: 3,7–4 cm, висина 8 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–573

105. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Црно непрозирно дувано и брушено стакло, позлата

Стојница за прашкове, са овалном позлаћеном картушом и позлаћеним словима: „Mere: Nitros.“ Припадала старој апотеци у Белој Цркви.

Датирање: крај XIX века, Средња Европа

Димензије: пречник: 3,7–4 cm, висина 8 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–574

106. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Црно непрозирно дувано и брушено стакло, позлата
Стојница за прашкове, са овалном позлаћеном картушом и позлаћеним словима: „Extr: Cicul: pulv:“ Припадала старој апотеци у Белој Цркви.
Датирање: крај XIX века, Средња Европа
Димензије: пречник: 3,7–4 cm, висина 8 cm
МГНС, Инв. бр. МФ–576

107. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Црно непрозирно дувано и брушено стакло, позлата
Стојница за прашкове, са овалном позлаћеном картушом и позлаћеним словима: „Aur: Mur: Natr:“ Припадала старој апотеци у Белој Цркви.
Датирање: крај XIX века, Средња Европа
Димензије: пречник: 3,7–4 cm, висина 8 cm
МГНС, Инв. бр. МФ–577

108. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Магнезијумово браон-црно дувано и калупирано стакло, позлата
Стојница за прашкове, са позлаћеном картушом у облику петоугаоног штитног поља, на чијем је врху флорална декоративна композиција. Текст позлата: „CASTOR: MOSCHCO VIT:“ Запушач брушен. На дну, црвеном бојом број 20. Из збирке др. ф. Андрије Мирковића из Новог Сада.
Датирање: прва половина XIX века, Чешка
Димензије: пречник: 8,5–8,2 cm, висина 16,5 cm
МГНС, Инв. бр. МФ–837

109. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Магнезијумово браон-црно дувано и калупирано стакло, позлата
Стојница за прашкове, са позлаћеном картушом у облику петоугаоног штитног поља, на чијем је врху флорална декоративна композиција. Текст позлата: „CHININ: TANIC:—:—“ На дну, црвеном бојом број 22. Из збирке др. ф. Андрије Мирковића из Новог Сада.
Датирање: прва половина XIX века, Чешка
Димензије: пречник: 8,5–8,2 cm, висина 16,5 cm
МГНС, Инв. бр. МФ–838

110. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Црно-плаво дувано, калуширано и брушено стакло,
печена емајл боја, позлата

Стојница за прашкове, са картушом беле боје у облику четвороугаоног издуженог штитног поља, оивиченом дебелим позлаћеном линијом и црн текст: „CALC:PHOSPHOR“. Има хемикалија. На дну црвеном бојом број 9. Припадала првој шидској апотеци мр. ф. Козјака.

Датирање: крај XIX века, Чешка

Димензије: пречник: 4,7–5,5 cm, висина 9,5 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1252

111. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Црно-плаво дувано, калуширано и брушено стакло,
печена емајл боја, позлата

Стојница за прашкове, са картушом беле боје у облику четвороугаоног издуженог штитног поља, оивиченом дебелим позлаћеном линијом и црн текст: „ZINC:ACET:“. Има хемикалија. На дну црвеном бојом број 11. Припадала првој шидској апотеци мр. ф. Козјака.

Датирање: крај XIX века, Чешка

Димензије: пречник: 4,7–5,5 cm, висина 9,5 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1253

112. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Црно-плаво дувано, калуширано и брушено стакло,
печена емајл боја, позлата

Стојница за прашкове, са картушом беле боје у облику четвороугаоног издуженог штитног поља, оивиченом дебелим позлаћеном линијом и црн текст: „NATR:THIOSULF:“. Има хемикалија. На дну црвеном бојом број 10. Припадала првој шидској апотеци мр. ф. Козјака.

Датирање: крај XIX века, Чешка

Димензије: пречник: 4,7–5,5 cm, висина 9,5 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1254

113. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Црно-плаво дувано, калуширано и брушено стакло,
печена емајл боја, позлата

Стојница за прашкове, са картушом беле боје у облику четвороугаоног
издуженог штитног поља, оивиченом дебелом позлаћеном линијом и
црн текст: „SAPO MEDICIN:“ Има хемикалија. Припадала првој шид-
ској апотеци мр. ф. Козјака.

Датирање: крај XIX века, Чешка

Димензије: пречник: 4 cm, висина 9,2 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1255

114. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Црно-плаво дувано, калуширано и брушено стакло,
печена емајл боја, позлата

Стојница за прашкове, са картушом беле боје у облику четвороугаоног
издуженог штитног поља, оивиченом дебелом позлаћеном линијом и
црн текст: „OXYDUL:STIBIY^{DR} AUR:“ Има хемикалија. Припадала пр-
вој шидској апотеци мр. ф. Козјака.

Датирање: крај XIX века, Чешка

Димензије: пречник: 4 cm, висина 9,2 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1256

115. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Црно-плаво дувано, калуширано и брушено стакло,
печена емајл боја, позлата

Стојница за прашкове, са картушом беле боје у облику четвороугаоног
издуженог штитног поља, оивиченом дебелом позлаћеном линијом и
црн текст: „ACETAS PLUMBI SICC:“ Има хемикалија. На дну плавом
бојом број 22. Припадала првој шидској апотеци мр. ф. Козјака.

Датирање: крај XIX века, Чешка

Димензије: пречник: 4 cm, висина 9,2 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1257

116. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Порцелан, емајл боја, позлата

Стојница за масти у облику пехара са стопом. Заклопац је полукалота са
једним рубом. Картуша је хоризонтални овал са четири угла на боковима
од танке зелене линије, околу дебела позлата. Црн текст: „YCHTYOL“.

Припадала апотеци „29. новембар“ у Старој Пазови.

Датирање: крај XIX века, Чешка

Димензије: пречник 10,2–10,7 cm, висина 18 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1005

117. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Порцелан, емајл боја, позлата

Стојница за масти у облику пехара са стопом. Заклопац је полукалота са једним рубом. Картуша је хоризонтални овал са четири угла на боковима од танке зелене линије, околу дебела позлата. Црн текст: „VASEL.FLAV.“ На дну утиснут број 500. Апотека „29. новембар“ у Старој Пазови.

Датирање: крај XIX века, Чешка

Димензије: пречник 10,2–10,7 cm, висина 18 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1006

118. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Порцелан, емајл боја, позлата

Стојница за масти у облику пехара са стопом са таласастим заклопцем. По рубовима заклопца и стопе танка зелена линија и дебела позлата. Картуша је хоризонтални овал са четири угла на боковима од танке зелене линије, околу дебела позлата. Црн текст: „SYR.KERMESIN.“ На дну златом број 5 и утиснуто: 1719 2. Припадала апотеци „29. новембар“ у Старој Пазови.

Датирање: крај XIX века, Чешка, Елбоген

Димензије: пречник 9–10 cm, висина 16,5 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1008

119. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Порцелан, емајл боја, позлата

Стојница за масти у облику пехара са стопом са таласастим заклопцем. По рубовима заклопца и стопе танка зелена линија и дебела позлата. Картуша је хоризонтални овал са четири угла на боковима од танке зелене линије, околу дебела позлата. Црн текст: „AXUNGIA LEPORIS“ На дну црном бојом број 2 и утиснуто: 1719 2. Припадала апотеци „29. новембар“ у Старој Пазови.

Датирање: крај XIX века, Чешка, Елбоген

Димензије: пречник 9–10 cm, висина 16,5 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1009

120. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Порцелан, емајл боја, позлата

Стојница за масти у облику пехара са стопом са таласастим заклопцем.

По рубовима заклопца и стопе танка зелена линија и дебела позлата.

Картуша је хоризонтални овал са четири угла на боковима од танке зелене линије, околу дебела позлата. Црн текст: „SYR:MORORUM“ На дну црном бојом број 35 и утиснуто: 1719 2. Припадала апотеци „29. новембар“ у Старој Пазови.

Датирање: крај XIX века, Чешка, Елбоген

Димензије: пречник 9–10 cm, висина 16,5 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1010

121. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Порцелан, емајл боја, позлата

Стојница за масти у облику пехара са стопом са таласастим заклопцем.

По рубовима заклопца и стопе танка зелена линија и дебела позлата.

Картуша је хоризонтални овал са четири угла на боковима од танке зелене линије, околу дебела позлата. Црн текст: „EXTR:CHINAE“ На дну заклопца црном бојом број 45. На дну црном бојом број 45 и утиснуто: 1719 0. Припадала апотеци „29. новембар“ у Старој Пазови.

Датирање: крај XIX века, Чешка, Елбоген

Димензије: пречник 6–7 cm, висина 10,8 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1011

122. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Порцелан, емајл боја, позлата

Стојница за масти у облику пехара са стопом са таласастим заклопцем.

По рубовима заклопца и стопе танка зелена линија и дебела позлата.

Картуша је хоризонтални овал са четири угла на боковима од танке зелене линије, околу дебела позлата. Црн текст: „OL:GERANII“ На дну заклопца црном бојом број 29. На дну црном бојом број 14 и утиснуто: 1719 0. Припадала апотеци „29. новембар“ у Старој Пазови.

Датирање: крај XIX века, Чешка, Елбоген

Димензије: пречник 6–7 cm, висина 10,8 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1012

123. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Порцелан, емајл боја, позлата

Стојница за масти у облику пехара са стопом са таласастим заклопцем.

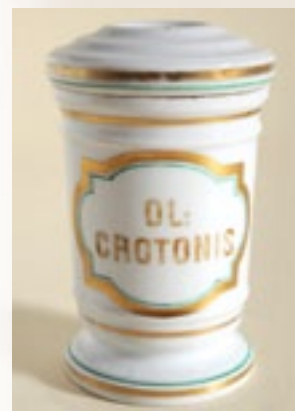
По рубовима заклопца и стопе танка зелена линија и дебела позлата.

Картуша је хоризонтални овал са четири угла на боковима од танке зелене линије, околу дебела позлата. Црн текст: „OL:CROTONIS“ На дну заклопца црном бојом број 60. На дну црном бојом број 66 и утиснуто: 1719 0. Припадала апотеци „29. новембар“ у Старој Пазови.

Датирање: крај XIX века, Чешка, Елбоген

Димензије: пречник 6–7 cm, висина 10,8 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1013

124. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Порцелан, емајл боја, позлата

Стојница за масти у облику пехара са стопом са таласастим заклопцем.

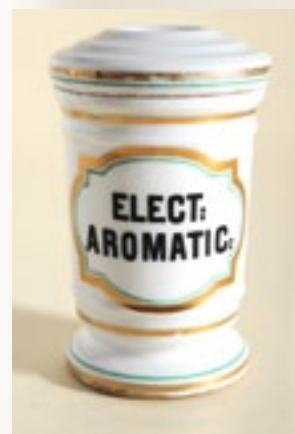
По рубовима заклопца и стопе танка зелена линија и дебела позлата.

Картуша је хоризонтални овал са четири угла на боковима од танке зелене линије, околу дебела позлата. Црн текст: „ELECT:AROMATIC:“ На дну заклопца црном бојом број 65. На дну црном бојом број 1 и утиснуто: 1719 0. Припадала апотеци „29. новембар“ у Старој Пазови.

Датирање: крај XIX века, Чешка, Елбоген

Димензије: пречник 6–7 cm, висина 10,8 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1014

125. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Порцелан, емајл боја, позлата

Стојница за масти у облику пехара са стопом са таласастим заклопцем.

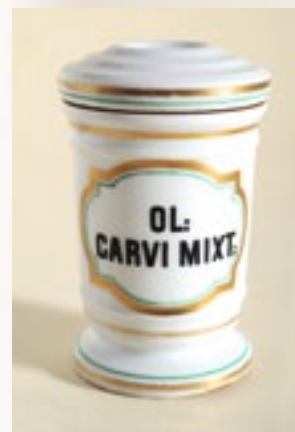
По рубовима заклопца и стопе танка зелена линија и дебела позлата.

Картуша је хоризонтални овал са четири угла на боковима од танке зелене линије, околу дебела позлата. Црн текст: „OL:CARVI MIXT:“ На дну заклопца црном бојом број 52. На дну црном бојом број 8 и утиснуто: 1719 0. Припадала апотеци „29. новембар“ у Старој Пазови.

Датирање: крај XIX века, Чешка, Елбоген

Димензије: пречник 6–7 cm, висина 10,8 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1015

126. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Порцелан, емајл боја, позлата

Стојница за масти у облику пехара са стопом са таласастим заклопцем.

По рубовима заклопца и стопе танка зелена линија и дебела позлата.

Картуша је хоризонтални овал са четири угла на боковима од танке зелене линије, околу дебела позлата. Црн текст: „EXTR:HYOSCYAM:“ На дну заклопца црном бојом број 32. На дну црном бојом број 26 и утиснуто: 1719 0. Припадала апотеци „29. новембар“ у Старој Пазови.

Датирање: крај XIX века, Чешка, Елбоген

Димензије: пречник 6–7 cm, висина 10,8 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1016

127. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Бебојно, дувано, калуширано и брушено стакло, позлата

Стојница за прашкове, са картушом у облику вертикалног овала од беле печене емајл боје, околу позлата, црн текст: „STIB.OXYDAT. —:—“

Припадала старој апотеци у Новом Кнежевцу.

Датирање: крај XIX века, Чешка

Димензије: пречник: 5,5 cm, висина 9,3 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–857

128. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Бебојно, дувано, калуширано и брушено стакло, позлата

Стојница за прашкове, са картушом у облику вертикалног овала од беле печене емајл боје, околу позлата, црн текст: „PYRAMID.SALIC.“ На грлићу споља жутом бојом број 5. Припадала старој апотеци у Оџацима.

Датирање: крај XIX века, Чешка

Димензије: 4 x 3,8 cm, висина 10 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1187

129. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Бебојно, дувано, калуширано и брушено стакло, позлата

Стојница за прашкове, са картушом у облику вертикалног овала од беле печене емајл боје, околу позлата, црн текст: „SAL:ACETOS —:—“ На запушачу црном бојом број 161. Припадала старој апотеци у Оџацима.

Датирање: половина XIX века, Чешка

Димензије: пречник 4,3 cm, висина 7,5 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1188

130. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Бебојно, дувано, калуширано и брушено стакло, позлата
Стојница за прашкове, са картушом у облику вертикалног овала од беле
печене емајл боје, околу позлата, црн текст: „OL:NUCIS PRESI“.
Припадала старој апотеци у Оџацима.
Датирање: половина XIX века, Чешка
Димензије: пречник 6 cm, висина 11,3 cm
МГНС, Инв. бр. МФ–1189

131. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Бебојно, дувано, калуширано и брушено стакло, позлата
Стојница за прашкове, са картушом у облику вертикалног овала од беле
печене емајл боје, околу позлата, црн текст: „DIOGRI:PREPAR: —:—“.
Припадала старој апотеци у Оџацима.
Датирање: половина XIX века, Чешка
Димензије: пречник 6 cm, висина 11,3 cm
МГНС, Инв. бр. МФ–1190

132. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

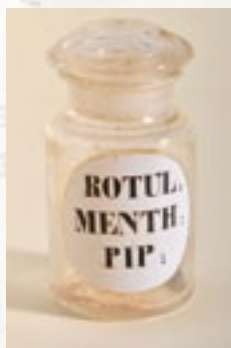
Бебојно, дувано, калуширано и брушено стакло, позлата
Стојница за прашкове, са картушом у облику вертикалног овала од беле
печене емајл боје, околу позлата, црн текст: „AETHIOP:MINERAL: —:—“.
Припадала старој апотеци у Оџацима.
Датирање: половина XIX века, Чешка
Димензије: пречник 6 cm, висина 11,3 cm
МГНС, Инв. бр. МФ–1191

133. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Бебојно, дувано, калуширано и брушено стакло, позлата
Стојница за прашкове, са картушом у облику вертикалног овала од беле
печене емајл боје, околу позлата, црн текст: „NU:MOSCH: —:—“.
Припадала старој апотеци у Оџацима.
Датирање: половина XIX века, Чешка
Димензије: пречник 6 cm, висина 11,3 cm
МГНС, Инв. бр. МФ–1192

134. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Бебојно, дувано, калуширано и брушено стакло, позлата
Стојница за прашкове, са картушом у облику вертикалног овала од беле печене емајл боје, околу позлата, црн текст: „ROTUL:MENTH:PIP:“.
Припадала старој апотеци у Оџацима.
Датирање: половина XIX века, Чешка
Димензије: пречник 6 cm ; висина 11,3 cm
МГНС, Инв. бр. МФ–1193

135. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Бебојно, дувано, калуширано и брушено стакло, позлата
Стојница за прашкове, са картушом у облику вертикалног овала од беле печене емајл боје, околу позлата, црн текст: „CARB:FERI —♦—“. Припадала старој апотеци у Оџацима.
Датирање: половина XIX века, Чешка
Димензије: пречник 6 cm, висина 11,3 cm
МГНС, Инв. бр. МФ–1194

136. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Бебојно, дувано, калуширано и брушено стакло, позлата
Стојница за прашкове, са картушом у облику вертикалног овала од беле печене емајл боје, околу позлата, црн текст: „GRAFIT:ELUTRI: —♦—“.
Припадала старој апотеци у Оџацима.
Датирање: половина XIX века, Чешка
Димензије: пречник 6 cm, висина 11,3 cm
МГНС, Инв. бр. МФ–1195

137. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Бебојно, дувано, калуширано и брушено стакло, позлата
Стојница за прашкове, са картушом у облику вертикалног овала од беле печене емајл боје, околу позлата, црн текст: „PULV:BELADON: —♦—“.
Припадала старој апотеци у Оџацима.
Датирање: половина XIX века, Чешка
Димензије: пречник 6 cm, висина 11,3 cm
МГНС, Инв. бр. МФ–1196

138. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Бебојно, дувано, калуширано и брушено стакло, позлата
Стојница за прашкове, са картушом у облику вертикалног
овала од беле печене емајл боје, околу позлата, црн текст: „SAPO
MEDICIN: —:—“. Припадала старој апотеци у Оџацима.
Датирање: половина XIX века, Чешка
Димензије: пречник 6 cm, висина 11,3 cm
МГНС, Инв. бр. МФ–1197

139. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Порцелан, емајл боја
Стојница за масти ваљкастог облика са проширеном базом и заклоп-
цем у облику заравњене полукалоте. При дну и при врху танка плава
линија, као и на врху заклопца, а на ободу дебела плава линија. Карту-
ша је хоризонтални овал плаве боје, текст црн: „EXT:CHIN:FUS:“ На
унутрашњој страни заклопца и на ободу црном бојом број 38, на дну
број 2 и утиснуто I. Припадала старој апотеци у Новом Кнежевцу.
Датирање: око 1900. године, Немачка, Фолкштет
Димензије: пречник 7–7,5 cm, висина 9,4 cm
МГНС, Инв. бр. МФ–888

140. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Порцелан, емајл боја
Стојница за масти ваљкастог облика са проширеном базом и заклоп-
цем у облику заравњене полукалоте. При дну и при врху танка плава
линија, као и на врху заклопца, а на ободу дебела плава линија. Карту-
ша је хоризонтални овал плаве боје, текст црн: „EXT:CINAE.“ На уну-
трашњој страни заклопца црном бојом број 24, на ободу 46, а на дну
број 2 и утиснуто Y. Припадала старој апотеци у Новом Кнежевцу.
Датирање: око 1900. године, Немачка, Фолкштет
Димензије: пречник 7–7,5 cm, висина 9,4 cm
МГНС, Инв. бр. МФ–889

141. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Порцелан, емајл боја

Стојница за масти ваљкастог облика са проширеном базом и заклопцем у облику заравњене полукалоте. При дну и при врху танка плава линија, као и на врху заклопца, а на ободу дебела плава линија. Картуша је хоризонтални овал плаве боје, текст црн: „EXT:CICHOREL.“ На унутрашњој страни заклопца црном бојом број 10, на ободу 25, а на дну број 2 и утиснуто I. Припадала старој апотеци у Новом Кнежевцу.

Датирање: око 1900. године, Немачка, Фолкштет

Димензије: пречник 7–7,5 cm, висина 9,4 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–890

142. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Порцелан, емајл боја

Стојница за масти ваљкастог облика са проширеном базом и заклопцем у облику заравњене полукалоте. При дну и при врху танка плава линија, као и на врху заклопца, а на ободу дебела плава линија. Картуша је хоризонтални овал плаве боје, текст црн: „PULV:EXT: DIGITAL.“ На унутрашњој страни заклопца црном бојом број 48, на ободу 49, а на дну број 2 и утиснуто Y. Припадала старој апотеци у Новом Кнежевцу.

Датирање: око 1900. године, Немачка, Фолкштет

Димензије: пречник 7–7,5 cm, висина 9,4 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–891

143. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Порцелан, емајл боја

Стојница за масти ваљкастог облика са проширеном базом и заклопцем у облику заравњене полукалоте. При дну и при врху танка плава линија, као и на врху заклопца, а на ободу дебела плава линија. Картуша је хоризонтални овал плаве боје, текст црн: „EXT:DULCAM.“ На унутрашњој страни заклопца и на ободу црном бојом број 30, на дну број 2. Припадала старој апотеци у Новом Кнежевцу.

Датирање: око 1900. године, Немачка, Фолкштет

Димензије: пречник 7–7,5 cm, висина 9,4 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–892

144. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Порцелан, емајл боја

Стојница за масти ваљкастог облика са проширеном базом и заклопцем у облику заравњене полукалоте. При дну и при врху танка плава линија, као и на врху заклопца, а на ободу дебела плава линија. Картуша је хоризонтални овал плаве боје, текст црн: „TEREB:VENET:“ На унутрашњој страни заклопца црном бојом број 9, на ободу 49, а на дну број 2 и утиснуто I. Припадала старој апотеци у Новом Кнежевцу.

Датирање: око 1900. године, Немачка, Фолкштет

Димензије: пречник 9,5–10 cm, висина 15,6 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–893

145. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Порцелан, емајл боја

Стојница за масти ваљкастог облика са проширеном базом и заклопцем у облику заравњене полукалоте. При дну и при врху танка плава линија, као и на врху заклопца, а на ободу дебела плава линија. Картуша је хоризонтални овал плаве боје, текст црн: „UNG:SABAD:“ На унутрашњој страни заклопца црном бојом број 13, на ободу 1, а на дну број 2 и утиснуто I. Припадала старој апотеци у Новом Кнежевцу.

Добро очувана.

Датирање: око 1900. године, Немачка, Фолкштет

Димензије: пречник 9,5–10 cm, висина 15,6 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–894

146. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Порцелан, емајл боја

Стојница за масти ваљкастог облика са проширеном базом и заклопцем у облику заравњене полукалоте. При дну и при врху танка плава линија, као и на врху заклопца, а на ободу дебела плава линија. Картуша је хоризонтални овал плаве боје, текст црн: „SAPO VIRIDIS“ На унутрашњој страни заклопца и на ободу црном бојом број 60, на дну број 2 и утиснуто I. Припадала старој апотеци у Новом Кнежевцу.

Датирање: око 1900. године, Немачка, Фолкштет

Димензије: пречник 9,5–10 cm, висина 15,6 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–895

Изложба
„Човек и здравље“

147. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Порцелан, емајл боја

Стојница за масти ваљкастог облика са проширеном базом и заклопцем у облику заравњене полукалоте. При дну и при врху танка плава линија, као и на врху заклопца, а на ободу дебела плава линија. Картуша је хоризонтални овал плаве боје, текст црн: „UNG: BASILIC.“ На ободу црном бојом број 29, на дну број 2. Припадала старој апотеци у Новом Кнежевцу.

Датирање: око 1900. године, Немачка, Фолкштет

Димензије: пречник 9,5–10 cm, висина 15,6 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–896

148. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Порцелан, емајл боја

Стојница за масти ваљкастог облика са проширеном базом и заклопцем у облику заравњене полукалоте. При дну и при врху танка плава линија, као и на врху заклопца, а на ободу дебела плава линија. Картуша је хоризонтални овал плаве боје, текст црн: „OL: CARBOLIS: 3%“ На дну број 15. Припадала старој апотеци у Новом Кнежевцу.

Датирање: око 1900. године, Немачка, Фолкштет

Димензије: пречник 9,5–10 cm, висина 15,6 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–897

149. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Лакирано дрво, боја

Стојница за прашкове ваљкастог облика са проширеном базом. Закопцац на врху има истраклована два круга. Лакирано дрво, текст црн: „PULV: FOENICULI.“ Припадала старој апотеци у Новом Кнежевцу.

Датирање: око 1900. године, Средња Европа

Димензије: пречник 7–7,5 cm, висина 15 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–898

150. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Лакирано дрво, боја

Стојница за прашкове ваљкастог облика са проширеном базом. Закопцац на врху има истраклована два круга. Лакирано дрво, текст црн: „SEM: PEONIAE.“ Припадала старој апотеци у Новом Кнежевцу.

Датирање: око 1900. године, Средња Европа

Димензије: пречник 7–7,5 cm, висина 15 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–899

151. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Лакирано дрво, боја

Стојница за прашкове ваљкастог облика са проширеном базом. Заклопац на врху има истраксована два круга. Лакирано дрво, текст црн:

„PULV.NEMATID“. Припадала старој апотеци у Новом Кнежевцу.

Датирање: око 1900. године, Средња Европа

Димензије: пречник 7–7,5 cm, висина 15 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–900

152. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Лакирано дрво, боја

Стојница за прашкове ваљкастог облика са проширеном базом. Заклопац на врху има истраксована два круга. Лакирано дрво, текст црн:

„PUL.COLOMBO“. Припадала старој апотеци у Новом Кнежевцу.

Датирање: око 1900. године, Средња Европа

Димензије: пречник 7–7,5 cm, висина 15 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–901

153. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Лакирано дрво, боја

Стојница за прашкове ваљкастог облика са проширеном базом. Заклопац на врху има истраксована два круга. Лакирано дрво, текст црн:

„SANGV.DRACON“. Припадала старој апотеци у Новом Кнежевцу.

Датирање: око 1900. године, Средња Европа

Димензије: пречник 7–7,5 cm, висина 15 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–903

154. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Лакирано дрво, боја

Стојница за прашкове ваљкастог облика са проширеном базом. Заклопац на врху има истраксована два круга. Лакирано дрво, текст црн:

„PULV.GUMI.GUTI“. Припадала старој апотеци у Новом Кнежевцу.

Датирање: око 1900. године, Средња Европа

Димензије: пречник 7–7,5 cm, висина 15 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–904

155. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Лакирано дрво, боја

Стојница за прашкове ваљкастог облика са проширеном базом. Заклопац на врху има истраклована два круга. Лакирано дрво, текст црн: „PULV. TRAGANT“. Припадала старој апотеци у Новом Кнежевцу.

Датирање: око 1900. године, Средња Европа

Димензије: пречник 7–7,5 cm, висина 15 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–905

156. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Лакирано дрво, боја

Стојница за прашкове ваљкастог облика са проширеном базом. Заклопац на врху има истраклована два круга. Лакирано дрво, текст црн: „PULV. ALUMIN. UST.“. Припадала старој апотеци у Новом Кнежевцу.

Датирање: око 1900. године, Средња Европа

Димензије: пречник 7–7,5 cm, висина 15 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–907

157. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Лакирано дрво, боја

Стојница за прашкове ваљкастог облика са проширеном базом. Заклопац на врху има истраклована два круга. Лакирано дрво, текст црн: „PULV. IREOS. FL.“. Припадала старој апотеци у Новом Кнежевцу.

Датирање: око 1900. године, Средња Европа

Димензије: пречник 7–7,5 cm, висина 15 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–908

158. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Лакирано дрво, боја

Стојница за прашкове ваљкастог облика са проширеном базом. Заклопац на врху има истраклована два круга. Лакирано дрво, текст црн: „PULV. CARBON. PR.“. Припадала старој апотеци у Новом Кнежевцу.

Датирање: око 1900. године, Средња Европа

Димензије: пречник 7–7,5 cm, висина 15 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–909

159. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Лакирано дрво, боја

Стојница за прашкове ваљкастог облика са проширеном базом. Заклопац на врху има истраксована два круга. Лакирано дрво, текст црн:

„PLUMB.CARBONIT“. Припадала старој апотеци у Новом Кнежевцу.

Датирање: око 1900. године, Средња Европа

Димензије: пречник 7–7,5 cm, висина 15 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–910

160. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Лакирано дрво, боја

Стојница за прашкове ваљкастог облика са проширеном базом. Заклопац на врху има истраксована два круга. Лакирано дрво, текст црн:

„PULV.CONCHAE“. Припадала старој апотеци у Новом Кнежевцу.

Датирање: око 1900. године, Средња Европа

Димензије: пречник 7–7,5 cm, висина 15 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–910

161. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Лакирано дрво, боја

Стојница за прашкове ваљкастог облика са проширеном базом. Заклопац на врху има истраксована два круга. Лакирано дрво, текст црн:

„PULV.G.GVAJAC“. Припадала старој апотеци у Новом Кнежевцу.

Датирање: око 1900. године, Средња Европа

Димензије: пречник 7,3 cm, висина 14,3 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1033

162. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Лакирано дрво, боја

Стојница за прашкове ваљкастог облика са проширеном базом. Заклопац на врху има истраксована два круга. Лакирано дрво, текст црн:

„PLUMB.OXYDAT“. Припадала старој апотеци у Новом Кнежевцу.

Датирање: око 1900. године, Средња Европа

Димензије: пречник 7,3 cm, висина 14,3 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1037

163. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Лакирано дрво, боја

Стојница за прашкове ваљкастог облика са проширеном базом. Заклопац на врху има истракслована два круга. Лакирано дрво, текст црн: „PULV.RATANHIAE“. Припадала старој апотеци у Новом Кнежевцу.

Датирање: око 1900. године, Средња Европа

Димензије: пречник 7,3 cm, висина 14,3 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1038

164. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Лакирано дрво, боја

Стојница за прашкове ваљкастог облика са проширеном базом. Заклопац на врху има истракслована два круга. Лакирано дрво, текст црн: „PULV.ANGELICAE“. Припадала старој апотеци у Новом Кнежевцу.

Датирање: око 1900. године, Средња Европа

Димензије: пречник 7,3 cm, висина 14,3 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1039

165. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Лакирано дрво, боја

Стојница за прашкове ваљкастог облика са проширеном базом. Заклопац на врху има истракслована два круга. Лакирано дрво, текст црн: „PULV.SALVIAE“. Припадала старој апотеци у Новом Кнежевцу.

Датирање: око 1900. године, Средња Европа

Димензије: пречник 7,3 cm, висина 14,3 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1041

166. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Лакирано дрво, боја

Стојница за прашкове ваљкастог облика са проширеном базом. Заклопац на врху има истракслована два круга. Лакирано дрво, текст црн: „PULV.G.ASAE F.“. Припадала старој апотеци у Новом Кнежевцу.

Датирање: око 1900. године, Средња Европа

Димензије: пречник 7,3 cm, висина 14,3 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1042

167. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Лакирано дрво, боја

Стојница за прашкове ваљкастог облика са проширеном базом. Заклопац на врху има истраклована два круга. Лакирано дрво, текст црн: „NIHIL.ALB.“ Припадала старој апотеци у Новом Кнежевцу.

Датирање: око 1900. године, Средња Европа

Димензије: пречник 7,3 cm, висина 14,3 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1043

168. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Лакирано дрво, боја

Стојница за прашкове ваљкастог облика са проширеном базом. Заклопац на врху има истраклована два круга. Лакирано дрво, текст црн: „RESIN.MIRNAE“. Припадала старој апотеци у Новом Кнежевцу.

Датирање: око 1900. године, Средња Европа

Димензије: пречник 7,3 cm, висина 14,3 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1044

169. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Лакирано дрво, боја

Стојница за прашкове ваљкастог облика са проширеном базом. Заклопац на врху има истраклована два круга. Лакирано дрво, текст црн: „PULV.KALL.VICOT“. Припадала старој апотеци у Новом Кнежевцу.

Датирање: око 1900. године, Средња Европа

Димензије: пречник 7,3 cm, висина 14,3 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1045

170. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Лакирано дрво, боја

Стојница за прашкове ваљкастог облика са проширеном базом. Заклопац на врху има истраклована два круга. Лакирано дрво, текст црн: „PULV.SECAL.COR.“ Припадала старој апотеци у Новом Кнежевцу.

Датирање: око 1900. године, Средња Европа

Димензије: пречник 7,3 cm, висина 14,3 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1046

171. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Лакирано дрво, боја

Стојница за прашкове ваљкастог облика са проширеном базом. Заклопац на врху има истраклована два круга. Лакирано дрво, текст црн: „PULV. CANCROR.LAP.“ Припадала старој апотеци у Новом Кнежевцу.

Датирање: око 1900. године, Средња Европа

Димензије: пречник 7,3 cm, висина 14,3 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1047

172. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Лакирано дрво, боја

Стојница за прашкове ваљкастог облика са проширеном базом. Заклопац на врху има истраклована два круга. Лакирано дрво, текст црн: „PULV.JALAPAE“ Припадала старој апотеци у Новом Кнежевцу.

Датирање: око 1900. године, Средња Европа

Димензије: пречник 7,3 cm, висина 14,3 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1048

173. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Лакирано дрво, боја

Стојница за прашкове ваљкастог облика са проширеном базом. Лакирано дрво, текст црн: „PULV.QUERCUS“ Припадала старој апотеци у Новом Кнежевцу.

Датирање: око 1900. године, Средња Европа

Димензије: пречник 7,3 cm, висина 14,3 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1049

174. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Лакирано дрво, боја

Стојница за прашкове ваљкастог облика са проширеном базом.

Лакирано дрво, текст црн: „PULV.SACHAR.“ Припадала старој апотеци у Новом Кнежевцу.

Датирање: око 1900. године, Средња Европа

Димензије: пречник 7,3 cm, висина 14,3 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1051

175. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Лакирано дрво, боја

Стојница за прашкове ваљкастог облика са проширеном базом. Лакирано дрво, текст црн: „PULV.SABADIL.“ Припадала старој апотеци у Новом Кнежевцу.

Датирање: око 1900. године, Средња Европа

Димензије: пречник 7,3 cm, висина 14,3 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1052

176. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Лакирано дрво, боја

Стојница за дроге ваљкастог облика, са проширеном базом. Картуша је оивичена танком и дебелом црном линијом, текст црн: „ASA.FOETID.“

Има дроге. Припадала старој апотеци у Ердевику.

Датирање: крај XIX века, Средња Европа

Димензије: пречник 8–8,2 cm, висина 15,3 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1248

177. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Лакирано дрво, боја

Стојница за дроге ваљкастог облика, са проширеном базом. Картуша је оивичена танком и дебелом црном линијом, текст црн: „FLOR.CHAM. ROM.“ Има дроге. Припадала старој апотеци у Ердевику.

Датирање: крај XIX века, Средња Европа

Димензије: пречник 8–8,2 cm, висина 15,3 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1249

178. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Лакирано дрво, боја

Стојница за дроге ваљкастог облика, са проширеном базом.

Картуша је оивичена танком и дебелом црном линијом, текст црн:

„SEM.MYRISTIC.“ Има дроге. Припадала старој апотеци у Ердевику.

Датирање: крај XIX века, Средња Европа

Димензије: пречник 8–8,2 cm, висина 15,3 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1250

179. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Лакирано дрво, боја

Стојница за дроге ваљкастог облика, са проширеном базом. Картуша је оивичена танком и дебелим црним линијом, текст црн: „RAD. HYDRAST.CAN.“ Има дроге. Припадала старој апотеци у Ердевику.

Датирање: крај XIX века, Средња Европа

Димензије: пречник 8–8,2 cm, висина 15,3 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1251

180. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Лакирано дрво, боја

Стојница за дроге ваљкастог облика са проширеном базом. Текст црн: „LACCA FLORENT.“ Припадала првој шидској апотеци мр. ф. М. Козјака.

Датирање: крај XIX века, Средња Европа

Димензије: пречник 7,8 cm, висина 17,5 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1261

181. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Лакирано дрво, боја

Стојница за дроге ваљкастог облика са проширеном базом. Текст црн: „CARBO TILIAE“ Припадала првој шидској апотеци мр. ф. М. Козјака.

Датирање: крај XIX века, Средња Европа

Димензије: пречник 7,8 cm, висина 17,5 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1263

182. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Лакирано дрво, боја

Стојница за дроге ваљкастог облика са проширеном базом. Текст црн: „RASUR CORNU CERV.“ Припадала првој шидској апотеци мр. ф. М. Козјака.

Датирање: крај XIX века, Средња Европа

Димензије: пречник 7,8 cm, висина 17,5 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1263

183. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Лакирано дрво, боја

Стојница за дроге ваљкастог облика са проширеном базом. Текст црн:

„PULV:GUMI:GUTT:“ Припадала првој шидској апотеци

мр. ф. М. Козјака.

Датирање: крај XIX века, Средња Европа

Димензије: пречник 7–7,6 cm, висина 16 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1264

184. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Лакирано дрво, боја

Стојница за дроге ваљкастог облика са проширеном базом. Текст црн:

„PULV:CHINAE FUSC:“ Припадала првој шидској апотеци мр. ф. М.

Козјака.

Датирање: крај XIX века, Средња Европа

Димензије: пречник 7–7,6 cm, висина 16 cm

МГНС, Инв. бр. МФ-1265

185. АПОТЕКАРСКА СТОЈНИЦА

Лакирано дрво, боја

Стојница за дроге ваљкастог облика са проширеном базом. Текст црн:

„PULV:ANTIMON:CRUD:“ Има дроге. Припадала првој шидској апотеци мр. ф. М. Козјака.

Датирање: крај XIX века, Средња Европа

Димензије: пречник 7–7,6 cm, висина 16 cm

МГНС, Инв. бр. МФ–1266

Литература

1. Bennion, Elisabeth, *Stari medicinski instrumenti*, Beograd 1980.
2. Буловић, Гордана, Историја настанка Збирке фармације у Музеју града Новог Сада *Годишњак МГНС*, бр. 3-4/2007-2008, Нови Сад 2008.
3. Буловић, Гордана, Дипломе из збирке фармације у Музеју града Новог Сада, *Годишњак Историјског архива града Новог Сада*, бр. 4, Нови Сад 2010.
4. Буловић, Гордана, Апотека Код златног орла у Петроварадину, *Рад музеја Војводине* 52/2010, Нови Сад 2010.
5. Буловић, Гордана, Стручна библиотека и фармацеутски екслибрис у Збирци фармације у Музеју града Новог Сада, *Годишњак Музеја града Новог Сада* 5-6/2009-2010, Нови Сад 2012.
6. Višić, M., Medicinski priručnik na latinskom jeziku iz 1573. godine, *Acta historica medicinae pharmaciae veterinae*, anno XV, 2, MCMLXXV, Beograd 1975.
7. Vučetić, Ž., Prilog poznavanju kuge u Bačkoj u XVIII veku, *Acta historica medicinae pharmaciae veterinae*, anno XVI, 1, MCMLXXVI, Beograd 1976.
8. Гирић, Милорад, *Мокрин, некројола раној бронзаној доба*, Београд 1971.
9. Глумац, Мирјана, *Антички Космај*, Београд 2009.
10. Јовановић, Александар, Неки аспекти проблема скупног налаза скулптура са Медијане код Ниша, *Спиритинар*, књига XXIV–XXV/1973–1974, Београд 1975.
11. Јовановић, Александар, *Римске некројоле на територији Југославије*, Београд 1984.

-
12. Jugović, Vlado, Nekadašnji gosti stare petrovaradinske (Schamsove) ljekarne, *Apotekarski vjesnik*, br.16, Zagreb 1939.
 13. Катић, Реља, На ком се месту налазила Дечанска болница, *Acta historica medicinae pharmaciae veterinae*, anno I, бр. 2, MCMLXI, Beograd 1961.
 14. Катић, Реља, Преглед историјског развоја српске средњовековне научне медицине, У: *700 година медицине у Срба*, зборник радова и каталог изложбе, Галерија Српске академије наука и уметности, Београд 1971.
 15. Катић, Реља, О лекарима код Срба у средњем веку, У: *700 година медицине у Срба*, зборник радова и каталог изложбе, Галерија Српске академије наука и уметности, Београд 1971.
 16. Катић, Реља, *Српска медицина од IX до XIX века*, Београд 1967.
 17. Кораћ, Миомир, *Medicus et chirurgus ocularius* из Виминацијума, *Сипаринар*, књига XXXVII, 1986, Београд 1986.
 18. Крунић, Славица, *Римски медицински и фармацеујски инструменти из Синигунума и околине*, каталог изложбе, Музеј града Београда, Београд 1992.
 19. Крунић, Славица, *Римски медицински, фармацеујски и козметички инструменти на територији Горње Мезије*, докторска теза, Филозофски факултет, Београд 2000.
 20. Medović, Predrag, *Praistorija na tlu Vojvodine*, Novi Sad 2001.
 21. Mihajlov, Milena, Употреба биља у народној медицини и фармацији Fruškgoraca према радовима Јована Тучакoва, *Acta historica medicinae pharmaciae veterinae*, anno XIX, бр. 2, MCMLXXIX, Beograd, 1979.
 22. Mikić, Živko, Трепанација, У: *Arheološki leksikon, preistorija Evrope, Afrike i Bliskog Istoka, grčka, etrurska i rimska civilizacija*, Beograd 1997.
 23. Миловановић, Душан, *Уметничка обрада нејлеменијих метала на тлу Србије од позне антике до 1690. године*, Београд 1985.
 24. Mirković, Andrija, „Materia medica“ Dioskorida – Ruelliov latinski prevod iz 1547. godine, *Acta historica medicinae, pharmaciae, veterinae*, anno II, бр. 2, Beograd 1962.
 25. Мирковић, Андрија, *Фармација у Срему од 1750. до 1850. године*, докторска дисертација, Фармацеутски факултет Београд 1960.

26. Miškov, Dušan, Lavoslav Glesinger, *Povijest medicine*, Zagreb 1978, *Acta historica medicinae pharmaciae veterinae*, anno XV, 2, MCMLXXV, Beograd 1975.
27. Свети Сава, *Синуденички шийик*, Београд 1994. (приредио Т. Јовановић)
28. Спасић-Ђурић, Драгана, *Виминацијум главни град римске провинције Горње Мезије*, Пожаревац 2002.
29. Туцаков Јован, *Лековито биље Фрушке Горе, Монографије Фрушке горе III*, Нови Сад 1978.
30. Ћоровић, Vladimir, *Leshopitauxen Serbiean Moyen-Age, Медицински преглед XIII*, Нови Сад 1938.
31. Cermanović, Aleksandrina, Sreјović, Dragoslav, *Leksikon religija i mitova drevne Evrope*, Beograd 1996.

Ad. Abb. Abbis. N.

Teuffelsbif/ Apostemer

Als Kraut soll man nicht in d
dann es ist heiß vnd trucken
man brauchers aber grün f
außwendig deß Leibs.

Dise wurzel grün gestossen/ auff
legt löschet es.

Gesamlet im Herbst/ wehret zwe
die Pestilenz/ vnd allerley ver
en vmb das Hertz/ für Brust ges
innen Blut/ so sich von stossen/ fall
amlet herre.

Изложба „Човек и здравље“

Садржај

Праисторијски медицински инструменти и прибор у Србији | 7

Каталог | 13

Антика | 21

Каталог | 27

Средњи век | 61

Каталог | 65

Апотеке | 73

Списак новосадских апотека | 78

Петроварадин? | 81

Екслибриси | 85

„Југодент“ (1944–2013) | 87

Каталог | 91

Литература | 147

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

615.473.2(497.11)(091)(083.824)

БУЛОВИЋ, Гордана

Човек и здравље : каталог / аутори изложбе и каталога Гордана Буловић, Радован Бунарић ; [фотографије Феђа Киселички, Небојша Милијашевић]. – Нови Сад : Музеј града Новог Сада, 2014 (Београд : Службени гласник). – 151 стр. : илустр. ; 23 cm

Тираж 300.

ISBN 978-86-7637-085-6

1. Бунарић, Радован [аутор] [аутор изложбе] а) Медицински инструменти – Историја – Србија – Изложбени каталози
COBISS.SR-ID 293434631

Handwritten text in Arabic script, likely a preface or introductory section, located at the top of the page.

Handwritten text in Arabic script, located on the left side of the page, adjacent to the plant illustration.

Handwritten text in Arabic script, located on the right side of the page, adjacent to the plant illustration.

Handwritten text in Arabic script, located below the plant illustration on the left side.

Handwritten text in Arabic script, located below the plant illustration on the left side.

Handwritten text in Arabic script, located at the bottom left of the page.